

Josep Morera Mestre

DEL MEU RECORD

Edició, biografia i notes
Antoni Dalmau i Ribalta

Revista D'IGUALADA

Josep Morera Mestre

DEL MEU RECORD

Autor

Josep Morera Mestre

Edició i pròleg

Antoni Dalmau i Ribalta

Edita

Associació Revista d'Igualada
amb el suport de l'Ajuntament d'Igualada

Fotografia de la coberta

Josep Morera i Mestre (Fons família Morera. Foto: Joan Serra Mercader)

Projecte gràfic

Lluís Jubert, Espai Gràfic / disseny=igualada

Tipografies

Adobe Garamond Pro

Paper

Torraspapel, Vilaseca, òfset natural de 120 gm²

Impressió

Unigrafic

Dipòsit legal

B 6752-2023

ISBN

978-84-09-49524-5

Títol clau

Del meu record, Josep Morera Mestre

© Copyright dels textos i les imatges, els autors

Josep Morera Mestre

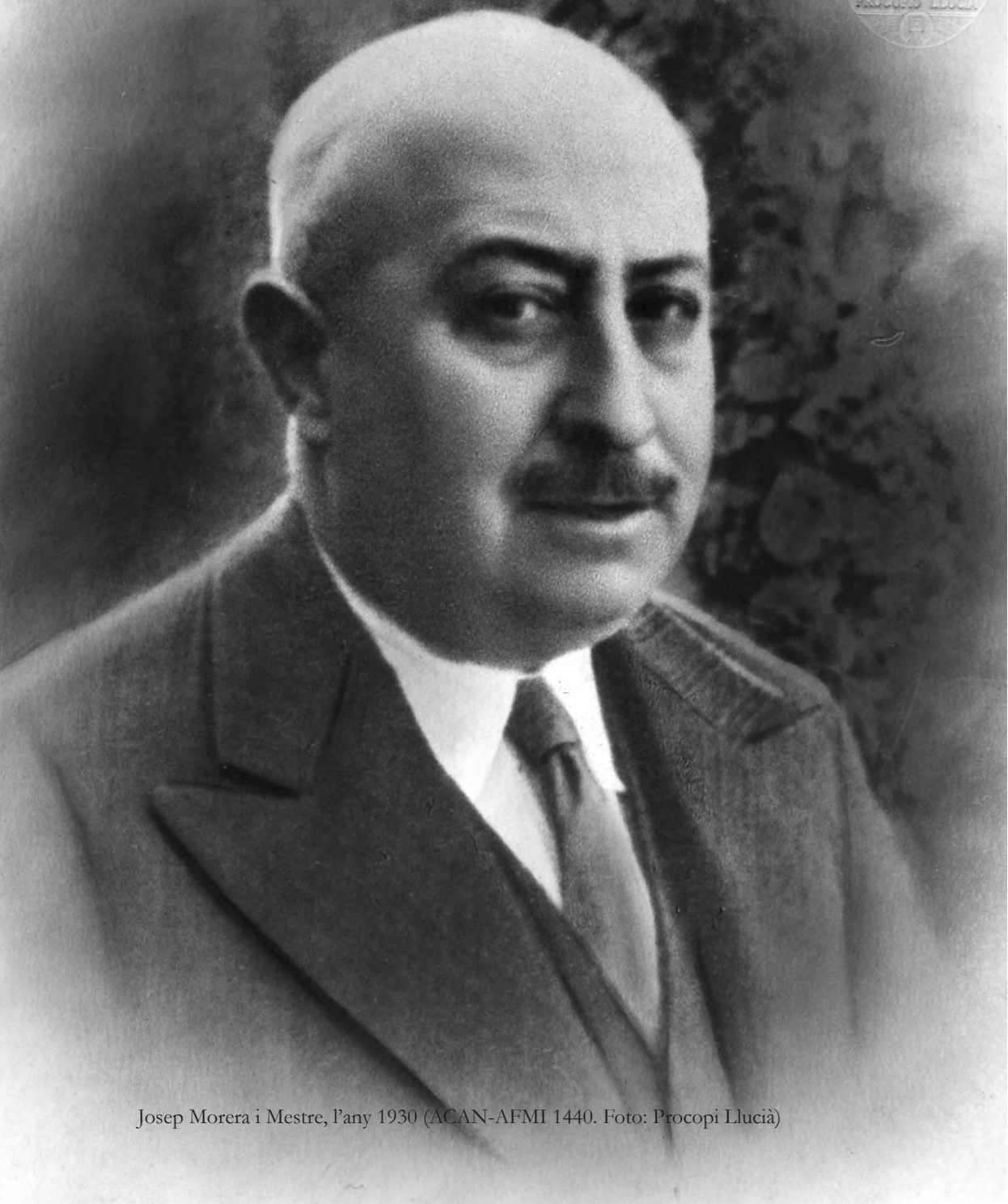
DEL MEU RECORD

Edició, biografia i notes

Antoni Dalmau i Ribalta

Revista D'IGUALADA

Josep Morera i Mestre, l'any 1930 (ACAN-AFMI 1440. Foto: Procopi Lluçà)

JOSEP MORERA MESTRE (1880-1936)

UNA INTRODUCCIÓ BIOGRÀFICA

ANTONI DALMAU I RIBALTA

Josep Morera Mestre és, sens cap mena de dubte, una de les personalitats més atractives de la Igualada del tombant de segle XIX-XX.¹ D'una banda, per la seva condició d'advocat reconegut, el més prestigiós del seu temps i el més actiu en tota mena d'entitats ciutadanes; d'altra banda, per la seva presència en el món associatiu igualadí, on va ocupar llocs diversos de notable responsabilitat; i, finalment, per la seva activitat política com a principal dirigent del regionalisme català a Igualada, que el va portar a ser diverses vegades regidor municipal.

Aquesta triple condició, i en definitiva la seva personalitat, expliquen que es tracti d'un personatge del qual s'ha ocupat força sovint la bibliografia igualadina, que esmentarem tot seguit. Tanmateix, la contribució més essencial que es pot fer a la seva biografia és sens dubte llegir les seves memòries, titulades *Del meu record* i escrites poc abans de la seva mort, el 1936. Unes memòries d'un interès extraordinari i d'una prosa excel·lent que han restat inèdites fins avui, recloses en l'àmbit familiar, i que podem oferir finalment, tants anys després, en el present llibre. Abans,

1. Aquesta biografia és una versió lleument ampliada i corregida de la que es va publicar a Antoni Dalmau i Ribalta, *La Guerra Civil i el primer franquisme a l'Anoia. Els protagonistes*, La Pobla de Claramunt: Ajuntament, 2014, p. 157-169.

però, per conèixer el personatge i per poder contextualitzar els seus records, pot ser útil d'exposar quina va ser la seva biografia.²

ORÍGENS

Josep Morera va néixer a Igualada a les onze del matí del dia 4 de novembre de l'any 1880, quan aquella ciutat enfangada i polsosa tot just tenia uns deu mil habitants, no coneixia la presència del ferrocarril, ni de l'automòbil ni de l'electricitat i encara s'estava dessagnant per culpa de la crisi cotonera que l'havia castigat durant la segona meitat d'aquell segle. Era fill d'una família catòlica i relativament benestant: el seu pare, Mateu, era un espardenyer pròsper de la mateixa Igualada, mentre que la seva mare, Teresa, era d'Argençola. A més de la casa del carrer de la Soledat, la família posseïa cases i peces de terra a la Pobla i a la Torre de Claramunt.

Molt amic dels seus nombrosos amics, potser els que Morera Mestre va tenir més a la vora en el seu afecte van ser dos que l'avançaven

2. Fonts: Josep Morera Mestre, *Del meu record* (memòries manuscrites i mecanografiades), Igualada, 1936; Causa General, Igualada, lligall 1592, exp. 10, ram separat núm. 105, de l'Archivo Histórico Nacional, de Madrid, foli 180; Antoni Carner i Borràs (*Clarion*), «Recuerdo de Don José Morera Mestre (Otra cuartilla)», setmanari *Igualada*, 250, 11-10-1946; Ramon Solsona i Cardona, *Mi ciudad y yo. Un período de historia anecdótica*, Igualada: N. Poncell, 1948, p. 213-223; Antoni Jorba i Soler, revista *Vida...*, 1169, 4-11-1976, i *Agonia d'una ciutat*, Igualada: Imp. Codorniu, 1982, p. 271-277; M. Antònia Bisbal i M. Teresa Miret, *Diccionari biogràfic d'igualadins*, Barcelona: Fundació Salvador Vives i Casajuana, 1986, p. 140; Antoni Dalmau i Jover, *Records d'infantesa i joventut* (memòries mecanografiades i inèdites), Igualada, 1988, p. 13-14; Miquel Ball i Mateu, *Roda de la vida igualadina. Dels temps d'enllà...*, Igualada: Ajuntament i Òmnium Cultural, 1996, p. 95-97; Magí Puig i Gubern, *Igualadins. Dites i anècdotes*, Igualada: Gremi i Dena de Blanquers d'Igualada, 2001, p. 106-108; Víctor Morera Sandiumenge, *Josep Morera Mestre: un il·lustre igualadí*, treball de recerca inèdit del seu besnet (CE Mestral, s.d.); i Jordi Planes, *Viticultura i cooperativisme. La comarca d'Igualada 1890-1939*, Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 2013 (passim).

Josep Morera i la seva mare Teresa Mestre, al final del segle XIX (Fons família Morera.
Foto: Francisco Roca)

notablement en l'edat: el blanquer i bibliòfil Joan Bas i Jordi (*l'Espatlleta*, 1863-1936) i el també fabricant Pere Riba i Torrents (*Pere de Carme*, 1879-1926).

Pel que fa al seu aspecte físic, Antoni Jorba descrivia el nostre biografiat d'aquesta manera: «Era de mitjana estatura i de complexió robusta. El seu rostre, de color clar, sens arrugues, sempre curosament rasurat, complementat amb una superba calba de savi i un polsim de cabells blancs als costats del crani, donava la impressió d'un home polit i sa de cos i ànima». Pel que fa concretament al seu bigoti, el mateix Morera explicava amb un to divertit que se l'havia deixat quan tenia 28 anys, perquè ja estava fart que diverses vegades l'haguessin pres per capellà...

Si ens referim al seu tarannà personal, Antoni Carner va deixar-ne escrita una evocació certament molt laudatòria i precisa:

[...] Era un hombre de leyes, pero no un leguleyo; culto, pero sin el empaque del erudito; comprensivo, sin claudicaciones; transigente, sin cobardía; patriota, sin chauvinismo; patriarcal, pero no rutinario; irónico, pero nunca mordaz. Alma de artista y, a la vez, hombre práctico y *bon vivant*, era capaz de emprender un viaje para admirar un arco románico, pero sin olvidar el *hostal* donde se guisaba con mayor arte una liebre o una perdiz. Tenía resabios de verdadero señor por su jerarquía moral e intelectual, desdenoso ante el halago del dinero y el aplauso de la masa, pero era también demócrata en el mejor, en el más helénico sentido de la palabra [...] Fué, en suma, un hombre inteligente y honrado, dos virtudes que raramente se encuentran en una misma persona...

Ja en un terreny més distès, Ramon Solsona va escriure que Morera «era de trato afable, alegre de carácter y gran aficionado a las excursiones y jiras campestres». Companys de les seves excursions amb automòbil eren, en paraules d'Antoni Jorba, «el procurador Vilaseca, l'Antoni Vila, en Justí Vilaró, l'Arderiu, empleat de la Caixa i el xofer Manyanet, gran

Passejada pels volts d'Igualada amb els amics. (Fons família Morera)

col·leccionador d'antigalles»...³ Una mostra d'aquesta afició a les forades era que marxava d'Igualada totes les tardes dels dies de festa i, llavors, mai no sopava a casa sinó en algun indret de la rodalia —per exemple, entre d'altres, a cal Mariner de la Pobla, cafè al peu de carretera regentat per Josep Mariné i Molins—, amb l'àpat ben regat per una ampolla de xampany. En aquest mateix terreny, eren habituals les bromes que es feien entre si tres amics tan amants de la bona taula com Morera, Bas i Jordi i el també advocat i publicista Xavier Albín. Coneguda era, també, l'afició del primer per les tertúlies, a les quals farem referència més endavant.

3. Antoni Jorba (*Agonia d'una ciutat, cit.*, p. 275) fa referència concretament a Antoni Vilaseca i Davins (1893-1961), Anton Vila i Ollé, àlies *Pixa Vi* (1887-1943), Justí Vilaró i Casulleras (1891-1967), Josep Arderiu i Vives (1894) i Joan Claramunt i Mata, àlies *Manyanet* (1903).

Morera Mestre passejant per la Rambla de les Flors amb Ramon Ollé el 25-9-1928. (Fons família Morera)

TEMPS DE JOVENTUT

Als deu anys, Morera va quedar orfe de pare i això va fer que establís un vincle afectiu molt fort amb la seva mare. De petit, va ser escolà de l'església parroquial de Santa Maria, en les misses que deia Mn. Agustí Roca, un gran amic i conseller de casa seva que tenia per costum dir missa a dos quarts de cinc del matí a l'estiu i a dos quarts de sis a l'hivern.

Va estudiar el batxillerat als Escolapis. I quan va ser l'hora d'entrar a la Universitat, es va traslladar a Barcelona, concretament a una dispesa d'un mestre d'Olot situada primer al carrer d'Aribau cantonada amb Consell de Cent i, després, a la Gran Via de les Corts Catalanes, entre Aribau i

Muntaner. Allí va compartir dispesa amb el pintor Joaquim Vayreda, que més aviat li va encomanar una certa vida de bohèmia. Al tercer any, va anar a viure a la casa d'una viuda, prop dels Josepets de Gràcia. Després d'uns inicis no gaire prometedors i de saltar-se contínuament les classes —fins a l'extrem de perdre un parell de cursos—, va acabar amb bones notes la seva carrera d'advocat i va llicenciar-se el 1905. No cal dir que, quan arribava l'estiu, tot era diferent: durant tots aquells anys de batxillerat i de carrera va passar el temps de les vacances, primer, des del dia de Sant Jaume fins al dia de Sant Llorenç, a casa d'uns parents d'Argençola, i després, fins a mitjan setembre, a la rectoria de Conill, amb el seu oncle Mn. Tomàs Mestre.

Catalanista com era, d'aquesta mateixa època del final dels estudis universitaris és el seu ingrés com a soci al Centre Autonomista d'Igualada, inaugurat a Igualada el 25 de març de 1905, en el moment àlgid de l'eclosió del regionalisme a Catalunya.⁴

Uns anys més tard va ser, també, vicepresident i després president de l'Ateneu Igualadí de la Classe Obrera (1912-1915). Abans, principal redactor de la nova proposta de reglament de l'entitat, que substituïa el vell sistema electoral majoritari per un de representació proporcional pur. I quan va arribar a la presidència, va esmerçar-se especialment en el sanejament econòmic i la catalanitat de l'entitat i en la celebració del seu cinquantè aniversari. Després d'acabar el seu mandat, força decebut de l'experiència, se'n va distanciar notablement.

4. Va presidir l'acte d'inauguració el doctor Martí i Julià, de la Unió Catalanista. Hi hagué *meeting* a la tarda i *lluhida vetllada* al vespre: va llegir-hi poemes Boloix i Canela i va actuar-hi el cor La Gavia, dirigit per Miquel Jordana. L'acte va acabar amb el cant d'*Els Segadors* (vegeu-ne una crònica a *La Tralla*, 31-3-1905). Durant aquell 1905, el Centre Autonomista editaria el setmanari *Nova Llevor* —on va estrenar-se Morera com a articulista—, amb redacció al carrer de l'Argent, núm. 7, baixos, i víctima de múltiples denúncies. Presidents del Centre Autonomista van ser-ho, almenys, Joan Bas i Jordi, Pere Mussons i Romero, Joan Dalmau i Tarrida i Pere Riba i Torrents.

MORT DE LA MARE I MATRIMONI

En l'entremig, el 1913, després de la mort de la seva mare i vivament afectat i deprimat per aquesta circumstància, Morera va desnonar les minyones i va passar a ser hoste durant un temps de la Fonda Univers —coneguda com a cal Sebastià, regentada successivament per Sebastià Abadal i Bujons, per la seva viuda i per Frederic Bassols i Àngela Gumà i situada a la rambla de Sant Ferran, núm. 52-54—, excepte a l'hora de rebre visites o a la nit.

Finalment, la seva solitud consirosa va induir-lo a cercar muller, objectiu en el qual va rebre l'ajut inestimable dels seus amics Bas i Jordi i *Pere de Carme*. D'acord amb els costums de l'època, va acabar identificant la noia que als seus ulls reunia les millors condicions i va acordar els termes del matrimoni amb qui després seria el seu sogre. La tria es revelaria després com un encert i les noces de Josep Morera i la noia escollida, Emília Sabater i Pascual —nascuda a la Torre de Claramunt el 24 de juny de 1892—, van celebrar-se el 6 de juny de 1914 a la basílica de la Mercè de Barcelona. Simultàniament, van unir-se també en matrimoni la germana d'ella, Maria, i Ramon Arnaus i Graner, de Badalona, un alt empleat del Ferrocarril de MZA [Madrid, Zaragoza, Alicante]. El dinar de noces va celebrar-se al restaurant Mundial Palace, el que després seria l'estació marítima del moll de Barcelona. El mateix dia de les noces, els nuvis van atorgar-se capítols matrimonials davant el notari de Barcelona Gabriel Faura i Marquet. D'aquest matrimoni naixerien dos fills, Maria (1915) i, l'any de l'epidèmia de la grip, Joan (la Pobla de Claramunt, 1918), que continuaria la tradició de l'activitat professional del seu pare.

L'ACTIVITAT POLÍTICA

La política va ser, alhora que la font de certes amargors, una de les passions de la vida de Morera Mestre, que va rebutjar algunes propostions d'ocupar responsabilitats lluny de la seva ciutat. Ell va ser, per resumir-ho en una sola frase, el principal dirigent igualadí de la Lliga Regionalista de Catalunya i, amb posterioritat a Bas i Jordi, l'home de confiança de Francesc Cambó a la comarca. Profundament catalanista, la devoció que tenia pel seu líder era incondicional: «Cambó pensa per nosaltres», afirmava...

En el terreny pròpiament partidista i associatiu, va ser membre de la junta consultiva de Joventut Nacionalista d'Igualada (1918), fundador i primer president del Casal Nacionalista d'Igualada (1922) i membre de la comissió d'acció política del Casal Català d'Igualada (1933).⁵ En el pla ja institucional, va ser regidor de l'ajuntament, primer en el període 1913-1916 —en què formava part del Bloc Anticaciquista i va ocupar algun

5. La Joventut Nacionalista, autèntica plataforma de llançament de tota una generació d'igualadins, va celebrar la seva festa inaugural el 24-11-1918. Tenia la seva seu al Centre Regionalista de la Rambla de Sant Isidre, núm. 1 (Casino d'Igualada o dels senyors) i editava com a portaveu el periòdic mensual *Actuació* (1919-1912). Segons la mateixa Joventut, el seu moviment de socis va ser aquest: novembre de 1918, 40; novembre de 1919, 260; novembre de 1920, 350.

Pel que fa a la junta directiva, la primera (1-11-1918) tenia aquesta composició: president: Jaume Vives i Font; vicepresident: Serafí Canet i Bosch; secretari: Lluís Servitge i Claramunt; vicesecretari: Arcadi Roset i Labrada; tresorer: Josep Riera; i vocals: Ramon Carbonell i Ortoneda, Ramon Muntané i Cirici, Josep Ollé, Joan Riba i Faura, Bartomeu Torné i Prat, Isidre Tomàs i Vives. A part de les seccions de propaganda, d'esports i excursions i de festes, comptava amb una junta consultiva formada per Josep Queralt i Martí, Josep Morera Mestre, Josep Valls i Torrents, Josep M. Catarineu i Emili Marimon i Coca.

Quant al Casal Nacionalista, continuador del Centre Autonomista d'Igualada i amb seu a Ca l'Oranies de la Rambla, tenia un consell directiu on també hi havia Marcel·lí Valls i Palet com a vicepresident, Manuel Mateu i Solà com a secretari i Ramon Font i Duran i Josep Tardà i Casas com a vocals.

Constitució de l'Ajuntament del 27 de febrer de 1934, amb l'alcalde, Josep Morera Miserachs. Morera Mestre és el primer a l'esquerra de l'alcalde (ACAN-AFMI 304. Foto: Procopi Lluçà)

moment l'alcaldia accidental per malaltia de *Minguet* Ferrer i Valls—;⁶ no va aconseguir l'elecció en els comicis municipals del 5 de febrer de 1922; i després va tornar a ser regidor com a resultat de les eleccions del 15 de gener de 1934, en què va ser el cap de la minoria conservadora d'Unió Ciutadana. Abans, en les eleccions del 12 d'abril de 1931 també havia sortit elegit, però el canvi de règim —amb la proclamació de la República— va implicar l'anul·lació de les votacions en dos districtes.⁷ I després, durant el Bienni Negre, i a partir del 16 d'octubre de 1934, va

6. En aquella època, alguns dels seus adversaris, per exemple els radicals lerrouxistes, anomenaven Morera el *Fivaller de palla*.

7. Morera, de la candidatura Dreta Catalana, va ser el més votat en el seu districte quart, el de la Soledat (255 vots). En aquestes eleccions de 1931, la candidatura republicana va treure en conjunt deu vots més que la conservadora, però el sistema electoral majoritari va atorgar un escó més en aquesta darrera. Després, ja en la repetició de les eleccions, la candidatura de dretes es va retirar, de manera que l'Ajuntament del trienni 1931-1934 va quedar format íntegrament pels homes del Centre Republicà i va ser presidit per Amadeu Biosca.

acceptar ser membre de la polèmica Comissió Gestora Municipal que va designar l'autoritat militar i que presidia el republicà radical Veremundo Bertran. Amb posterioritat a les eleccions del 16 de febrer de 1936, va ser reposat formalment en el càrrec. Ell, però, ja s'havia promès que mai més no tornaria a ocupar el càrrec de regidor municipal, sempre amarg, especialment quan no es comptava amb una majoria ben compenetrada.

En els períodes en què no ocupava cap càrrec de representació a l'Ajuntament, Morera va continuar tanmateix pendent de l'activitat municipal. Així, per exemple, quan la corporació presidida pel republicà Amadeu Biosca va acordar en la sessió del 6 de setembre de 1920 d'afegir a l'escut tradicional de la ciutat la figura d'un rusc d'abelles com a símbol del treball, Morera va presentar-hi personalment un recurs en contra, tot i que l'aleshores regidor i correligionari seu Joan Bas i Jordi ja hi havia presentat el seu. Tots dos recursos van ser refusats després pel govern civil, però tan bon punt va pujar al poder el directori militar de Primo de Rivera, i aprofitant que el consistori democràtic havia quedat forçosament substituït pels nous regidors anomenats *vocales asociados* —amb l'alcalde Josep Serra i Abadal al capdavant—, Morera va presentar una instància l'octubre de 1923 en la qual demanava la restitució del vell escut. La seva petició va ser estimada pel Ple celebrat el 3 de desembre d'aquell 1923.

En aquesta llarga etapa política, Josep Morera va ser assidu i principal animador de diverses tertúlies, que tenien lloc a l'Ateneu Igualadí, al Casino d'Igualada i, sobretot, a Ca l'Oranies, la seu de la Lliga Regionalista, a la Rambla: d'aquestes darreres, que tenien lloc a les deu del vespre, es deia que els participants s'alegraven la trobada amb pa amb oli i xampany, que Morera pagava i tastava amb moderació. Encetada la conversa, ell mateix dirigia la tertúlia i hi despleguava els seus coneixements... Antoni Jorba, més que ningú, ens ha deixat detalls d'aquestes tertúlies:

L'exordi de la conversa es basava en les circumstàncies del dia, i aviat hom donava peu al senyor Morera perquè desplegués el ventall d'una vasta

erudició que comprenia els temes més diversos sobre les ciències divines i humanes. Sobretot li abellia de parlar d'història contemporània. En sabia capítols sencers i ben apresos, de la història del segle XIX, sobretot de la Guerra de la Independència, del regnat de Ferran VII, de la primera República, dels tràngols de la Restauració... Retreia fets poc coneguts dels generals Martínez Campos i Polavieja, i en parlava amb tant d'entusiasme o sarcasme que fins arribà a *batejar* el gabany que vestia els hiverns amb el nom de polavieja al-ludint, és clar, a la seva vellúria. Les disquisicions oratòries deixaven bocabadats els contertulis.

L'ADVOCAT

Potser encara més significativament, Morera va ser sobretot advocat. En general, cal dir, pel que fa a aquest aspecte professional, que era pràcticament l'home de lleis de referència de la ciutat i tothom el considerava competent i meticolós, persuasiu en el seu discurs, estudiós profund de les causes i amic de la conciliació de les parts litigants. Havia estat breument passant de notari, va preparar oposicions —circumstància que va endarrerir molt la seva alta en la matrícula d'avocat— i l'any 1907 i següents va ser jutge municipal suplent, en substitució del titular Antoni Llansana.

En paraules de Ramon Solsona, «*era proverbial su desinterés y honradez profesional. Rechazaba sistemáticamente todo asunto turbio o faltado de razón, y con todo y que sus consejos jurídicos eran tenidos en alta estima, y que la magistratura judicial le consideraba por la seriedad y nobleza de sus actuaciones, presentaba minutas irrisorias...*».

Ja en un terreny més anecdòtic, eren coneguts tres trets curiosos del seu capteniment professional: la seva negativa a fer cap mena de publicitat del seu despatx; l'estipendi de dues pessetes que cobrava per les visites —quan les cobrava—; i el seu criteri de no instal·lar telèfon al despatx, car les consultes telefòniques no es cobren. Quan li convenia

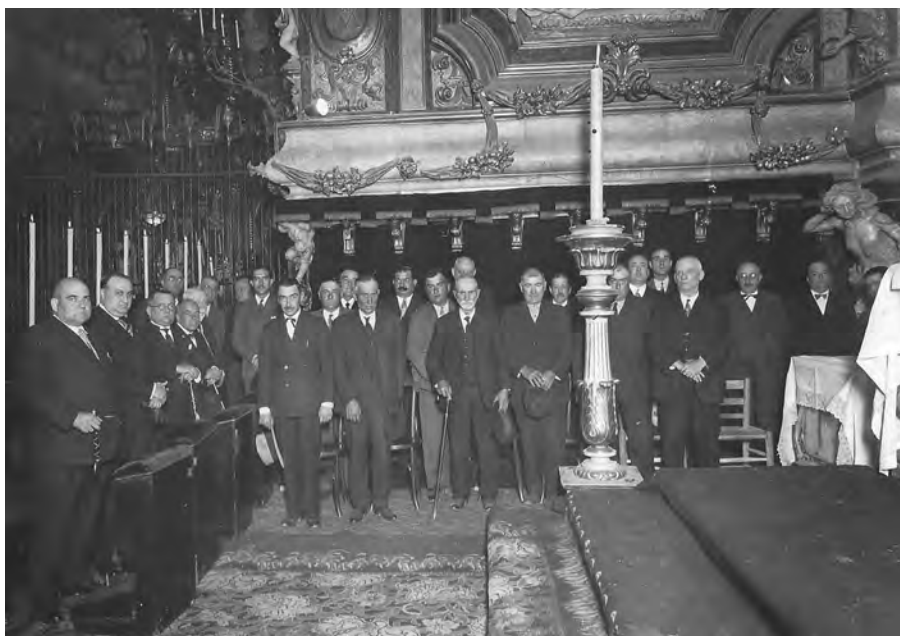
trucar, acudia amb quatre gambades des del carrer de la Soledat, núm. 48, al carrer de Sant Cristòfor, núm. 11, a casa del seu amic i correligionari Joan Dalmau i Tarrida... Visitava sovint, també, el despatx del notari valencià Francisco Perelló de la Peña, al carrer de Sant Roc, on encarregava escriptures. El mateix Morera va deixar escrites diverses anècdotes relatives al seu exercici de l'advocacia.

Tanmateix, no tot va reduir-se al seu despatx particular: Morera va ser, molt significativament, l'advocat del Centre Gremial —just quan va començar a exercir la professió—, de la Federació Patronal d'Igualada (l'abril de 1921) i de la Lliga Econòmica, entitat de la qual dirigia la Secció Jurídica.⁸

Una altra faceta important de la vida de Morera, vinculada a la seva condició d'advocat, té a veure amb la seva relació estreta amb el món rural de la comarca, que coneixia particularment bé. Si deixem de banda el cas únic de Francisco de Paula Riba i Ferrer, líder carlí i principal factòtum agrícola a Igualada al llarg de vint-i-set anys, ell va ser el dirigent que durant més temps —quinze anys— va ocupar càrrecs directius en les entitats agràries de la ciutat. Ja el maig de 1913, i amb un text que portava el títol d'«Associació Agrícola en general», va ser ponent del XVI Congrés de la Federació Agrícola Catalano-Balear que es va celebrar a Igualada i que va estar dedicat a l'associacionisme agrari.⁹ Més endavant, va ser vocal de la

8. La Lliga, creada l'1-3-1926, va ser el resultat de l'agrupació de la Federació Patronal, el Centre Gremial, l'Associació de Propietaris de Finques Urbanes, la delegació de la Cambra Oficial d'Indústria, la delegació de la Cambra de Comerç i Navegació, la Mútua Igualadina d'Assegurances contra accidents de treball i la Mútua Igualadina d'Assegurances contra incendis. Tenia la seu social al Casino Foment i comptava amb 750 associats. Jaume Costa i Roch presidia el comitè directiu de la Lliga i Manuel Mateu i Solà, que seria assassinat durant la guerra, n'era el secretari general i el director de les oficines. Mort Morera el 1936, immediatament després de la guerra (1940) va fer-se càrrec del seu despatx l'advocat de Barcelona Manuel Domínguez Fernández.

9. Vegeu FACB, XVI *Congrés celebrat a la ciutat d'Igualada els dies 11 i 12 de maig de l'any 1913*, Barcelona: Impremta de Jaume Riera, 1913 (devem la referència a Jordi Planes, *Viticultura i cooperativisme...*, citat).

Festa de la Cambra Agrícola a l'església de Santa Maria d'Igualada, el dia 15-5-1930. Morera és el tercer per la dreta (Fons família Morera. Foto: Alessandro Merletti)

junta directiva de la Cambra Agrícola d'Igualada entre el 1919 i el 1931, any en què va esdevenir-ne vicepresident, càrrec que va ocupar fins al 1934. També va ser soci de l'Institut Agrícola Català de Sant Isidre (1932) i membre del jurat mixt de la propietat a Igualada. En aquell temps de la República (desembre de 1934), quan va constituir-se l'associació de propietaris rurals de la comarca d'Igualada que va adoptar el nom d'Acció Agrícola, ell va ser-ne membre de la junta directiva.

Dues notes finals sobre la seva activitat cívica i social: almenys el 1932, Morera era soci també del Centre Catòlic i el setembre de 1934 va presidir la Mútua Escolar Igualadina, creada per garantir la continuïtat de la tasca pedagògica dels Escolapis en el temps de la República.

Pel que fa a l'àmbit periodístic, va ser col·laborador i redactor de diversos periòdics locals: *Nova Llevor* (1905), *Patria* (1906-1910, que va

dirigir entre el 22 d'octubre de 1907 i el 3 de gener de 1908), els humorístics *Gatzara* (1910) i *Jovent* (1910-1911), *L'Ateneu* (1911), *Actuació* (1919-1921) i *L'Eco d'Igualada* (1920-1924). Ja al final de la seva vida, també va ser assessor i va col·laborar alguna vegada al *Diari d'Igualada* (1931-1936).

D'aquesta experiència periodística, Morera va deixar-ne escrits, un cop passats els anys, diversos records a les seves memòries. Així, per exemple, evocava el pas pel setmanari autonomista *Patria* —que ell mateix va dirigir un parell de mesos— de la manera següent:¹⁰

La redacció en conjunt [de *Patria*] era deliciosa. En [Joan] Dalmau [i Tarrida] componia articles i noves i ressenyes d'actes amb una facilitat extraordinària, lo mateix que en [Paco] Jordana [i Puig], que no li anava pas a la saga, havent-se donat el cas diferents vegades que un dels dos havia compost amb molt poc temps les 35 quartilles que, poc més o menys, es necessitaven per a omplir el periòdic; si bé com és natural la gramàtica i la literatura i el bon gust sortien molt mal parats. Els altres érem més primmirats en els nostres treballs, que componíem amb penes i fatigues, tocant-los i retocant-los cent voltes, resultant amb tot i això amb prou feines passables...

10. Els directors titulars de *Patria. Setmanari Autonomista* van ser els següents: Francisco Fàbregas i Boyer (del 28-4-1906 a 22-3-1907), Francesc de Paula Jordana i Puig (del 22-3-1907 a 22-10-1907), Josep Morera i Mestre (del 22-10-1907 al 3-1-1908), Joan Bas i Jordi (del 3-1-1908 al 30-12-1908) i Pere Mestre i Ramon (a partir de 30-12-1908).

LA GUERRA CIVIL. UN TRÀGIC FINAL

Immediatament després de l'inici de la Guerra Civil, amb els assassinats que van començar el dia 28 de juliol en la persona de Mn. Pere Creus, Morera Mestre devia prendre consciència clara del perill que corria la seva vida, tant per la seva significació ciutadana com per la seva ideologia política, així com, molt particularment, per la seva condició d'advocat de la patronal igualadina. Malgrat la impossibilitat de conèixer els instants finals de la seva vida, sí que ens ha estat possible reconstruir amb prou fidelitat els detalls del seu intent frustrat d'amagar-se i de fugir a l'altre costat de la frontera, com tants d'altres igualadins que eren amics seus.

Segons la versió familiar, al mateix mes de juliol, Josep Morera i el seu fill Joan se'n van anar a peu des de casa seva del carrer de la Soledat i, passant per la Casa Roja —una masia situada al terme de Jorba— i pel Pla del Magre, van continuar fins al Mas Francó (prop de Clariana, ja en el terme d'Argençola), on també hi havia amagat un altre amic seu, el propietari agrícola Josep Queralt i Martí. Al cap de pocs dies, van tornar a Igualada i llavors Josep Morera va fugir cap a Barcelona, on va restar amagat durant uns quants mesos al carrer d'Aribau, núm. 16.

Mentrestant, mentre intentava preservar la seva vida amagant-se, el nou poder revolucionari intentava com a primera mesura encerclar-lo amb sancions econòmiques. En coneixem dues, datades al mes d'agost i emeses per sengles Comitès Antifeixistes: l'una, a la Torre de Claramunt, per un import de cent pessetes, per «atendre les necessitats que [el Comitè] té al seu càrrec»; l'altra, a Igualada, per un import de cinc mil pessetes, com una «contribució de sang obligatòria [*sic*], recaptació de diners destinada a subvenir les necessitats de l'hora present, aportació de la gent adinerada per a ajudar a la classe treballadora mentre s'estructura la nova economia del país». I, certament, no es tractava d'una mera petició: segons l'escrit del Comitè Antifeixista d'Igualada, «l'incompliment d'aquesta ordre serà

sancionat inexorablement amb la incautació dels béns i, si cal, amb la detenció personal»

Morera no les devia veure mai, aquestes ordres, perquè es trobava lluny de casa, precisament intentant evitar ser detingut. Però el dia 8 d'octubre de 1936, coincidint amb el moment en què van concretar-se moltes fugues reeixides d'igualadins cap a França i cap a la «zona nacional», una fatalitat va impedir la seva salvació. Aquell dia, Morera Mestre, potser amb una certa temeritat ateses les circumstàncies, passejava pels voltants de la plaça de Catalunya amb la intenció d'anar a la barberia. Però llavors va ser reconegut per un grup de milicians igualadins.

El testimoniatge de com van anar les coses procedeix d'un dels membres d'aquest escamot, Ramon Polo Palau, un murcià anarquista que era xofer i electricista de Riegos y Fuerza del Ebro i que residia a Igualada des de 1921. En el procés que se li va obrir després de la guerra, figura una declaració seva que explica la detenció de Morera amb pèls i senyals.¹¹

Tanmateix, tot fa pensar que es tracta d'una declaració prèviament acordada amb les autoritats falangistes igualadines, i això per dues raons: la primera, perquè la causa s'inicia el 7 de març de 1939, no pas amb la detenció prèvia de Ramon Polo com era norma i costum, sinó amb una compareixença voluntària d'ell davant el Jefe de Milicias de 2ª Línea de FET y de las JONS del districte d'Igualada, Josep M. Ollé i Aguilera, i en presència del Jefe local de FET y de las JONS, Antoni Jorba i Soler, i d'un agent del Servicio de Información e Investigación, Anicet Gabarró i Badia; i la segona, perquè, malgrat haver estat xofer habitual de les patrulles de control i d'haver participat en l'escamot que va detenir Morera, Polo va sortir de la causa amb una condemna relativament lleu pel que eren les pautes d'aquell moment —quinze anys de reclusió menor, commutada per dotze anys de presó major— i perquè se li va concedir la

11. Tribunal Militar Territorial Tercer, Arxiu del Govern Militar de Barcelona (TMTT, AGMB), sumaríssim d'urgència 10.572.

COMITÈ ANTIFEIXISTA

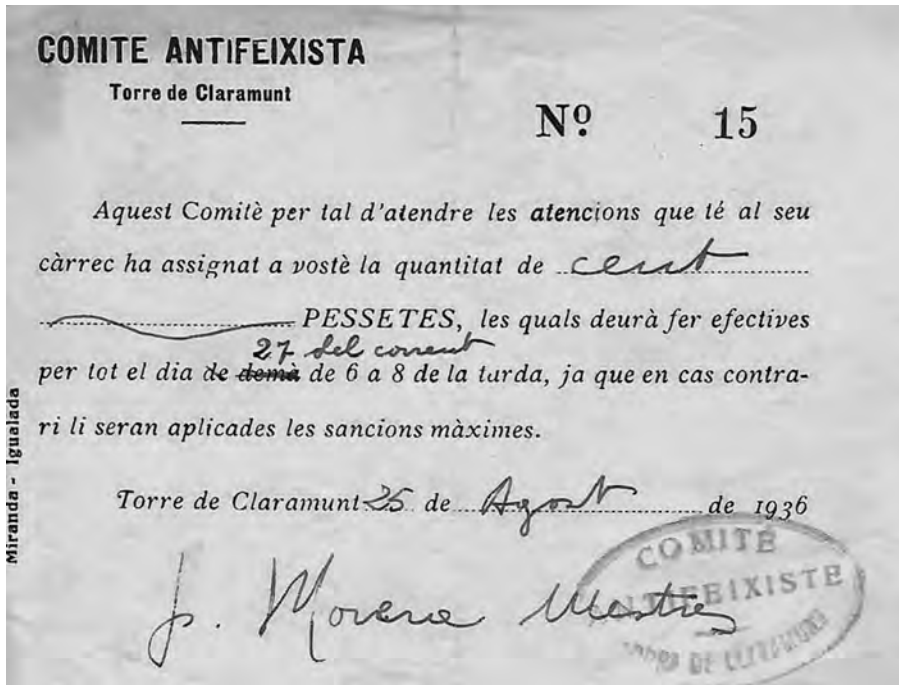
I g u a l a d a
Contribució de sang

Tal com preveu el Ban del dia 3 del corrent mes, aquest Comitè ha decidit la immediata aplicació de la CONTRIBUCIÓ DE SANG OBLIGATÒRIA, recaptació de dirners destinada a subvenir les necessitats de l'hora present, aportació de la gent adinerada per a ajudar a la classe treballadora mentre s'estructura la nova economia del país.

El ciutadà Josep Morera Mestre
que viu a 1 carrer de la Soledat num. 48
li correspon pagar la quantitat de CINC MIL - - - - pessetes,
les quals ingressarà a la Banca Arnús, Sucursal d'Igualada, per abonar en el compte del "Comitè Antifeixista d'Igualada", per tot el dia 15 dels corrents

L'incompliment d'aquesta ordre, serà sancionat inexorablement amb la incautació dels béns i, si cal, amb la detenció personal.
Igualada, agost del 1936.

presó atenuada, que implicava la llibertat, amb una gran celeritat, el 29 d'agost de 1940, de manera que només va restar un any i mig a la presó, a diferència de molts altres milicians. Tan ràpid va ser tot que el fill de la víctima, Joan Morera i Sabater, probablement ignorant la via judicial empressa i estranyat de saber que Ramon Polo circulava per Igualada en plena llibertat, va presentar una denúncia el 7 de setembre de 1940 per demanar que se li exigissin responsabilitats.¹² Es van obrir una diligències prèvies, però comprovat el desenvolupament del procés i de la condemna, van ser arxivades definitivament l'11 de gener de 1943.¹³

12. Joan Morera i Sabater, que també exerciria d'advocat, va estar amagat fins al final de la guerra a Can Riba de Dalt, de Clariana (Argençola), propietat de Joan Solà i Grau.

13. Ramon Polo va ser detingut temporalment i, després de quedar en llibertat i passar breument per la Llacuna, sembla que va fixar definitivament el seu domicili a Madrid (*ibidem*, diligències prèvies 18922).

Tot fa pensar, doncs, que, davant la necessitat de trobar uns culpables de la detenció i l'assassinat de Morera, les autoritats falangistes igualadines van acordar d'alguna manera amb Ramon Polo la delació que aquest va efectuar dels seus companys. Sigui com vulgui, el text de la declaració de Polo és aquest:

[...] el 8 de Octubre de 1936, fué a Barcelona conduciendo el coche en que iban los miembros de dicho Comité, MANUEL TUDÓ, un tal PLANELL, CÁNDIDO BELTRÁN y MELCHOR PUEYO. Se detuvo el coche frente a la casa nº 2 de la Plaza de Cataluña, bajando los viajeros. El Tudó y el Planell entraron en la casa subiendo hasta las oficinas de la Cía. de Riegos y Fuerzas del Ebro allí establecidas. Éstos se apercibieron que a unos cincuenta pasos de donde se encontraban, había el vecino de esta ciudad y conocido abogado de derechas, D. JOSÉ MORERA MESTRE, ya fallecido. El PUEYO se adelantó, le tocó por la espalda y le exigió la documentación. Acto seguido le detuvieron y el PUEYO y el BELTRÁN lo condujeron al Hotel Colón, donde estaba establecido el Cuartel de Carlos Marx, denunciando su filiación. Esto ocurría a las doce horas del expresado día 8 de Octubre.

A las seis y media de la tarde del mismo día, el PUEYO y el BELTRÁN volvieron al Hotel Colón, seguramente para acumular cargos contra el Sr. MORERA MESTRE.

El declarante afirma que él presencié esas escenas, marchas y contra marchas, desde el automóvil cuyo volante no abandonó, limitándose a cumplir su cometido de chófer.

Oyó también el siguiente diálogo que tenían el PUEYO, el BELTRÁN y un tal ROBLES (el cual según manifestaciones del declarante intervino también en la detención del Sr. MORERA). PUEYO comentaba: —Llevaba el Sr. Morera Mestre una gramática francesa y documentación para poderse marchar al extranjero, yo le dije, Ah, querías irte a Francia? Ya te daremos nosotros el pago que te mereces.

El BELTRÁN hizo idénticas o parecidas manifestaciones, corroboradas por el ROBLES.

El Sr. MORERA MESTRE, de buena memoria desapareció desde aquel día, ignorándose el paradero, pero con la triste convicción de que fué asesinado por la horda a instigación de los milicianos BELTRÁN, PUEYO y ROBLES, sino con su participación material en el delito.

También hizo gestiones para salvar la vida del Sr. Ramón Ribalta que fué asesinado, presentándose a tal objeto en una reunión donde se encontraban los dos hermanos Marc, el «Magret», un ferroviario llamado Gil, quienes le manifestaron que no se preocupara de tal asunto so pena de encarcelarlo en substitución de su recomendado.

Mucho tiempo después del incendio del Convento de los PP. Capuchinos, sabe el declarante que los dichos PUEYO, BELTRÁN y el ANTONIO ROBLES MARTÍ, con el objeto de encontrar algo que suponían escondido, de valor, practicaron excavaciones durante muchos días en el interior del edificio».

Un cop obtinguda la declaració necessària, l'exigència de responsabilitats dels qui van detenir l'advocat Morera ja es va poder engegar de manera immediata. Sens necessitat d'entrar ara i aquí en detalls dels seus respectius processos ni en gaires dades biogràfiques dels milicians igualadins, podem dir de manera sintètica que el balanç final va ser el següent:

- Candi Beltran i Creus, un fogoner de Martorell que treballava a la fàbrica del gas d'Igualada i que militava a la CNT, va ser acusat de rebel·lió militar, processat (causa 6228), condemnat a la pena de mort i executat el dia 1 d'agost de 1939 al Camp de la Bota. Està enterrat al Fossar de la Pedrera.
- Melchor Pueyo Giral, un electricista de Sena (Osca) que treballava a Riegos y Fuerza del Ebro, S.A. i que militava igualment a la CNT, va ser també detingut, processat (causa 5897) i condemnat a la pena de mort. Afusellat al Camp de la Bota el 26 de juny de 1940, està enterrat també al Fossar de la Pedrera.

- Antonio Robles Martín, nascut a Màlaga el 1868, empleat a Igualada de la Cooperativa de Fluido Eléctrico i afiliat així mateix a la CNT, va ser detingut, processat (causa 5897) i condemnat a la pena de reclusió perpètua (trenta anys). El 31-1-1944 se li va commutar per una de 20 anys de reclusió menor i va ser deixat en llibertat provisional el 5 de febrer de 1944.¹⁴

De les circumstàncies concretes del crim, no se'n va saber res més. El cadàver de Morera, que llavors tenia 56 anys, va ser trobat a la carretera entre Pallejà i els Quatre Camins i, vista tota la documentació, hem d'avançar que la data més probable de la seva mort és el 20 d'octubre de 1936. Tanmateix, el misteri d'aquest desenllaç desconegut va fer que, més endavant, algunes persones asseguressin haver-lo vist viu a Barcelona.

La notícia de la seva mort va causar, com és natural, una gran commoció entre tots els qui l'havien conegut. Més enllà de la ciutat d'Igualada, és prou sabuda la reacció del líder del seu partit, Francesc Cambó, una reacció adolorida que figura al dietari d'aquest darrer i que, escrita el 24 de febrer de 1937 a Rapallo (Itàlia), diu així:

M'arriba avui la llista de les persones que els rojos han assassinat a Igualada. És horrible, horrible! Tot el que hi havia de millor a aquella ciutat ja no existeix. I entre la llista de les víctimes, els homes de la Lliga, els militants, hi són en majoria. N'hi ha molts i els millors: En Morera Mestre; bon amic, català de cor; home de grans aptituds per a funcions de govern, figura entre les víctimes. Era el meu braç dret en aquella comarca...¹⁵

14. Totes aquestes causes al TMTT, AGMB, citat.

15. Francesc Cambó, *Meditacions. Dietari (1936-1946)*, Barcelona: Editorial Alpha, S.A., 1981, vol. 2 de les Memòries, p. 54.

El rostre de Morera Mestre figura entre els pelegrins igualadins que estan pintats a l'altar de la Mare de Déu de Montserrat dels Caputxins. Va ser, sens dubte, un darrer homenatge del seu bon amic i correligionari Pere Borràs i Estruch (1887-1953), que és qui va pagar el nou altar de la Confraria montserratina. D'altra banda, Igualada li té dedicat un carrer, a la zona de les Comes.

Josep Morera i Mestre a l'Escola Pia, l'any 1895 (ca). És el tercer de la fila de dalt per la dreta
(Fons família Morera)

I
El meu ligoti

Benia 28 anys complerts amb exercici, i me
 urdit al meu magi al deixar-me ligoti.
 que una ratlla de pel entre el nas i la b
 tística i devia fer més rosa que serveis.
 Però el portar la cara neta de pel fa amb fe
 convenient, com veurà el que tingas pacien
 el que segueix:
 Mentre a Barcelona, l'any 1909, es desmro
 de juliol, el tren d'Igualada no va ruit
 Un dia, el Muni municipal feu una
 que l'endemà el carnil reanversaria el t
 pers, i llavors, amb l'amic en Joan Bas i
 agafar el primer tren per a anar a Ba
 les destrosses causades per la revolta. Però, l
 comunitat com un'altra.
 A dos quarts de set del dia següent comparegu

Detall del quadern manuscrit de les memòries de Morera Mestre, que conserva la família Morera.

DEL MEU RECORD

JOSEP MORERA MESTRE

Quan jo feia d'escolà¹⁶

A l'església parroquial de Santa Maria, tots els dies feiners, d'11 a 12, el beneficiat mossèn Josep Parera ensenyava d'ajudar a missa els nois que es presentaven. Jo vaig figurar un temps entre els seus alumnes i la primera missa que vaig ajudar la digué ell precisament.

Com que mossèn Parera era més bo que el pa, mentre uns dies deia la seva missa ajudat per quatre o cinc escolans, en altres ocasions, sobretot quan li tocava celebrar la missa de bon matí, havia de recórrer a l'Isidre, el campaner, perquè l'hi ajudés.¹⁷

Poc després, algunes vegades jo ajudava el pare Orpí, prefecte del col·legi dels Escolapis de Sant Agustí.¹⁸ I arran de la mort del meu pare, vaig ésser a diari l'escolà de mossèn Agustí Roca, també beneficiat de Santa Maria, gran amic de casa i assessor de la meva mare en assumptes familiars.

16. Publiquem el text de les memòries amb tota fidelitat i respectant l'estil personal de l'autor i de l'època, amb les mínimes correccions possibles per ajustar-lo a la normativa lingüística vigent. D'altra banda, hi afegim unes breus notes de peu de pàgina que completen alguna informació o fan el text més entenedor per al lector actual (*A.D.R.*).

17. *L'Isidre campaner* era Isidre Solà i Marsans (Igualada, 1862-1933), músic, escultor tallista i ebenista i empleat de banca. Durant trenta-tres anys (1885-1918), va ser campaner de Santa Maria, funció que va heretar del seu pare, el teixidor Miquel Solà i Solé (1832-1894). També va fer de sagristà.

18. Ildefons Orpí i Batlle (1844-1901) era germà de l'advocat Emiliano Orpí i Batlle (1836-1904), que va ser alcalde d'Igualada diverses vegades.

A mossèn Agustí Roca li agradava de matinejar. Acostumava a celebrar la primera missa de la parròquia a dos quarts de cinc, a l'*istiu*, i a dos quarts de sis a l'hivern, fins que a les acaballes de la seva vida va decidir-se a celebrar cada dia, indefectiblement tot l'any, també a primera hora del matí a la capella de les MM. Escolàpies, situada en un principi al carrer de la Trinitat i posteriorment al carrer del Vidre.

En aquell temps, l'enllumenat públic, exceptuats els fanals de les cantonades dels carrers més importants, s'apagava abans de les dotze de la nit, i amb això dit està que, quan no feia lluna, els carrers secundaris paraven negres com una gola de llop i es feien intransitables aquells del mateix ordre que, com els dos citats, servien d'escorrall de l'aigua de pluja, car llur superfície era ben desigual i accidentada.

A l'hivern sobretot, era per a mi un martiri l'hora de llevar-me, però la mare, en aquest punt indoblegable, després d'haver-me cridat dues o tres vegades, s'alçava a descotxar-me, i jo llavors saltava del llit, em vestia de pressa, sens torbar-me, agafava el tapaboques i el fanalet de mà amb un tros de ciri a dintre i anava a complir el meu deure d'escolà desafiant el fred, la fosquedat dels carrers i les humitats pròpies de l'estació.

Mossèn Agustí Roca, en lloc de donar-me una pesseta o cinc rals, que era la paga mensual acostumada que es donava als escolans, m'ensenyava de solfa una estona cada migdia, però la veritat és que, si bé vaig arribar a conèixer i llegir els signes del pentagrama, mai per mai no vaig saber marcar amb la veu la diferència de to entre les diverses notes musicals, amb la qual cosa van estavellar-se la bona voluntat i la perícia del meu professor de solfeig.

De tota manera, i malgrat la violència física que representava per a mi llevar-me d'hora, ajudar la missa de mossèn Agustí Roca em venia de cara per raó de certs beneficis econòmics i bucòlics que em proporcionava. En tot temps va agradar-me xarrupar una mica de vi que quedava en retirar les canadelles de l'altar. Quan ajudava la missa primera a la Parroquial, tenien lloc molts matrimonis de gent modesta

que, no obstant aquesta circumstància, sempre em feien mercè de trenta o quaranta cèntims de propina quan jo els donava l'enhorabona en acabar la cerimònia. Últimament, a les Escolàpies, on no se celebraven casaments, m'obsequiaven sovint amb pa d'àngel, o sigui amb retalls inútils de les fulles de farina que sortien dels hostiers. Això sens comptar que, els dies de pluja, al capellà i a l'escolà ens era servit un desdèjuni de xocolata, pa torrat i un got de llet.

Quan vaig ésser una mica grandassot, vaig deixar aquell ofici, i a fe que vaig enyorar-lo. El llevar-me de jorn és cert que em venia malament, però després, llevant-me més tard, em mancava temps per preparar la lliçó del dia i tenia perdudes les compensacions de què he fet esment.

Mossèn Agustí va estimar-me sempre. Quan vaig deixar de fer-li d'escolà, va voler que li sovintegés les meves visites, per ajudar-lo en qualques afers de confiança i mentre visqué em va reservar sempre un lloc preferent, el dia del seu sant, en la seva taula, on cada any, en aquella diada s'asseien una vintena de convidats.

El batxillerat

Llavors, la segona ensenyança començava amb l'estudi de la llengua llatina. Era el nostre professor el pare Tomàs Viñas, fill de Mataró i llatísta consumat, que més tard ocupà a Roma el generalat de l'Escola Pia.

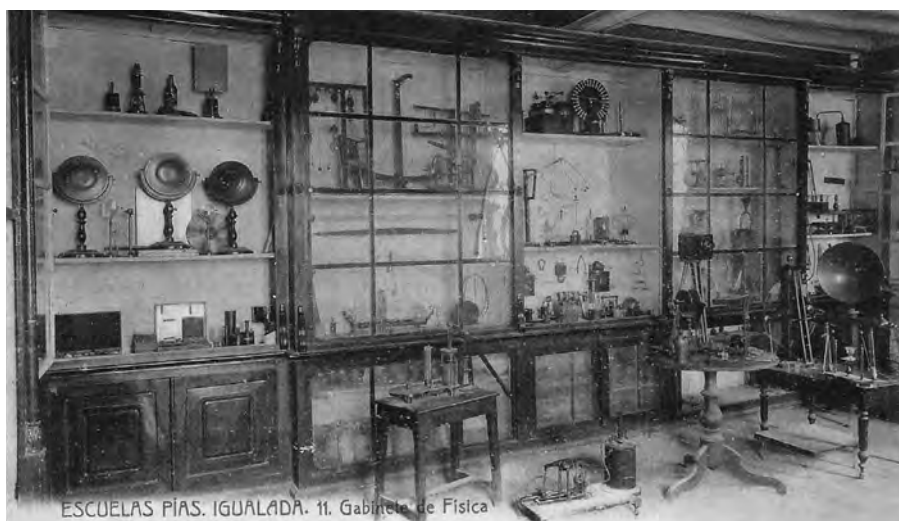
El pare Viñas tenia un cor d'infant com el nostre. Els set o vuit alumnes de llatí dèiem d'ell el que volíem. Les llatinades que la seva mare sovint li enviava eren totes per a nosaltres; i així, un dia, a la font del Bufó, li despatxàvem un magnífic pot d'arrop mataroní; un altre dia, a la font de Can Figueres, ens cruspíem una saborosa llonganissa que ell volia que arribés per a d'altres sortides; i més tard, als Set Camins, a les Guixeres, a la font del Comes i en altres paratges, ens repartia galetes, caramels, confits i altres coses de boca per l'estil.

És clar que, amb tanta bondat per part del professor, el llatí hi sortia perdent. Però això feia que també els alumnes poséssim una mica més el coll en l'estudi per no disgustar-lo i poder gaudir a diari de l'acostumat passeig pels afores després de l'hora de classe, durant el qual el pare Viñas ens contava contes, ens explicava anècdotes i ens feia diferents experiments de física recreativa.

Els altres cursos de batxillerat foren més grisos. El nombre d'alumnes va disminuir, fins a quedar reduït a tres el penúltim any i a dos el darrer. Els professors no foren pas de tan bona pasta com el pare Viñas. I els deixebles, a mesura que creixíem, anàvem perdent una mica cada dia la nostra innocència i adoptàvem actituds d'homenet i gustos i inclinacions propis dels xicots espigats.

Malgrat aquest nou caire, encara recordo amb goig els últims anys del batxillerat. El pare Cercós, fill d'Igualada, era l'antic professor de Filosofia, per a la qual sentia fonda afició.¹⁹ Ell prou volia que conegués-sim bé les teories de Kant, Soke, Condillach, Krause, Descartes i altres, i sobretot que ens aprengués-sim de memòria una crítica condemnatòria d'aitals teories. Però els deixebles ens entossudíem en tot el contrari, la qual cosa ens valia quasi cada dia un càstig, per a nosaltres sempre agradós, que els dissabtes consistia a escombrar-li i netejar-li l'habitació, i els altres dies a quedar-nos-hi tancats a dintre una bona estona. I precisament en la naturalesa del càstig hi trobàvem el gust, perquè aprofitàvem l'absència del pare Cercós de la seva cel·la per pispar-li tabac i fruita que li regalava la seva germana, aixafar-li el llit fins a deixar-lo fet una coca, treballar-li les cadires a punta de ganivet, tallar-li les tires de boga dels seients, omplir-li de saliva un tinter de cristall en forma de piràmide que servia només per fer bonic posat sobre una tauleta de centre...; en fi, que no són per ser comptades les malvestats fetes per nosaltres sens la més petita engruna d'ètica ni de lògica, en la pobra propietat mobiliària del nostre filòsof-professor.

19. En realitat, el pare Miquel Cercós i Bover havia nascut a Reus el 1834 i va morir a Mataró el 1914.

Aula de ciències de l'Escola Pia d'Igualada, l'any 1908 (ACAN- AFMI 3096. Postal d'Àngel Tolrà)

I és clar, quan s'adonava d'aquelles malvestats, el pare Cercós s'indignava, encara que era tan bo —jo crec que es feia l'indignat i que fins i tot interiorment li queia en gràcia alguna de les nostres entremaliadures— que la seva indignació es reflectia sempre, invariablement, imposant-nos les mateixes penalitats, que tot justament era el que nosaltres volíem i celebràvem.

L'últim curs de batxillerat, que comprenia la Física, l'Anímica, la Història Natural i l'Agricultura, el vam fer sota el professorat del pare Rafael Oliver, model de polidesa, de faccions expressives i simpàtiques, amb el cabell naturalment enrinxolat i amb el sol defecte físic de tenir el nas un poc aixafat.

Era el pare Rafael un pedagog excel·lent i expert, fins al punt que el més curt dels seus alumnes arribava al final de curs coneixent prou bé les assignatures almenys per aprovar-les, segons així es deia entre els seus companys de professorat. Tenia la gran traça de saber barrejar allò que era útil amb allò que era agradable, i així, per poc que la matèria de cada assignatura ho permetés, la lliçó teòrica anava acompanyada de

pràctiques o experiments que, a la vegada que fixaven en la nostra tendra intel·ligència el punt científic estudiat, dulcificaven l'esforç mental que feiem per assimilar-nos les matèries tractades.

Sota l'entesa direcció del pare Rafael, aprenguérem pràcticament de fer instal·lacions telegràfiques, telefòniques i elèctriques en general; de produir àcids i sals; de conèixer pedres, metalls i plantes; l'estructura del cos humà; la circulació de la sang; el funcionament dels sistemes nerviós i digestiu; de fer empelts en els vegetals; d'analitzar terres i adobs; de sembrar llavors, podar arbres i moltes altres operacions agrícoles... Tots aquests ensenyaments m'han estat després, moltes vegades, de gran utilitat.

Aprovades totes les assignatures del batxillerat, el pare Oliver va ser l'encarregat d'acompanyar-nos a l'institut de Barcelona per a l'examen de revàlida, del qual vam sortir ben parats.

Llavors va ésser en realitat quan jo vaig fer el meu primer viatge a Barcelona, ja que, si bé ja hi havia estat abans essent molt menut, el cert és que ja no em recordava de res.

Per graduar-me de batxiller, la meva mare es va gastar les pessetes. Vaig estrenar un bon i ben tallat vestit de llaneta de color clar, una bonica camisa de tela blanca amb el seu llacet de seda per corbata i un barret de palla de novetat. Malauradament, aquesta indumentària tan elegant va quedar tota tacada per una forta remullada d'aigua del port, que sofrírem en travessar-lo en una «Golondrina» acompanyats del nostre professor, que tampoc va lliurar la seva sotana dels esquitxos de l'aigua llefiscosa del port barceloní.

El tercer centenari del Sant Crist

S'escaigué per la Pasqua Florida de l'any 1890, però dos anys abans ja se'n parlava i se'n preparava la celebració.

El meu pare volgué que jo escrivís una carta a l'oncle de Madrid, el Dr. Pere Morera i Carol, invitant-lo molt abans a les solemníssimes festes

Pere Morera i Carol (ACAN- AFMI 1441)

que es projectaven, i com que la resposta de l'oncle, si bé no assegurava la seva presència, feia esperar-la, agencèrem la casa emblanquinant-la de nou, repintant portes, finestres i balcons i comprant algunes cadires i algun altre moble per rebre dignament el convidat, que a la llavors Vila-Cort s'havia fet un prestigi amb el seu talent i tracte distingit i senyorívol.²⁰

20. Pere Morera i Carol (Igualada, 1834 – Madrid, 1892). Prevere. Doctor en Dret Civil i Canònic (1866). Fiscal del Tribunal de la Rota i confessor de la reina.

Per desgràcia, el meu pare morí poc abans de les festes i el meu oncle, xacrós i delicat de salut, no es va veure amb cor d'emprendre el viatge. Mes amb tot, no ens faltaren convidats, parents tots de la meva mare, en tal nombre que amb prou feines poguérem allotjar-los. Va ser tan intensa la propaganda feta per les organitzacions del Centenari que els forasters, si no eren convidats, es convidaven ells mateixos.

L'església de Santa Maria, en la seva façana i en el seu interior, fou engalanada amb magnífiques i valuoses draperies, i els carrers de la ciutat, fins i tot els més arraconats, llüïren guarniments esplèndids i lluminàries capricioses, en franca competència.

Però, atesa la naturalesa de les festes, els actes més lluïts i més solemnes foren els religiosos. Ben segur que l'ofici al Sant Crist no ha tingut mai més parió. L'altar major, cosit materialment de llum, era fet un pa d'or. La nau altíssima del temple apareixia a banda i banda endomassada i enlluernadora amb cent colors i, més que plena, era atapeïda de concurrents fins al carrer. El presbiteri no podia encabir tants clergues, representacions oficials i personalitats. Els galons dels uniformes i els reflexos de les joies i condecoracions relluïen per entre les esplendoroses vestimentes dels prelats, celebrants i assistents, clapades pels vestits negres i impecables de l'element civil. La capella de música, augmentada amb notables elements forans, descabdel·là insospitades harmonies, i el pare Font, de l'orde agustinià i igualadí de naixença, estigué eloqüentíssim en el seu panegíric, pronunciat en castellà, segons era costum en aquella època en les grans solemnitats.²¹

Hi feren acte de presència el capità general de Catalunya Don Ramón Blanco Arenas, marquès de Peñaplata, amb els seus ajudants; el bisbe de Vic, Dr. Morgades; el president de la Diputació provincial; el governador civil; el comandant general de Sometents, i altres elements oficials diversos de menys representació.

21. L'ofici va tenir lloc el dia 8-4-1890. El predicador va ser el P. Salvador Font i Messeguer (Igualada, 1844 – Madrid, 1908).

Un número especial de les festes era la consagració del temple de Santa Maria. Les cerimònies litúrgiques que l'acte requereix són complexes i llarguíssimes. Una de les més dignes de notar és la d'escampar de cendra per tot el sòl del temple i marcar amb una creu grega, vermella sobre fons blau, cada pilastra de la nau. El sermó, que sembla també de rúbrica en aquest cas, fou encarregat a l'egregi igualadí Dr. Antoni Montaner, arxipreste de la Seu de Manresa, qui mostrà una vegada més la seva eloqüència, el seu talent, la seva erudició i, en particular, el seu amor inextingible envers la seva pàtria.²²

Era la una del migdia quan acabà l'ofici, i a les dues el Dr. Montaner ja havia mort sobtadament. En baixar de la trona es queixà de no trobar-se bé i, en arribar a la casa rectoral de Santa Maria, s'estirà damunt del llit i finà poc després. El dolor de la ciutat fou immens: rics i pobres es condolien amb profund sentiment de la mort de l'il·lustre igualadí que tantes simpaties i bells records havia deixat en el seu pas per l'arxiprestat d'Igualada.

A Manresa, el Dr. Montaner no era menys estimat que a Igualada i d'aquí n'esdevingué una aferrissada lluita entre igualadins i manresans disputant-se el cadàver de l'il·lustre mort, de la qual triomfaren els primers.

L'enterrament del Dr. Montaner es feu duent com en processó el seu cos dins d'una formosa caixa mortuòria, coberta amb vidre, muntada sobre un cadafal portat a coll d'homes. Tot Igualada va fer-hi acte de presència assistint a la desfilada o presenciant-la, i arribades les despulles al cementiri foren aconduïdes en un nínxol ordinari amb caràcter provisional. S'aixecà acta notarial de l'enterrament, que signaren les autoritats locals i, per a major seguretat, fou segellada la tàpia del nínxol amb el segell del notari autoritzant de l'acte esmentat.

22. Antoni Montaner i Lluçà (Igualada, 1836-1890), rector de Santa Maria entre 1879 i 1887. Va restaurar l'altar major, va fer col·locar vidrieres de colors als finestrals i va fer pintar tot el temple. Magnífic orador, va pronunciar set anys seguits el sermó de la festa d'aniversari de la batalla del Bruc.

Seguidament s'inicià una subscripció pública per sufragar les despeses d'un monument funerari definitiu, projecte del beneficiat mossèn Aleix Francolí i al qual es traslladaren solemnement, alguns anys després les restes mortals del Dr. Montaner, digne, certament, per tots els conceptes, de l'estima i bona memòria dels seus compatriotes.²³

Per aquest motiu les festes del Centenari deixaren un regust agredolç a la ciutat. Però, indiscutiblement, no se n'han celebrat d'altres que les igualin, ni és fàcil superar en l'esdevenidor la seva magnitud.

A la Universitat

El primer dia del mes d'octubre del mateix any en què vaig revalidar-me de batxiller, la meua mare va acompanyar-me a Barcelona. Vaig hostatjar-me a la despesa que el Sr. Narcís Oliver, ex-mestre d'estudi, natural d'Olot, tenia instal·lada al carrer d'Aribau, xamfrà Consell de Cent. Els dispesers érem set o vuit: els germans Francesc de P. i Ignasi Colomer, també igualadins; en Linares i de l'Om, fill del registrador de la Bisbal; en Montano Castillo de Ribera i un cosí seu, filipins; en Joan Capdevila, fill d'un fabricant de paper a Carme; en Viñas, fill d'un ferreter català de Santiago de Cuba, i algun altre que sols s'estava a la despesa alguna temporada. En Viñas i jo érem els més joves i això, unit al fet que teníem les habitacions a tocar, va ser la causa que intiméssim fortament.

Ell feia el curs preparatori de Medicina i jo el de la facultat de Dret, i com que ni l'un ni l'altre teníem classe a les tardes, les aprofitàvem per sortir junts a passeig. Un dia anàvem al Tibidabo, l'altre al Cementiri Nou, al Parc, a Montjuïc; en fi, que resseguíem tot Barcelona i els seus voltants. Però això no vol dir que se'n ressentís l'estudi, com ho demostra el fet

23. Aleix Francolí i Armengol, de cal *Susagnet* (Igualada, 1845–1905). Prevere. Dibuxant, va fer nombrosos dissenys en edificis religiosos. Amic de Mn. Cinto Verdaguer.

**ASIGNATURAS QUE COMPRENDE LA FACULTAD DE DERECHO
Y DE CIENCIAS SOCIALES**

NOMBRE DE LAS ASIGNATURAS	NOTA EN QUE SE OBTUVO
LICENCIATURA	
+ Lógica fundamental.	10.00
+ Lengua y Literatura españolas.	10.00
+ Historia de España.	10.00
+ Elementos de Derecho natural.	10.00
+ Instituciones de Derecho romano.	10.00
+ Economía política.	10.00
+ Historia general del Derecho español.	10.00
+ Instituciones de Derecho canónico.	10.00
+ Derecho público español comparado con el extranjero.	10.00
+ Derecho civil español, común y foral (primer curso).	10.00
+ Derecho administrativo.	10.00
+ Elementos de Hacienda pública.	10.00
+ Derecho penal.	10.00
+ Derecho civil español, común y foral (segundo curso).	10.00
+ Procedimientos judiciales.	10.00
+ Derecho mercantil de España y de las principales naciones de Europa y América.	10.00
+ Derecho internacional público.	10.00
+ Prácticas forenses.	10.00
+ Derecho internacional privado.	10.00

NOTA. - Los alumnos tendrán en cuenta las disposiciones legales que constan en esta papelería, a fin de no hacer inutilidad de asignaturas que sean incompatibles, constituyendo que si lo hicieran, dichos matrículas se considerarán nulas. Para evitarlo, cuidarán de señalar en todo cuadro las asignaturas que ya tengan aprobadas, reprobando el curso en que las ganaron.

UNIVERSIDAD DE BARCELONA

FACULTAD DE DERECHO Y DE CIENCIAS SOCIALES

CURSO DE 1900 A 1901

Número de orden _____

D. _____

natural de _____ de _____ años de edad.

SOLICITA matricularse en las asignaturas abajo expresadas, mediante el pago de los derechos respectivos que acompaña adjuntos, con sujeción a lo que determinan las disposiciones vigentes.

Planes de estudios de 1884 y 1900

ASIGNATURAS EN QUE DEBERÁ MATRICULARSE	NÚMERO de la asignatura

Barcelona _____ de Septiembre de 1900

Firma del alumno: _____

Nota. - El nombre del alumno deberá llevar los dos apellidos paterno y materno, escritos con toda claridad.

Vite, calle de _____ número _____ piso _____

Pago _____ pesetas por derechos de inscripción de _____ asignaturas.

Expedient universitari de Morera Mestre

d'haver aprovat tant ell com jo totes les assignatures del curs respectiv, i algunes amb nota d'excel·lent.

A la fi de curs, en Viñas reembarcà cap a Cuba cridat pel seu pare en vista de les circumstàncies anormals per les quals passava aquella illa, amb la qual cosa va trencar-se una amistat enyorada, per raó de les bones qualitats que reunia el meu amic, de qui mai més no he tingut cap notícia.

El curs següent, el dispeser es traslladà al carrer de les Corts Catalanes, entre Aribau i Muntaner, al darrer pis d'una casa el principal de la qual era ocupat per Eusebi Corominas, aleshores director del diari *La Publicitat*, avançat i anticlerical. Això, però, no era obstacle perquè els familiars de Don Eusebi resessin cada dia el rosari, segons havíem comprovat sovint traient el cap pel celobert de la casa.

A la nova casa, els dispesers quedàrem reduïts a quatre: els germans Colomer, en Joaquim Vayreda, de la comarca d'Olot, i jo.

En Vayreda, que venia a Barcelona per perfeccionar-se en la pintura i el dibuix, era una mica llibertí. Al seu costat vaig conèixer més coses dolentes que bones, i sobretot vaig aprendre de perdre el temps i no complir les meves obligacions escolars. D'això en va resultar la pèrdua del curs pel fet que no vaig gosar examinar-me de cap assignatura, si bé la meva mare va creure el contrari en vista d'unes falses paperetes d'examen que em vaig proporcionar.

En començar el tercer curs, vaig matricular-me altra volta de les assignatures de segon, i vaig passar a la despesa, com a únic hoste, de la casa de la Sra. Teresa Aloy, vídua d'Artigas, filla de la Torre de Claramunt i cosina de la meva mare. Vivia en un entresol del carrer Gran de Gràcia, avui Salmeron, proper als Josepets.

Una mica per raó de la distància i un bon tros perquè em tirava la vida de platxèria iniciada l'any abans, quasi mai no vaig assistir a la Universitat. Al final en va resultar la pèrdua d'un altre curs, que jo no vaig poder amagar a la vigilància de la meva mare, la qual va cridar-me a capítol i amb bones paraules va indicar-me la conveniència d'aprendre un ofici si no volia ésser un home viciós i desgraciat. I jo, amb les llàgrimes als ulls, vaig reconèixer que la raó li sobrava i, en un esclat de ferma voluntat, vaig prometre-li que acabaria la carrera estudiant lliurement i fent acte de presència a les classes el darrer mes de cada curs, mesades que vaig passar sempre a casa del Sr. Ramon Pons i Bas, catedràtic de l'Escola d'Enginyers Industrials, a qui em recomanà la dispesera cosina de la meva mare.

I a fe que vaig complir la prometença. Em passava tot el dia a casa estudiant les diverses assignatures, segons un horari que m'havia fixat, i només sortia al carrer una estona a la vetlla i els diumenges a la tarda, llevat d'algun dia que anava a peu a la nostra finca de la Torre de Claramunt. Així, amb aquest rigorós mètode de vida, vaig aconseguir el títol d'advocat en un relatiu curt espai de temps, amb un cert lluïment i fins i tot amb una mica de profit.

Com a anècdotes sobresortints del meu temps universitari, anoto les següents: diverses revoltes estudiantils en què l'inspector de policia Peláez i

els seus agents de la secreta mesuraven amb el seu garrot l'esquena dels estudiants, entre ells la d'en Josep Bausili Domínguez, que després de graduar-se com a apotecari va fer-se jesuïta; la carrincloneria del professor auxiliar de Dret Natural, el Dr. Jaumar de la Carrera, que cada any, el primer dia de curs acadèmic, recitava el mateix discurs, imprès en el programa a tall de proemi, i que en explicar la lliçó diària invariablement feia endormiscar els seus alumnes; la gran traça a explicar el Dret Romà que tenia el Dr. Pou i Ordinas, que brodava la lliçó amb anècdotes i successos i que es treia respectuosament i cerimoniosament el birret quan anomenava sant Tomàs o algun altre dels jurisconsults romans de la llei de cites; el rigor del catedràtic de Canònic Dr. Estanyol, que exigia dels alumnes aprendre de memòria la llista de concilis ecumènics i la cronologia del Papat, i que va suspendre un alumne, que per cert era capellà-vicari de Sitges, perquè en detallar els deures dels bisbes va descuidar-se de mencionar la confirmació; la fonètica absolutament catalana amb què vestien llurs explicacions en castellà els catedràtics Drs. Àngel Bas i Joan J. Permanyer; l'oratòria castellaníssima del professor de literatura Dr. Schwart; les enrabiades donades al Dr. Domènech i Coll, professor d'Economia Política, apedregant-lo en plena classe amb boles de plàtan i fent-li la rateta amb un mirallet... En fi, no s'acabaria mai la relació de fets universitaris de què podria fer esment.

A propòsit del Dr. Domènech i Coll, no puc deixar de fer constar que va ser ell el catedràtic que em va causar el disgust més gran de la meua vida d'estudiant. Aquest senyor, que havia estat sotssecretari d'Hisenda essent ministre el Sr. Laureà Figuerola, fill de Calaf, durant la primera República, exigia dels seus alumnes que s'atenguessin a les seves definicions i les recitessin en tot cas exactament, tal com ell les havia forjat. No tenia llibre de Dret i, si bé seguia en les seves explicacions diàries d'economia l'obra d'Anglasell, establia pel seu compte algunes variants, en particular en matèria de definicions. En examinar-me, em va preguntar què cosa era el capital i jo li vaig respondre: «*El producto del trabajo acumulado*», que era com el definia Anglasell. «*No, no es esto; descuida usted*

un detalle», va dir-me el Sr. Domènech, i com que no vaig saber aquell ditzós detall, em donà un suspens com una casa. Com que va ésser el primer i únic de tots els meus estudis, va ferir-me en l'ànima i em va deixar aclaparat, més que més dominant com dominava l'assignatura, com ho demostra el fet que, al setembre, en tornar-me a examinar el mateix Sr. Domènech, m'atorgà la qualificació de *Bueno* sens que jo, per la meua part, hagués estudiat gaire més.

Segons vaig descobrir després, per a en Domènech, capital era «*el producto del trabajo acumulado y destinado a una nueva producción*». La llàstima va ser que el descobriment vaig fer-lo massa tard.

Els meus estius escolars

Des que vaig acabar el primer curs de batxillerat fins gairebé acabar els estudis a la facultat, cada any vaig fer el mateix estiuieg.

Per Sant Jaume anava a casa dels meus parents d'Argençola fins passada la seva Festa Major, que s'esqueia per Sant Llorenç. Sempre hi assistia el meu oncle, mossèn Tomàs Mestre, rector de Conill. Després, acompanyant el meu oncle capellà de retorn a la seva rectoria de Conill, seguia al seu costat fins a mitjans de setembre, que era quan tornava jo a Igualada.

Aquells dies d'estiu passats fora de casa eren per a mi una delícia. Jo havia fet bona coneixença amb els xicots de la meua edat d'Argençola i de Conill, i amb ells anava a les eres mentre es feien les batudes, al bosc a buscar nius, a les rieres i torrents a xipollejar, a les petites hortes a regar, a les festes majors i aplecs de l'encontrada... En una paraula, m'havia identificat tant amb ells que llur vida irregular i pagesívola era la meua, exceptuada alguna petita variant durant les meves estades a Conill, que m'imposava el respecte degut al meu oncle-rector.

A Argençola, la nota per a mi més agradable era la que tradicionalment es donava a la revetlla de Sant Llorenç. Les cases del petit llogaret

A l'estiu, amb els familiars (Fons família Morera)

s'esglaonen pel costat de migdia d'una muntanya, de forma cònica, coronada per l'altívol castell feudal, avui enderrocat. A la banda nord de la muntanya, neta completament, però trencada per un pas que antigament havia servit de fossa de defensa, la jovenalla hi escampava una munió de boïcs o feixines i s'hi calava foc. Quan totes eren enceses, les autoritats locals, amb tot el poble al darrere i amb l'acompanyament d'una orquestra, desfilaven per aquell pas donant la volta a la muntanya. L'efecte de les fogueres era indescriptible, i els espinguets dels cornetins barrejats amb el so dels altres instruments musicals contrastaven amb la remor eixordadora dels coets, petards i espetecs de les armes de foc. Tot plegat produïa un conjunt encisador.

Més tard, les rivalitats entre grupets locals acabaren amb tan bella nota de color i tradició i, des de llavors, la Festa Major d'Argençola ha

estat una de tantes, caracteritzada com moltes d'altres per la seva grisor. A Conill, probablement perquè era un poblet dels més petits, la vida era bon xic ensopida. Els xicots eren més pocs i la major part del temps a casa seva els ocupaven en les feines de pagès. Els dissabtes i diumenges eren els millors dies per a mi. Cada dissabte anava jo amb la Marina, la minyona de servei de l'oncle, a Calaf a mercat, i els dies festius, a les misses matinals i major, i a la bescambrilla que a la tarda i fins a entrada de fosc es jugava a la rectoria entre uns quants propietaris i el senyor rector, passava la jornada sens adonar-me'n.

Quan ja tenia divuit anys i anava força avançat en la carrera de lleis, la meva mare va comprar-me un cavall mitjanet, amb el propòsit de deixar-lo alguna altra vegada al nostre masover de la Torre de Claramunt, per llaurar les terres de la hisenda. Llavors, durant l'estiueig, jo portava amb mi el cavall, i no en vulgheu més d'excursions i sortides diàries a la sella, fins a convertir-me en un genet consumat.

Malauradament, quan ja acabava els meus estudis universitaris, l'oncle de Conill, a les acaballes de l'estiu, emmalaltí del cor i morí, després de molt patir, ben entrat el mes de desembre.

Amb el traspàs del meu oncle, acabaren per sempre més aquelles meves estades a la Segarra. Des de llavors, ni Argençola ni Conill han estat els meus llocs d'estiueig. Si hi hagués tornat, els bells records m'haurien amargat l'existència.

Igalada a les acaballes del segle XIX

A la fi del segle passat, la ciutat anava refent-se de mica en mica de la postració que patia a conseqüència de revoltes passades.

La indústria tèxtil es transformava renovant el seu utilatge, substituint els clàssics telers de mà pels mecànics; la indústria adobera deixava l'antic mètode del cosit de les pells, que consumia molta energia i temps, i

introduïa algunes màquines i, amb elles, nous sistemes d'adob; l'àrea de la ciutat s'eixamplava a poc a poc amb noves edificacions i, en general, totes les manifestacions de l'economia local prenien nou alè, impulsades per un nou corrent renovador que atreïa la gent del camp, llavors misèria i aplanada per la destrucció total dels vinyets a causa de la invasió de la fil·loxera.

Tot això degué influir per necessitat en la construcció del ferrocarril d'Igualada a Martorell, que quedà inaugurat definitivament l'any 1893, amb lluïdes festes de caràcter públic. L'arribada de la primera locomotora, guarnida amb senyeres espanyoles i belgues (belga era la companyia ferroviària) va ser l'acte més significat, amb presentalles de tots els pobles de la via. A l'acte hi assistí l'ajuntament en corporació, amb les altres autoritats locals i els nens de les escoles igualadines, a més d'una gran massa de públic.

Des d'aquell dia les comunicacions amb Barcelona quedaren transformades radicalment i les antigues diligències ja no rodaren més per les nostres carreteres, esmorteïdes per la manca de trànsit fins a l'aparició de l'automòbil, que els ha donat nou vigor.

Quan ja s'acabava la guerra de Cuba, els igualadins ens adonàrem que teníem un heroi a qui devíem honorar dignament i perpetuar-ne el nom. Aquest heroi va ser l'Anacleto Girbau, que marxà a la Gran Antilla com a soldat ras voluntari i va tornar a Igualada, la seva terra nadiua, amb la graduació de tinent de l'exèrcit.²⁴

Encara l'estic veient en el moment de baixar del tren de retorn a la seva pàtria. D'estatura regular, més aviat alt que baix, coixejava una mica a conseqüència de les ferides rebudes defensant valentament, com a sergent al davant d'uns quants homes, contra els insurrectes cubans, el fort

24. Anacleto Girbau i Palau va néixer a Igualada el 9-5-1869 i va morir a Esplugues de Llobregat el maig de 1934. Era fill del fabricant de naips Francisco Girbau i Audinis. Els fets d'El Esterón, on va defensar un fortí amb un escamot de catorze soldats, van succeir el 20-5-1895.

Anacleto Girbau i Palau, (Igualada, 9-5-1869 – Esplugues de Llobregat, ?-5-1934).
(ACAN- AFMI 1511)

de l'Esterón. Vestia de *rayadillo*, que era el vestit característic de les tropes d'ultramar, guerrera i pantaló de cotó amb ratlles blanques sobre fons blau clar, i cobria la seva testa amb barret de palla-*jipi*, que mantenia enlaire l'ala esquerra subjecta a la copa per l'escarapel·la de colors nacionals. La seva cara reflectia un estat anèmic, i presentava aquella grogor i debilitat característiques en tots els soldats d'aquella guerra quan eren repatriats. Portava al pit algunes condecoracions, a la boca de les mànigues de la guerrera les estrelles representatives del seu grau i de la seva cintura penjava l'espasí de reglament.

D'ell es deia que, abans de fer-se voluntari, era un cul de cafè i jugador, que sentia horror al treball i que era una vertadera càrrega per als seus familiars. Però, fos com fos, la veritat és que de retorn de la campanya de Cuba els seus compatricis l'enlairaren a la categoria d'heroi i tot Igualada assistí en manifestació, presidida per les autoritats i seguides d'una banda de música, a retre-li homenatge en el moment de la seva repatriació. L'homenatge s'acabà amb la descoberta d'una làpida de marbre que donava el seu nom al carrer del Teatre, que condueix des de la rambla de Sant Isidre a la plaça de la Creu.

A l'Anaclet Girbau, sembla que l'experiència de la vida l'alliçonà. Després de l'homenatge es feu escàpol d'Igualada i es traslladà primer a Barcelona i després, ja casat, a un poble del Baix Llobregat. Es conhortà amb la seva paga de retirat per fer vida modesta i de família.

Més d'un cop en Girbau haurà recordat, no sé si amb goig o amb menyspreu, l'homenatge del qual el feren objecte els seus paisans. Sigui com sigui, no crec que s'hagi preocupat més d'Igualada, com Igualada tampoc no s'ha preocupat més d'ell, fins al punt que el carrer que li fou dedicat va ésser-ho després a en Jaume Garcia Fossas.

La fragilitat de les coses humanes, amb l'oblit de l'heroi, es comprova una vegada més.

La guerra de Cuba, com ja és sabut, tingué com a acabament una altra guerra entre Espanya i els Estats Units, que produí arreu de la península un esclat ridícul de pseudopatriotisme cridaner.

Igualada no podia ésser menys en el concert general de les ciutats i viles espanyoles i devia exterioritzar el seu afany de fer brometa patriòtica.

L'Ateneu era la meca dels patrioters, de tal manera que, si les parets i taules d'aquella casa parlessin, quedariem esgarrifats si repetissin les converses eixebrades que recolliren. Que si la nostra esquadra és immensament més nombrosa i forta que la ianqui; que si l'oncle Sam només sap de criar porcs i guanyar diners; que el nostre exèrcit no en té per a un pa i beure del nord-americà; que l'esquadra d'en [Pascual] Cervera sortirà de

la badia de Santiago de Cuba quan ho estimi convenient per donar una gran lliçó a l'enemic; que la d'en [Manuel de la] Cámara ja és al Mar Roig, arribarà tot seguit a les Filipines i després atacarà els nord-americans pel cantó del Pacífic... En fi, no en vulgueu més de profecies, de lliçons de tàctica i estratègia i, sobretot, de victòries de mar i terra a catalogar per a etern record de les futures generacions: en certa manera, el prefaci d'aqueix catàleg s'escrivia amb una manifestació nocturna imponent, eixordadora, clapada de *visques* i *moris* de tota mena.

I tot això no era pas un estat d'ànim particularista dels igualadins. No, era un ambient general, una mena d'epidèmia que havia envaït tot el territori espanyol, cultivada i escampada per tots els diaris, amb les soles excepcions del *Nuevo Régimen* de Madrid, òrgan dels federals d'en Pi i Margall, i de *La Renaixença* de Barcelona, portaveu de la Unió Catalanista.

Això no obstant, i a despit de tants bells auguris, les coses s'escaigueren completament al revés, i si Espanya no s'afanya a pactar la pau de París —en la qual, sigui dit de pas, sembla que amagaren l'ou al nostre ambaiador Sr. Montero Ríos, que no coneixia el francès—, és ben probable que els Estats Units d'Amèrica, a més de quedar-se amb les nostres colònies, ens hauria imposat l'esquarterament del territori peninsular.

La dolor dels nostres patrioters fou imponderable en adonar-se de la realitat. Perquè sobre el desengany sofert, haguérem d'afegir l'augment dels impostos i les conseqüències de la gran crisi nacional derivada de les mateixes guerres.

Tot justament la creació de nous impostos i el recàrrec en els existents, que imposà Villaverde, ministre d'Hisenda, per aconseguir la *Regeneración Nacional*, com llavors es deia, motivaren vives protestes de les Cambres de Comerç, protestes que van donar lloc més tard al famós Tancament de Caixes, que assolí la major importància a la ciutat de Barcelona.

A la pressió recaptatòria del ministre d'Hisenda, els productors, amb el suport dels acords de les entitats econòmiques del país, adoptaren

l'actitud de no pagar les contribucions i van tancar llurs caixes en aquest ordre de coses.

El govern, espantat davant la resistència passiva dels industrials i comerciants, acudí primer al sistema d'amoixar-los i procurar que rectificassin llur decisió, però veient que tota gestió amistosa era inútil i fins contraproduent, tirà pel carrer del mig, declarà sedició el moviment, empresonà els seus directors i anà directament a l'embargament de béns dels deutors, amb l'ajuda de parelles de la guàrdia civil.

El Tancament de Caixes repercutí també a Igualada, i van ser directors de la protesta igualadina en Serra Constansó, en Codorniu i en Bas i Jordi, contra els quals es donà l'ordre de detenció, si bé només pogueren ésser agafats els dos primers, ja que el tercer va tenir temps de posar terra per enmig.²⁵

Aquesta protesta dels productors a la fi no aconseguí eficàcia. El govern, amb les mesures enèrgiques que prengué, dominà en absolut el moviment i per evitar-ne la repetició modificà acte seguit la reglamentació de les Cambres de Comerç.

La política espanyola es movia llavors al volt del torn pacífic dels partits governamentals. En Cánovas i en Sagasta es repartien el poder per etapes i el canvi polític repercutia arreu d'Espanya.

Quan manava en Cánovas, era alcalde d'Igualada en Boyer i els regidors i funcionaris municipals, tots sens excepció, eren de la seva corda política.²⁶ En caure els conservadors i pujar els liberals amb en Sagasta al

25. Sobre aquest episodi, vegeu Joan Serra i Constansó, «Vuit dies a la presó (1899)», a *Revista d'Igualada*, 56, setembre de 2017, p. 78-83. Serra i Bas i Jordi són ben coneguts dels igualadins; per la seva banda, Pere Codorniu i Solé (Igualada, 1858-1917) era un comerciant de mobles republicà que va ser regidor municipal en el tombant de segle.

26. Joan Boyer i Ferrer (Igualada, 1829-1896), fabricant de teixits i propietari. Va ser alcalde d'Igualada entre l'1-3-1877 i el 18-4-1881 i, interinament, entre el 12-3-1884 i el 27-2-1887.

Mariano Ferrer i Estruch, pare Mariano, (Igualada, 1811-1900). El 1863, va ser un dels fundadors de l'Ateneu Igualadí (ACAN- AFMI- 1424. Dibuix de Gaspar Camps)

davant, l'alcaldia passava automàticament a mans d'en Godó, amb la consegüent escombrada de regidors i empleats de l'ajuntament.²⁷

Això feia que, en les petites localitats i ciutats de segon ordre, la política es desenvolupés en forma violenta, especialment a Igualada, per causa de l'odi a mort que existia entre els prohoms de l'un i l'altre partit.

Les lluites polítiques, ací i per la raó dita, arribaren a prendre una fesomia primària i brutal. Totes les armes eren bones contra l'enemic polític, i per abatré'l tots els mitjans venien a tomb. La hisenda, la família, les més estimades afeccions i fins la vida, no mereixien el més petit respecte.

Per això, sovint la força pública havia de sortir armada al carrer, per guardar o fer veure que guardava, l'ordre públic. Perquè un dia era apedregada la Casa Consistorial; l'altre, els regidors havien de sortir per la teulada; avui eren romputs els vidres d'unes determinades cases; demà es trencaven els de les cases dels adversaris; més tard esclatava una revolta a pretext dels burots i cremaven les casetes dels consums. I així se succeïen els esdeveniments, sempre en perjudici de la pau ciutadana i de la prosperitat de la població, dividida en dos bàndols irreductibles que gairebé pot dir-se que subsistiren fins a l'extinció d'aquelles generacions.

Poc abans d'entrar l'any 1900, es discutí llargament, sobretot des dels diaris, si aqueix any era el darrer del segle XIX o el primer del segle XX, i segons penso, no arribaren a posar-se d'acord els contendents.

Per als efectes d'aquestes notes, equivocat o no, vull incloure l'any 1900 dintre del segle passat, perquè així lliga millor amb el desenvolupament de la meua joventut.

Tres fets dignes d'especial menció s'esdevingueren a l'acabament del mes d'octubre i primers dies de novembre d'aquell any.

27. El primer dels Godó que va ser alcalde va ser Joan Godó i Llucià, àlies *el Morrut* o *senyor Joanet* (Igualada, 1851-1935), també fabricant tèxtil. Va ocupar el càrrec entre el 27-2-1887 i el 5-12-1890 i entre el 26-2-1930 i el 18-3-1930.

Fou el primer el traspàs del pare Marià Ferrer, escolapi exclausturat des de l'any 1835, que ja de jove s'havia dedicat als estudis de Medicina, però sens que mai arribés a posseir títol acadèmic.

Després de llarga estada a Amèrica, se situà a Igualada amb els seus familiars i exercí el curanderisme, però amb tant d'encert que la seva fama arribà a tots els racons de Catalunya i la seva casa sempre estava envaïda de malalts, amb gran disgust dels metges professionals, que desfermaren contra ell fortes i seguides persecucions.

La seva mort fou sentida per totes les classes socials, especialment pels obrers, als quals el pare Marià distingia amb el seu afecte, com va demostrar-ho impulsant obertament i pecuniàriament la fundació de l'Ateneu Igualadí de la Classe Obrera, amb tot el caire avançat i liberal que aquesta entitat prengué ja des d'un principi.

Un altre fet a relatar és la inauguració aquells dies del primer bec Auer, per la incandescència de l'enllumenat públic per gas. Fins aleshores el gas cremava directament al broc dels fanals i produïa una flama somorta, en forma de semicercle, que donava molt poca llum. En canvi, amb l'aparell Auer, que consistia en una espècie de camiseta d'un teixit molt fi, sostinguda per un suport de filferro dintre d'un canó de vidre aplicat al broc del fanal, la claror que el teixit incandescent expandia guanyava molt més en extensió i intensitat. I tan bon resultat donà la provatura, que no tardà pas gaire temps a acoblar-se l'aparell Auer a tots els fanals de gas de la ciutat. També l'adaptaren al mateix temps els particulars a les seves instal·lacions.

La mateixa nit en què estava de cos present el pare Marià i es feia la prova del bec Auer en el fanal col·locat a la cantonada de la Rambla amb el carrer de Sant Magí, entrava a Igualada a primera hora de la matinada un escamot de carlins, que, després de disparar uns quants trets i malferir un guàrdia civil, al crit de *Viva Carlos VII* repetit a cada pas, sortia de la ciutat sens ulteriors conseqüències.

Jo, des del llit, vaig sentir els crits esmentats, i tant jo com tot el veïnat que els sentí ens creguérem que era cosa d'alguns noctàmbuls que

volien fer tabola, fins que poc temps després canviàrem de parer en oir el toc de sometent.

Segons va dir-se més tard, l'escamot estava compost d'un centenar escàs d'homes ben armats, comandats per en Bisbal, que portava com a segon en Jaume Palet (a) *Madrono*, els quals ja havien fet la guerra carlista darrera.

Coincidint amb l'escamot d'Igualada, s'alçaren partides a Berga, a Badalona, a Mediona i a algun altre lloc, però la facció va quedar ofegada ben aviat.

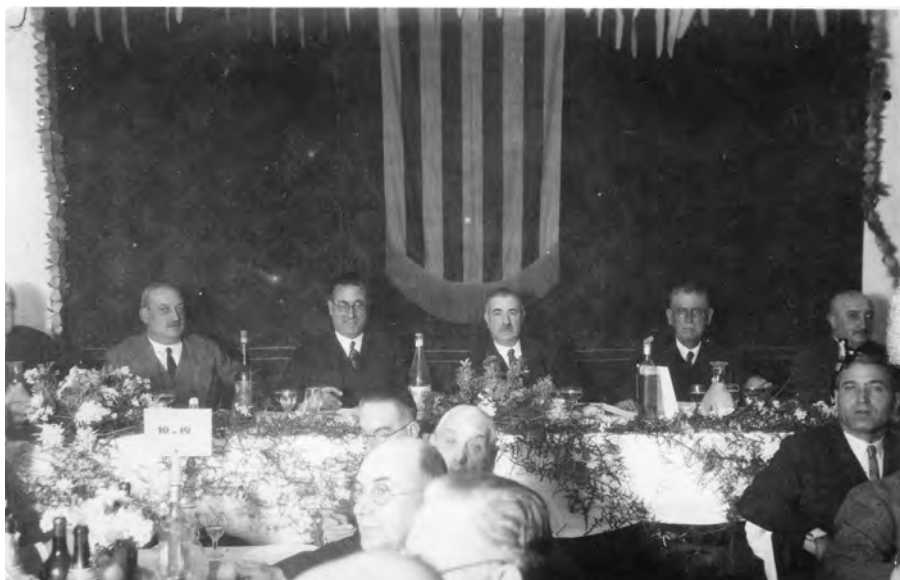
Quant a la partida d'en Bisbal, es dissolgué tot seguit i, al cap de pocs dies, van ser agafats a Ca n'Estruch de Rubió en Palet, els dos germans Fontanet i en Monfort. Pel que sembla, l'intent carlista local hauria quedat reduït a una forada si no hagués estat pels trets rebuts per aquell pobre guàrdia civil.²⁸

Ja soc advocat

Aprovades totes les assignatures de la facultat de Dret, no vaig anar de pressa a prendre el grau de llicenciat, que va atorgar-me un tribunal compost pels Drs. Planas i Casals, Estanyol i Colom, i Jaumar de la Carrera.

Abans, no em preocupava res més que graduar-me d'avocat, i gairebé mai no havia pensat seriosament en el que faria després. Però llavors ja era qüestió de pensar com i de quina manera orientaria definitivament la meva vida.

28. Pel que fa als insurrectes naturals d'Igualada, la causa judicial posterior, instruída pels delictes de rebel·lió i insult a força armada pel coronel jutge Manuel Michelena, va dirigir-se finalment contra Jaime Palet i Raspall i els germans Marcelino i Ramon Fontanet i Alegre. El Bisbal al·ludit sembla que era en Josep Bisbal, de Can Bisbal de Montbui.

Morera Mestre en un dinar, probablement de caire polític. (Fons família Morera)

La mare, neguitosa per les moltes despeses que havia fet per donar-me la carrera, volia que m'espavilés de pressa per guanyar alguna cosa, i jo no sabia pas certament cap on decantar-me, ja que no veia cap orientació fàcil ni salvadora.

I se m'acudí el que suposo que deu acudir-se a tots els graduats mancats de padrins i de rendes per viure folgadamente: fer oposicions.

Posat a triar, va semblar-me que les oposicions a notaries eren les que més em convenien i, tot seguit, fent del pensament obra, vaig visitar el notari d'aquesta ciutat Don Plàcid Llucià, a qui vaig exposar breument el meu propòsit i el desig de fer pràctiques per via de preparació. Li vaig acabar demanant que m'admetés al seu despatx com un dependent més, però sens sou ni retribució de cap mena. El Sr. Llucià em respongué que ja tenia la dependència completa i que l'ingrés de nou personal en el seu despatx implicaria la instal·lació d'una taula-escriptori, cosa que, al seu judici, oferia molts inconvenients.

Una mica decebut, vaig tornar-me'n a casa i vaig dedicar el temps a la lectura i a escriure alguns treballs periodístics, que es publicaren primer al quinzenal *Nova Llevor* i després al setmanari *Patria*, portaveus que foren del Centre Autonomista d'Igualada, que no feia gaire que s'havia fundat i en el qual vaig ingressar com a soci.

I heus aquí com, gairebé sens adonar-me'n, vaig ficar-me a fer política, però no política menuda o de campanar, sinó política noble, enlairada, mirant tan sols l'ideal.

La política va crear-me unes relacions particulars les unes i de partit les més. Les primeres em proporcionaren alguna consulta i les altres molta feina, que mai no vaig cobrar, de caràcter administratiu, de manera que em vaig especialitzar una mica en l'intricat laberint legal de la nostra administració pública, amb la qual cosa em fou possible aconseguir una mica de relleu entre els prohoms del catalanisme igualadí.

Mentrestant, foren convocades oposicions d'aspirants al cos jurídic militar i immediatament vaig pensar en la possibilitat de prendre-hi part i vaig començar per adquirir el programa corresponent, que va desil·lusionar-me en veure que la major part dels seus temes es referien a matèries militars i administratives que ni a la *Gaceta de Madrid* s'havien publicat i sols en el *Diario Oficial del Ministerio de la Guerra*, que jo no tenia a mà ni sabia on trobar-lo fàcilment.

La clientela privada, si bé augmentava, era força migrada en prendre cos el grandió moviment de Solidaritat Catalana, al qual em vaig sumar decididament. Poc després, en implantar-se l'any 1907 la llei de Justícia Municipal, vaig aconseguir el càrrec de jutge municipal suplent de la nostra ciutat. Això va contribuir a fer créixer les meves relacions i el nombre de clients particulars i em va proporcionar de passada, a més d'alguns disgustos, uns petits rendiments quan actuava per incompatibilitat o absència del jutge propietari.

Així anava tirant, però pensant sempre en les oposicions, quan una vetlla el notari Sr. Llucià m'envià un volant demanant-me que passés al

més aviat possible pel seu despatx. I personat davant d'ell acte seguit, em digué:

—Vostè, temps enrere, va demanar-me per fer pràctiques notariales. Doncs bé, ara és l'ocasió, perquè havent deixat el despatx el primer escrivent Sr. Rovira, vostè, si vol, podria ocupar el seu lloc.

Jo vaig contestar fent una mica el desganat i vaig manifestar que ja no estava en la situació d'abans i que ja tenia alguns clients i assumptes, però que, amb tot, estaria disposat a acceptar, si bé ara desitjaria percebre la remuneració proporcionada al meu treball, l'import de la qual deixava a la seva discreció, però amb la reserva que no li prometia si hi faria poca o molta estada, perquè jo volia veure com anirien les meves coses, més que res perquè el Sr. Llucià m'havia insinuat la idea de reduir les meves activitats polítiques.

L'endemà mateix entrava al despatx del Sr. Llucià, com a primer dependent, però al cap d'un temps, veient que no em parlava del sou i, sobretot, que no deixava res a la meua iniciativa i que la meua tasca es reduïa a copiar minutes que ell redactava, vaig pensar que la feina de copiar de franc minutes podia fer-la perfectament a casa, mitjançant un formulari qualsevol, sens necessitat de subjectar-me a les ordres de ningú. I així vaig dir-li ras i net, i ell llavors va pregar-me que m'hi pensés, que em fixés que em deixava perdre un esdevenidor, que em donaria dotze duros al mes de moment i que periòdicament m'apujaria el sou fins a vint-i-un duros, que era el que guanyava en Rovira, sou que jo tindria assegurat per tota la vida, ja que, a la mort d'ell, el notari que el substituís ben segur que també em prendria al seu servei amb la mateixa paga mensual.

La meua resposta va ser ben curta:

—Jo no he estudiat una carrera per estancar-me tota la vida guanyant aquest sou, per la qual cosa li prego que busqui la persona que m'hagi de substituir com més aviat millor.

Als quinze dies jo em retirava del despatx, perquè el meu lloc entrava a ocupar-lo un jove fet, fill d'un mestre nacional instal·lat de poc a la

població, el qual, pel que sembla, aviat es cansà també d'aquella feina tan agra i monòtona i al mateix temps tan poc retribuïda.

Ben aviat, la Diputació provincial de Barcelona convocava oposicions per cobrir dues places d'oficial primer i dues d'aspirants per a les primeres vacants que es produïssin. El programa era extens i complicat, sobretot en matèria administrativa, però això no m'espantà, atesa la circumstància d'haver-me especialitzat una mica en aquest ram amb motiu de les meves activitats polítiques, com he dit. I amb coratge i voluntat, vaig preparar-me durant uns quants mesos, estudiant nit i dia i esmerçant hores i més hores en la redacció de la memòria sobre un tema administratiu del programa, que havia d'acompanyar la instància demanant ésser admès a les oposicions.

Com que els càrrecs eren relativament ben retribuïts i no privaven d'exercir la carrera d'advocat o altres ocupacions compatibles, el nombre d'opositors admesos arribà a trenta i tants, dels quals tan sols se'n presentaren a última hora vint-i-quatre, que foren agrupats en trinquets. Correspongueren a la meua en Pau Sáenz de Bares, empleat que ja era d'Hisenda, i en Torrents, fill d'en Torrents i Monner, comptador de la Diputació mateixa, que es retirà moments abans de l'exercici oral.

Les dues places vacants les guanyaren Manuel Raventós Bordoy i Josep Maria Pi Sunyer i van quedar com a aspirants l'Enric Sebastián i en Pelegrí i Nicolau. En Sáenz de Bares, en Cardoner, en Sitjas i jo vam aconseguir la simple aprovació dels exercicis, mitjançant la solemne declaració del tribunal d'oposicions, feta reglamentàriament, en el sentit que teníem capacitat absoluta per al càrrec. La declaració només tenia un valor purament platònic, ja que no importava cap dret efectiu a favor nostre.

Val a dir que les oposicions foren renyides, que el tribunal fou just i que els opositors en general anàvem ben preparats. Gairebé tots ells eren homes fets, de vàlua reconeguda, excepte jo, que no m'havia distingit per res i que només em coneixien a casa meua.

Amb tot, el temps esmerçat a preparar les oposicions ben bé que va aprofitar-me, ja que l'honor d'aprovar-les millorà professionalment el meu nom i, cosa que encara val més, va contribuir a reforçar el meu bagatge jurídic, element indispensable per exercir a consciència i amb una mica d'encert la difícil tasca pròpia de l'advocat.

Viatge a Madrid

Érem al començament de l'any 1904 i es parlava de celebrar eleccions a diputats provincials.

Per a aquesta mena d'eleccions Igualada formava circumscripció amb Vilafranca del Penedès, i com que la confecció de la candidatura per Igualada-Vilafranca no s'ajustava, per culpa justament d'alguns elements igualadins, a l'esperit de Solidaritat Catalana i a les indicacions dels seus directors, vaig creure prudent abstenir-me, sens comunicar-ho a ningú més que als meus amics íntims, i vaig decidir fer un viatge a Madrid per donar efectivitat a la meva abstenció.

El viatge m'interessava, a més, per veure de prop com anaven aquelles oposicions al cos jurídic militar, convocades primer, suspeses després i tornades a convocar al cap de molt temps i, a la vegada, per posar en clar el tema relatiu a l'herència del meu oncle Dr. Pere Morera i Carol,²⁹ mort alguns anys abans, herència de la qual mai no havíem pogut saber res tot i les moltes gestions esmerçades per aclarir-la. Sabíem tan sols que els marmessors testamentaris eren els germans Josep i Enric Rebolledo Miranda, madrilenys i fills de la dispesera del meu oncle, el primer dels quals vingué a Igualada, arran de la mort del testador, amb el pretext de celebrar-li un funeral, sens que fos possible fer-lo cantar, ja que invariablement responia

29. Veure nota 20.

a les nostres preguntes: «*Mi madre y mi hermano son los testamentarios de Don Pedro. Quien quiera saber algo, que se llegue a Madrid*».

Tenia jo llavors un amic de la infància, en Jaume Sabater i Castelltort, fa anys traspassat, que era net d'en Truco, el company del meu pare de qui ja he parlat en un dels primers incisos d'aquestes notes.³⁰

En Jaume Sabater es dedicava a viatjar teixits, i li tocava llavors sortir cap al nord d'Espanya. Vam convenir que ens trobaríem a Pamplona, per la qual cosa jo vaig comprar un quilomètric, que em sortia al mateix preu que fent el viatge directe a Madrid, amb l'avantatge que em sobrarien encara una pila de quilòmetres que utilitzaria per seguir el nord de la península amb la companyia del meu amic.

Era pel març de 1904 que jo sortia d'Igualada cap a Saragossa, on vaig fer un dia de parada. L'endemà vaig arribar a Pamplona, on vaig trobar en Sabater, tal com estava convingut. Després d'una estada de tres dies a la capital de Navarra per admirar les seves belleses i saludar uns compatricis que allí estaven prestant el servei militar, ens dirigírem a Sant Sebastià de Guipúscoa.

A Sant Sebastià va succeir un fet que podia portar-me a presidi, amb tota la innocència de la meua part.

Després d'un sopar, en Sabater i jo vam entrar en un luxós cafè on hi havia instal·lat un billar elèctric i, tot prenent cafè, anàrem fent apostes. Jo vaig perdre unes cent pessetes i el meu amic gairebé tots els diners que tenia, que muntaven un bon xic més.

A primeres hores de la matinada tornàvem tots dos cap a l'hotel, en el qual teníem una habitació cadascú, acostades, però amb porta oberta de comunicació entre l'una i l'altra. Al primer son, sento que em toquen i

30. Aquesta indicació no figura en el text conservat de les memòries. Jaume Sabater i Castelltort (Igualada, 1884 - ?, 1918) va ser president el 1908 de la delegació igualadina del Centre Nacionalista Republicà, organització efímera que va sorgir d'una escissió amistosa del Centre Autonomista d'Igualada.

esverat encenc la bombeta elèctrica del meu llit. M'apareix llavors la figura esgarrifosa d'en Jaume Sabater, portant no més que la camisa de dormir i empunyant amb la mà dreta un revòlver que mantenia apuntat al seu cap, dient tot esverat que volia matar-se.

Sens pensar-m'hi gens, instintivament, m'aixeco amb una revolada i li prenc l'arma dels dits, l'assossego amb bones paraules i aconseguixo fer-lo tornar al seu llit, després de desar el revòlver a la meua maleta, que es tancava amb pany i clau.

Jo ja sabia que en Sabater passava un fort disgust, per raó de festejar una xicota que no esqueia al gust de la mare d'ell. Però ignorava el que vaig saber després, és a dir, que el seu principal estava queixós del poc resultat de la seva actuació mercantil, que havia rebut carta d'un altre amic fidel en què li contava lleugereses de la seva promesa, i, sobretot, no sabia jo que s'hagués jugat tots els diners.

A en Sabater, per sort meua, li faltà valor per suïcidar-se. Si ho fa, jo me'n vaig dreturerament a presidi, perquè el suïcidi, ocorregut dintre un local tancat on no hi havia ningú més que ell i jo, hauria pres el caire d'un assassinat amb totes les circumstàncies agreujants del codi penal, més que més quan es donava el cas que el revòlver l'havia jo comprat a l'armeria de Salvador Sans, nou i flamant, i després l'havia venut a en Sabater a precseus, arran del primer viatge comercial que va fer.

El fet va impressionar-me força i ben aviat vaig agafar el tren cap a Madrid. Em vaig acomiadar d'en Sabater, que es disposava a continuar el seu viatge pel nord, després de demanar al seu principal, per telègraf, immediata remesa de diner.

Vaig arribar a Madrid a les dotze de la nit i em vaig instal·lar a l'hotel Barcelona. Em vaig ficar al llit tot seguit, després de col·locar la cartera on guardava els diners necessaris per al viatge entre els dos matalassos. I succeí que l'endemà, en llevar-me, preocupat examinant el plànol de la capital per orientar-me en sortir de l'hotel, vaig oblidar la cartera sens recordar-me'n més fins que a l'hora de dinar, a la taula

mateix, el cambrer me la va entregar intacta, per la qual cosa li vaig donar una bona propina.

A Madrid vaig trobar el condeixeble Aguadé, de Reus, que, com jo, tenia interès en les oposicions al cos jurídic militar, tot i que ens havíem convençut tots dos que no hi havia res a fer, perquè arreu es deia que tot estava ja prejudicat.

L'endemà, portant a la mà l'òbit i el certificat del registre general d'últimes voluntats, vaig presentar-me a l'estudi del Sr. Ruiz, degà dels notaris de Madrid, que havia autoritzat el testament del meu oncle. N'hi vaig demanar còpia autèntica, si era possible, després de manifestar-li el meu caràcter de nebot del testador i la meva condició d'advocat.

El Sr. Ruiz em rebé amb tota amabilitat, i em va dir que del testament no resultava res al meu favor, segons podria jo mateix comprovar a la vista del protocol que, espontàniament, posà al meu davant. Em recomanà al seu passant, que havia estat íntim amic de l'oncle, per a quan jo hagués practicat l'esmentada comprovació.

L'oncle, en el seu testament, instituïa hereva la seva ànima, després de nomenar marmessors els dits germans Rebolledo. Va disposar també que, si el dia de la seva mort es trobaven entre els seus papers uns d'encapçalats amb els noms Jesús, Maria i Josep, es compliria tot allò que s'hi s'ordenés i es protocol·litzarien en el protocol del notari autoritzant del testament, de manera que passarien a formar part integrant d'aquest. Era d'observar que en el protocol notarial no s'hi trobà més que el testament i, per tant, no apareixia enlloc l'existència oficial de cap dels al·ludits papers o memòries testamentàries.

Acte seguit, fent conversa amb el passant de la notaria, a les ordres immediates del qual treballaven onze dependents, em digué que ell havia estat molt bon amic de l'oncle, amb qui sortia a passejar cada dia de festa a la tarda; que el meu oncle tenia molt bona posició econòmica; que ell creia, per certes indicacions del testador, que aquest devia haver deixat algunes memòries testamentàries, però que fins llavors no se n'havia presentat

cap a protocol·lització; que els marmessors, als quals no es coneixien béns de fortuna, després de la mort del meu oncle havien adquirit, l'un, una gran casa al carrer de la Princesa de Madrid, i l'altre, una magnífica finca a Aranjuez. Va acabar aconsellant-me que em guardés, abstenint-me de freqüentar llocs poc concorreguts i sobretot que no sortís de nit, perquè ell considerava que si els marmessors s'assabentaven de la meua estada a la cort, eren prou dolents per fer-me matar en creuar una cantonada qualsevol.

Aquestes notícies, certament, no eren gaire tranquil·litzadores, però no foren obstacle perquè jo seguís en les meves investigacions, que totes concordaren, i amb especial menció l'entrevista amb el rector de Sant Marc, de Madrid, segons el qual el meu oncle, que sempre havia estat adscrit a la seva parròquia, era un dels capellans més rics de la capital d'Espanya.

Complertes les finalitats del meu viatge, vaig retornar a Igualada amb unes quantes pessetes menys que a la sortida, si bé no foren malaguanyades perquè cada dia estic més persuadit que els viatges són un gran mitjà d'estudis i de perfeccionament per a tota persona una mica il·lustrada i observadora.

La malaltia de la meua mare

El dia de sant Joan de 1911, a la tarda, la meua mare, com de costum, va sortir a passeig amb alguna amiga seva, i de retorn a casa va queixar-se que des del matí sentia un fort dolor al peu que la feia coixejar.

Al cap d'un dia o dos, en llevar-se, va cridar-me perquè no es podia aguantar dreta i, avisat el metge, resultà un atac d'hemiplegia o feridura que tenia certa gravetat, fins al punt que era prudent confessar-la i combregar-la, com així va fer-se a la vetlla de l'endemà.

Josep Morera amb la seva mare, Teresa Mestre (Fons família Morera. Foto: Joan Serra Mercader)

Als quatre o cinc dies es va agreujar, per la qual cosa, i per indicació facultativa, li fou administrada l'extremunció. Tot seguit s'inicià una millora relativa, quan tot d'un plegat, a mitjans de juliol, entrà la malaltia en període preagònic i el metge li donà poques hores de vida.

Per sort, el Dr. Jordana, que l'assistia, va equivocar-se i la mare sobreviscuà encara prop d'un parell d'anys.

Les dificultats i angúnies que vaig suportar durant aquells dos anys no són per contar-les.

Jo m'havia fet el ferm propòsit de no casar-me mentre visqués la meua mare, perquè temia que la dona que entrés a casa donés ocasió a pertorbar la pau i harmonia que hi havia entre mare i fill. I per això, en presentar-se la malaltia, vaig haver de prendre monges per al servei de nit i una minyona feta que dirigís la casa, a més de la criadeta jove que ja teníem normalment.

La mare, de moment, quedà paralitzada al llit sens que ni s'adonés de les seves necessitats corporals, la qual cosa representava per a mi un seriós inconvenient, si es té en consideració que el servei de què jo disposava era aliè a la família. Per això tenia jo el millor interès a remeiar aquella trista situació de la meua mare, cosa que vaig aconseguir per voler de Déu i per l'encert del metge Dr. Jordana, que va ordenar unes friccions balsàmiques als membres paralitzats del cos de la malalta. Així es va aconseguir que als quatre mesos ja comencés a caminar per dintre de casa, i més tard va arribar a transitar pel carrer recolzada en un bastonet i acompanyada de la minyona petita, destinada exclusivament al seu servei.

El fet d'haver de tenir indispensablement dues minyones fou per a mi causa de grans neguits. Si totes dues minyones eren joves, les males llengües, que mai no falten, em llevaven moralment la pell. Si la minyona major era d'edat, li entraven de seguida fums de mestressa, o bé tenia altres defectes molt pitjors.

Un dia, havent-se acomiadat la minyona, que era jove i molt afeccionada a concórrer a les sales de ball, vaig tenir notícia que servia

de minyona al Molí Major, de Carme, una dona de més de cinquanta anys que desitjava entrar al servei d'una família poc nombrosa, perquè la seva edat avançada no li permetia resistir l'extraordinària feina del molí. I pensant que podria convenir-me, vaig llogar-la i va entrar a casa al cap de ben pocs dies. Era d'estatura regular, de complexió plena i encara forta per a la feina que havia de fer. Vestia sens pretensions, com les dones de la nostra pagesia, tenia un tracte força agradós i semblava inclinada a la pietat, circumstància que molt esqueia al gust de la meva mare.

Jo havia notat que tenia el costum, durant el dia, de tancar amb clau la seva habitació, però pensava jo que ho feia per assegurar alguns estalvis amb què devia comptar. El dia de sant Josep, diada del meu patró, vaig notar que havia sacrificat un pollastre, un colomí i un conill, sabent com sabia que jo aquell dia havia de sopar fora, i com que tant de menjar era notòriament sobrer, en tornar a casa, a la nit, vaig veure amb la major sorpresa que al rebost no hi havia res, la qual cosa va intrigar-me de debò.

L'endemà vaig aclarir per les dites d'un veí que a la matinada havia sortit de casa un foraster de caire pagesívol, i posat més tard sobre la pista, nasqué en el meu ànim la convicció, fundada en observacions directes, que alguns dies s'introduïa a casa un cert subjecte foraster, que passava la nit, i algunes vegades part del dia, en companyia d'aquella donota.

Consultat el cas a persones prudents i de confiança, m'aconsellaren que acomiadés la mala dona de manera immediata, com així vaig fer-ho sens exposar motius, pretextant només que ja no necessitava els seus serveis. Li vaig pagar acte seguit dos mesos de desnonament i li vaig lliurar un certificat de bon comportament, que irada va exigir-me.

Un diumenge de la primera quinzena d'abril de 1913, la mare, com de costum totes les festes, havia anat a la parròquia de la Soledat per assistir a la conventual. Mentrestant, jo m'arreglava per concórrer, com a president de l'Ateneu, a l'homenatge que molts ateneistes volien dedicar a en Serra i Constansó, amb motiu de traslladar el seu domicili a Barcelona, per raó d'entrar a ocupar un important càrrec a les oficines d'Energia Eléctrica

de Catalunya, quan tot d'una dos homes em portaren, asseguda en una cadira, la meva mare, que ja no sentia ni parlava, amb els ulls envidriats, víctima d'un fort atac d'apoplexia que la mantingué totalment paralizada i insensible fins ben entrada la nit següent, que va finir.

Llavors, en veure'm sol i vern en el món, vaig quedar esmaperdut, aclaparat. Les afliccions passades, que abans em semblaven inaguantables, ara, per a mi, eren no res en comparança amb la meva solitud. Durant dies i mesos, en ficar-me al llit i en aixecar-me, em feia un tip de plorar enyorant la meva bona mare, que tant m'estimava i que tant s'havia sacrificat i desvetllat per mi en totes les èpoques de la meva vida. Era una santa, un bell exemple de mares de família. Des de la Glòria, on segurament reposa, estic ben cert que encara orienta i dirigeix els meus passos, i per això no he passat mai ni un sol dia sens recordar-me d'ella, tot esperant el moment de reunir-m'hi.

Enterrada que va ésser, va ser quan vaig adonar-me de com havien anat, durant la seva llarga malaltia, les coses de casa. Molta part de la seva roba de vestir havia desaparegut, com també altres objectes de la llar, en particular la vaixella, reduïda a la més mínima expressió, fins al punt que a l'armari raconer del menjador no hi quedava ni el servei complet per a una sola persona.

En aquells instants dolorosos, la companyia em feia nosa. M'estimava més estar ben sol per plorar a ple cor i conhortar-me jo mateix a còpia de llàgrimes. I vaig començar per desnonar les minyones i passar com a hoste a la Fonda de l'Univers. Vaig vendre el cavall, perquè ni humor tenia de cuidar-lo, i em vaig quedar sol amb el gos, el pobre Roig, tan estimat de la mare, el qual de dia se la campava com podia pel veïnat i de nit m'esperava a la porta de casa per entrar amb mi i posar-se a dormir a la cadira del costat del meu llit fins l'endemà al matí.

Pobre gosset, pobre Roig. No em va deixar mai, i quan vaig casar-me, va reprendre la vida normal dels meus bons temps i seus. Llàstima que, més tard, haguérem de matar-lo per por que es tornés rabiós.

La presidència de l'Ateneu

Els elements joves del catalanisme local, a la primeria d'aquest segle, començarem a pressionar per catalanitzar l'Ateneu Igualadí de la Classe Obrera, on tota la documentació es redactava encara en castellà.

La primera iniciativa va ser la de demanar que les actes de les reunions de les juntes directiva i general fossin redactades en català, la qual cosa topà de seguida amb l'oposició ferma dels homes que tenien l'hegemonia de l'entitat. Més tard, fou presentada candidatura, integrada per homes netament catalanistes, cada any quan s'anava a la renovació de la junta directiva. Després de diverses derrotes, es va aconseguir fer-la triomfar en lluita electoral aferrissada, de manera que entraren a formar part de dita junta tres o quatre catalanistes, entre els quals hi figurava jo, que vaig ésser elegit vicepresident.

No cal dir com treballàrem els catalanistes acabats d'entrar a la directiva. Amb les nostres iniciatives, finament proposades i defensades, fèiem rodar el cap dels vells elements companys de junta. I considerant que la preponderància injusta d'aquests elements de la governació de l'Ateneu era deguda al sistema electoral majoritari que des d'un principi estava establert reglamentàriament, proposàrem la reforma del reglament. La proposta fou acceptada i es nomenà una ponència per a la redacció del projecte corresponent.

La ponència la formaven diversos socis, i n'érem els més caracteritzats en Serra i Constansó i jo, que, respectivament, representàvem l'element antic i l'element modern de l'entitat.

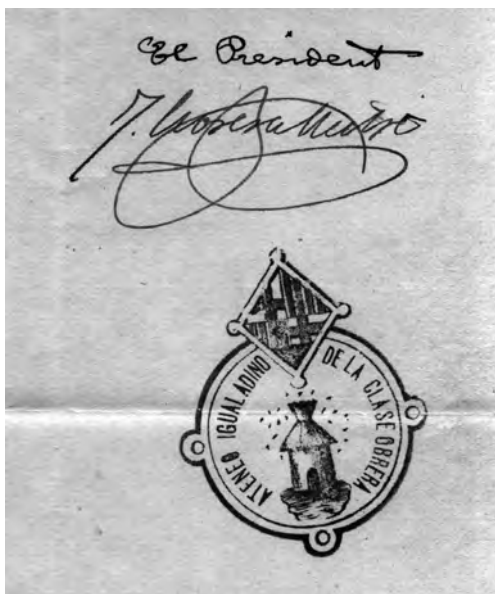
En Serra, que ja no era jove, no es distingia pas en aquell temps per la seva activitat, i deixà al meu albir la confecció del projecte de reglament, pensant a ben segur que jo, portat per la meva joventut, tractaria de plasmar la meua ideologia en tan gran escala que la mateixa directiva no voldria acceptar la meua obra, per la qual cosa les coses quedarien com abans.

Façana de l'Ateneu Igualadí de la Classe Obrera, l'any 1934. L'entitat va ser fundada l'any 1863 al carrer de Sant Magí, i més tard va passar al carrer de Sant Pau (ACAN- AFMI 312. Foto: Procopi Lluçà)

Però en Serra i Constansó s'equivocà i al cap de pocs dies li portava jo el projecte de reglament calcat tot justament del que estava en vigor, ja que m'havia reduït a posar en ordre l'articulat i a esmenar alguns defectes de redacció, amb la sola novetat de substituir el sistema electoral majoritari pel de la representació proporcional pura.

Aquesta novetat no escaigué pas al gust d'en Serra i, posats a discutir-la, com que ell desconeixia gairebé la matèria, mentre que jo, i modestia a part, la dominava del tot a causa de l'estudi profund que molt abans n'havia fet, vaig aconseguir que la meua proposta prosperés davant la ponència i la directiva, fins a merèixer més tard l'aprovació de la junta general extraordinària, amb petites variants que en Serra proposà per donar fe de vida, consistents a permetre a l'elector canviar l'ordre dels noms de la llista que votava.

Signatura de Josep Morera com a president de l'Ateneu Igualadí

Convocades eleccions per renovar la directiva, els catalanistes presentàrem l'any 1913 la corresponent candidatura o llista de noms segons el nou sistema electoral. Vam aconseguir el més esclatant triomf i, amb ell, la majoria dintre d'aquella junta, que tot seguit tingué a bé nomenar-me president.

Entrat en l'exercici del nou càrrec, vaig esmerçar-hi tanta d'activitat que ni jo mateix em coneixia, i encara avui em sembla impossible. Res no s'escapava a la meua vigilància: les escoles, els professors, els espectacles, els ingressos i les despeses, el conserge, els jardins, les obres a fer, els deutes, la revista, la biblioteca, el cafè... és a dir, tots i cada un dels aspectes de l'Ateneu eren objecte per la meua part de la més acurada diligència, sens fiar-me de l'actuació dels vocals ni de les comissions especials, però respectant-los i consultant-los en cada cas, guardant-los tota mena d'atencions, adulant-los si convenia fins on permetia la meua dignitat i la del meu càrrec.

Així vaig poder vèncer una infinitat de dificultats que, naturalment, es produïren i un seguit de conflictes, greus alguns, que em crearen els vençuts, els elements desbancats de la direcció de l'Ateneu. Bona prova d'això és que durant el període de la meua presidència tots els acords de la junta directiva figuren presos per unanimitat dels concurrents, entre els quals sempre hi havia alguns vocals de la minoria, els quals, però, visitava particularment abans, a casa seva, per donar-los tota mena d'explicacions i satisfaccions fins a convence'ls i deixar-los desarmats.

Les dificultats més grans amb què topàrem, foren la qüestió econòmica, l'organització de les festes del 50è aniversari de la fundació de l'entitat, la revolta d'alguns professors i l'expedient per incompliment de la Llei del Timbre.

L'Ateneu estava el 1913 en plena fallida. S'havia construït un nou teatre sobre les runes del que poc abans s'havia cremat, amb la circumstància que el teatre nou tenia un pis més, la platea era movable de manera que podia quedar anivellada per donar-hi balls i la instal·lació elèctrica era perfecta i moderníssima. Es devien encara certs materials de la primera instal·lació del local social, no es pagaven els cupons dels títols d'un emprèstit, estaven pendents de pagament gairebé la totalitat de les obres de fusteria, manyeria, electricitat i decoracions del nou teatre i els professors cobraven amb retard els seus sous. Tot això exigia remei immediat, que havia de començar amb la regulació de les despeses, disminuint-les tant com fos possible, i en el reforçament dels ingressos, que provenien principalment del teatre i del cafè. Després calia anar a la vigorització del crèdit mitjançant la unificació del deute i un ordre rigorós en els pagaments diferibles. Tot plegat ens va permetre aixecar l'autonomia de l'Ateneu, si bé algunes vegades ens veiérem obligats a avançar diners del nostre particular peculi per salvar el nom de la societat i dels components de la directiva.

L'any 1913 s'esqueia l'aniversari de la fundació de l'Ateneu, però una vaga molt important en diferents ordres de la producció obligà a retardar les festes fins a l'any vinent, si bé molta part del treball preparatori

ja estava llest o almenys endegat. La necessitat de reorganitzar el crèdit social feia que no tinguéssim mai sobrant efectiu en caixa, i d'aquí vingué que jo, com a particular, hagués d'avançar diners per un costat i per l'altre hagués de respondre del compliment de certs contractes, com, per exemple, el celebrat amb els adornistes Srs. Moragas i Alarma. De totes maneres, la sort ens afavorí i les festes resultaren un èxit en tots sentits, fins i tot en l'aspecte econòmic, ja que la recaptació total donà un bonic superàvit.

Hi havia una colleta de socis d'aquells que no sabien conformar-se amb el nou estat de coses a la direcció i govern de l'Ateneu, els quals, aprofitant-se de la lleugeresa de certa professora i a l'ombra del seu nom, provocaren una junta general extraordinària de socis per donar un vot de censura a la junta directiva. Quan jo vaig saber que es buscaven firmes per sol·licitar la reunió general, vaig oferir als interessats les firmes dels meus amics i la meva, al sol fi de facilitar la celebració de l'assemblea. Celebrada aquesta, la directiva es veié confirmada en el seu lloc per una votació que es feu amb boles blanques i negres, tal com manava el reglament, que doblà el nombre de vots obtinguts pels contraris. Això sí, l'activitat que vaig desplegar fou imponderable; primer, contenint els amics perquè guardessin silenci i deixessin que a la reunió parlessin només els que prèviament fossin designats; després, tocant a certs adversaris, d'aquells inconscients, que segueixen per amistat o companyonia, fent-los veure la pura realitat dels fets.

Quan la majoria catalanista de la directiva s'havia enfortit amb un seguit d'èxits com els relacionats i d'altres, a l'hora que menys ho pensàvem, tinguérem la notícia, dels de la junta directiva, que se seguia expedient a l'Ateneu per infracció de la llei del Timbre.

L'Ateneu, antigament, pel seu caràcter obrerista, estava exempt de la Llei del Timbre, i els directius de l'entitat havien continuat creient de bona fe en l'exempció, ignorant que ja feia anys que la llei disposava que tota entitat, per considerar-se lliure d'aquest impost, havia de sol·licitar una declaració especial i concreta.

Francament, jo no havia caigut en aquesta circumstància, però en conèixer la incoació de l'expedient, que importava responsabilitats per molts milers de pessetes, vaig comprendre la gravetat del cas, sobretot després d'haver-lo estudiat a fons.

L'expedient era legal i jo no veia altra solució que la de guanyar temps. La meua tasca començà per visitar l'inspector encarregat de l'expedient, Sr. Martínez, persona molt atenta i amabilíssima, i vaig aconseguir guanyar la seva simpatia. Però tot i la seva bona voluntat, ell no veia tampoc la manera legal de no pagar, per la qual cosa llavors, amb tota la delicadesa i en la millor forma possible, vaig insinuar-li el meu propòsit d'obstaculitzar l'expedient a còpia de recursos, a fi de guanyar temps per gestionar una resolució ministerial declaratòria de l'exempció, i anul·latòria de totes les actuacions. De passada li vaig pregar que es fes càrrec de la situació i que diferís tant com fos possible els tràmits burocràtics a seguir.

I ja em teniu formulant un recurs darrere l'altre, mentre per altra banda forçava el Diputat a Corts, Sr. González Vilart, i tots els altres polítics coneguts meus, per evitar el pagament de les quantioses responsabilitats declarades, les quals no s'han fet efectives avui encara gràcies a certes combinacions del Sr. González Vilart, que digué que havia fet en determinats centres i dependències oficials.

Cansat de tant lluitar i obligat a cuidar-me més del meu despatx professional, en acabar el meu mandat de president, vaig sostraure'm de tota acció ateneista, que per altra part tampoc no em tenia interès, per tal com m'havia persuadit que aquella casa, exteriorment gran, aparatosa i bonica, no passava d'ésser en realitat un de tants llocs d'esbarjo per als assidus concurrents, una mena de casinet sens ànima ni gota d'espiritualitat.

Regidor de la ciutat

Amb l'entrada del catalanisme a la vida política, aquesta experimentà un canvi notable. Ja no es desenvolupava entre fusionistes i conservadors, sinó entre caciquistes i anticaciquistes.

A Igualada, els caciquistes eren els antics fusionistes o sagastins, i els anticaciquistes tots els altres partits, és a dir, conservadors, republicans, catòlics, catalanistes i carlistes; però entre tots aquests partits no hi havia nexes de cap mena i cada un llaurava pel seu cantó quan no es barallava amb els altres.

Els catalanistes érem pocs i no sentíem desigs d'entrar a l'ajuntament, però érem ben vistos de tots els altres elements anticaciquistes.

Jo, en converses particulars, m'havia dolgut cent vegades del fet que els anticaciquistes no sabessin constituir un bloc per abatre l'enemic. Un dia de l'any 1913, si no recordo malament, em visità un delegat del partit republicà i em demanà autorització per incloure el meu nom en la candidatura del seu partit per a les eleccions municipals que havien de celebrar-se l'any següent. M'hi vaig negar rodonament al·legant que jo no pertanyia a aquell partit, i vaig afegir que el meu nom tan sols podia figurar en una candidatura popular anticaciquista que fos concreció d'aquell bloc que jo somiava.

Uns dies després, aquell mateix delegat tornà a parlar-me per dir-me que, si els catalanistes volíem, la formació del bloc seria un fet, ja que els altres elements anticaciquistes hi havien donat la seva conformitat. Tot seguit es van celebrar les corresponents reunions mixtes que van donar com a resultat la formació d'una candidatura mixta també, com és natural, en la qual el meu nom figurava doblement, és a dir, pels districtes de la Soledat i de Sant Agustí, per considerar els dirigents del bloc que pel meu caràcter batallador era indispensable que jo sortís elegit.

Ajuntament d'Igualada, l'any 1915 amb l'alcalde, Domingo Ferrer Valls i Josep Morera, el tercer per l'esquerra (ACAN-AFMI 1445)

Al districte de la Soledat vaig guanyar per majoria i al de Sant Agustí per minoria, però com que en aquest darrer districte els adversaris impugnaren l'elecció, aquesta fou anul·lada i en repetir-se el meu nom fou substituït per un altre, ja que jo ja era regidor electe.

En constituir-se l'ajuntament, la minoria caciquista aconseguí l'alcaldia per RO [Reial Ordre], per la qual cosa la majoria acordà actuar de manera que pràcticament fos impossible la vida econòmica de l'ajuntament. Per a assolir aquesta finalitat, abans de cada sessió pública municipal, ens reuníem els components de la majoria i ens distribuïem els papers, fixant un pla a seguir en la immediata sessió.

De discussions irades i violentes n'hi havia gairebé cada vegada que s'enfrontaven minoria i majoria, que era quasi a diari, ja que diàriament al migdia uns i altres fèiem cap a la Casa Consistorial. Però la dificultat major estava en el redactat de l'acta de la sessió de la setmana, sobre el contingut de la qual mai no estaven d'acord els dos bàndols, a pesar de

la competència, bona voluntat i diplomàcia del secretari Sr. Llopis, qui es veia negre per realitzar la seva comesa.

Així les coses, s'esdevingué un canvi de política a Madrid, que portà com a conseqüència que l'alcaldia d'Igualada passés per RO a la mà del Sr. Domènec Ferrer Valls, membre de la majoria, amb la qual cosa l'administració municipal fou agabellada en absolut per la majoria anticaciquista.

No puc ara precisar quina era la tinència d'alcaldia que jo tenia al meu càrrec. Sí que puc dir, però, que per absència i malaltia del Sr. Ferrer vaig actuar moltes vegades d'alcalde accidental. Vaig haver de fer front a diferents conflictes, emprant sempre en aquests casos tota la consideració a les persones, però també la màxima energia, ja que entenia i entenc que qui exerceix un càrrec públic té el deure de deixar en bon lloc el prestigi del càrrec i el principi d'autoritat.

Aquell ajuntament popular anticaciquista no va tenir gaire fortuna en la seva actuació, que es ressentia de la manca de disciplina i la poca compenetració dels seus elements components, cada un dels quals tirava pel costat que millor li semblava o més convenia a llur partidisme.

Altres vegades el meu nom ha merescut el sufragi popular per anar al consistori. El 12 d'abril de 1931 vaig tornar a ser elegit, però amb el canvi de règim, esdevingut el dia 14, fou anul·lada l'elecció abans que em pogués possessionar del càrrec. L'any 1933, els electors m'atorgaren altra volta els seus sufragis, si bé l'actuació dels meus amics i meva aquesta vegada ha estat infecunda pel motiu de formar nosaltres minoria i haver-se aprofitat la majoria de les facultats que li dona la nova Llei Municipal Catalana. Únicament durant l'interregne que va dels successos del 6 d'octubre de 1934 a les eleccions de Corts de 1936, vaig actuar alguns mesos en qualitat de regidor gestor, mogut tan sols per patriotisme i ben a desgrat dels meus desitjos. Em vaig prometre formalment a mi mateix des d'aquella darrera data no tornar mai més a ocupar, per cap motiu ni en cap moment, el càrrec de conseller, amarg sempre i més quan no es compta amb una majoria compenetrada, honesta i forta per la disciplina de partit.

Josep Morera amb uns amics (Fons família Morera)

L'exercici oficial de l'advocacia

Des que vaig graduar-me com a llicenciat en Dret, venia despatxant consultes i intervenia en tots aquells afers judicials que se'm confiaven i que no exigien la concurrència d'advocat matriculat, com són els judicis verbals, els de reclamació per accident de treball, les declaracions d'hereus abintestats, els actes de jurisdicció voluntària i altres.

Obsessionat per la dèria de fer oposicions, no tenia cap pressa a donar-me d'alta en l'exercici oficial de la professió, i esperava per determinar-me veure com acabaria la malaltia de la meva mare.

Érem a la primavera de l'any 1912 quan la mare volgué traslladar-se a la nostra finca de la Torre de Claramunt per passar-hi una temporada, pensant que l'ambient camperol tal vegada li alleujaria la seva dolença. Mentrestant, la casa de la Sra. Vda. de J. Sabaté, del ram adober, tenia pendent una qüestió amb un comerciant d'escorça d'alzina de províncies,

sobre la qual dita casa ja m'havia consultat i, en la impossibilitat d'arribar a un acord amistós, decidí la Sra. clienta portar l'assumpte a la via judicial i em demanà que volgués actuar oficialment d'advocat, però jo vaig defugir l'oferta amb tota cortesia, amb el pretext de no estar matriculat.

Als pocs dies d'ésser a la Torre de Claramunt, vingué a visitar-me a la mateixa finca l'Artur Servitje, procurador de la Vda. Sabaté, insistint que jo havia d'encarregar-me de la direcció judicial de l'assumpte, i tant va insistir en Servitje que per fi vaig acceptar, però a condició que ell s'encarregués de donar-me d'alta de la contribució industrial i de registrar el meu títol al jutjat. Per a això vaig fer-li entrega de la cèdula personal i de la clau de la nostra casa d'Igualada per tal que retirés el títol i el presentés al secretari Judicial.

Així, gairebé per casualitat, vaig començar l'exercici oficial de la meva professió, sens que mai se m'hagi ocorregut publicar anuncis als diaris ni repartir targetes oferint els meus serveis com a advocat. Sempre m'ha repugnat la publicitat cridanera en aquest ordre de coses, que no poden ni han de tractar-se amb un caient de mercantilisme.

Jo no buscava clients ni assumptes, com tampoc no els he buscat després, però per voler de Déu la clientela augmentava de mica en mica i els plets anaven venint, fins al punt que aquests darrers anys no he pogut despatxar-los al dia, tot i treballar més de vuit hores diàries i rebutjar sistemàticament les suspensions de pagaments i les fallides.

Al mateix temps que m'encarregava d'aquell plet de la casa Sabaté, el Centre Gremial contractava els meus serveis com a assessor, amb una retribució de 50 pessetes mensuals, que després fou augmentada a 75 pessetes, i l'obligació d'assistir a la reunió setmanal de la junta directiva i a l'oficina del centre de 7 a 8 de la vetlla de tots els dies feiners per despatxar les consultes que els socis volguessin fer-me. Vaig seguir en aquest mateix càrrec fins a la fusió del Gremial amb la Lliga Econòmica, de la qual vaig passar també a ésser-ne assessor, sens retribució fixa i cobrant trimestralment per minuta els honoraris guanyats.

Des de la meua intervenció al jutjat, especialment durant l'exercici oficial de l'advocacia, he conegut jutges de tota mena, bons i dolents, competents i ineptes, honorabilíssims i no gaire honestos, doblegables i rectilinis, atentíssims i maleducats. El millor, penso honradament i objectivament, fou el Sr. Villar Madrueño, jove, expert, correctíssim i treballador, que tan sols va ser deu dies a Igualada i que després va passar a Toro i més tard al jutjat del districte del Pilar de Saragossa. També mereix especial menció per la seva competència, rectitud i serietat, Don Juli Felip Mesanza Beris, actualment jutge de Barcelona. Dels restants no cal parlar-ne; els més resultaren amb prou feines passables, i altres, pocs, no deixaren cap bon record.

Entre els darrers, vull fer una excepció en la persona de Don Francisco Espinosa de los Monteros, jove, neurastènic, infatuat, incorrecte, inexpert i enemic de tot allò que feia olor de català. Aquest senyor, canari de naturalesa, havia estat opositor fracassat en tota mena d'oposicions fins que, havent fet a La Laguna, en el curt espai de dos anys, el batxillerat i la carrera de Dret, aconseguí entrar a la judicatura. Amb motiu de demanar jo l'acumulació d'uns verbals procedents del jutjat de Tous, la consegüent suspensió de les actuacions i el senyalament de dia perquè el secretari fes la relació de les actuacions, s'enfadà de mala manera, no donà lloc a la meua petició i iradament declarà que habilitava totes les hores del dia i de la nit per seguir la tramitació dels judicis, en vista de la qual cosa vaig exigir que constés en acta la meua més enèrgica protesta, per estimar contrària a llei la resolució i sobretot l'habilitació d'hores, que només pot acordar-se a instància de part i en el cas referit ningú no l'havia demanada. La protesta em valgué un apercebiment oficial, que és el primer i únic que figura en el llibre corresponent del jutjat. No li guardo cap rancor ni em fa parlar la passió. Sempre m'he fet càrrec de la seva neurastènia i de la seva pobresa intel·lectual, que arribava a l'extrem de confondre el privilegi del *Recognoverunt proceres* amb l'encíclica *Rerum novarum*.

Josep Morera Mestre i Pere Borràs Estruch (Fons família Morera)

Poc després d'haver-me llicenciat, vaig rebre la visita de Don Gabriel Borràs i Castells, advocat, amic del meu pare, que llavors ja no exercia la professió.

El Sr. Borràs, model d'advocats, s'havia distingit en la seva joventut per la seva energia contra els funcionaris judicials indignes o mancats d'escrúpols, la qual cosa li havia costat greus disgustos i alguns processaments. En saber que m'havia graduat, volgué parlar-me per donar-me unes quantes lliçons que formen part de la vida pràctica de l'advocat i que m'han estat de la major utilitat en tot moment. Entre elles, n'hi havia tres de primordials: no voler intimitat amb els jutges, sens perjudici de guardar-los en tot cas les consideracions degudes al seu càrrec, perquè són *aves de paso* i, per això mateix, en marxar no es recorden més dels qui els han distingit i obsequiat particularment; portar acuradament una llista de tots els mancaments i atzagaiades que els jutges cometin, per fer-la servir en cas necessari si un es posa de punta amb ells; i, per fi, investigar, quan es nomena un nou jutge, qui és, d'on ve i els records per ell deixats en els jutjats que hagués ocupat.

No cal dir que he guardat sempre aquestes lliçons. Amb referència al Sr. Garcia Espinosa de los Monteros he de consignar que, en demanar a Canàries informes seus per mitjà de tercers, es rebé un telegrama que deia literalment: «*Se trata de un señor que no tiene más norma de conducta que sus arbitrarios caprichos*».

Per la resta, poc he d'afegir a aquesta nota, que ja de si resulta eixar-reïda. Tan sols val la pena de recordar aquella antiga màxima curialesca, segons la qual «*en todo pleito bueno o malo, ten de tu parte al escribano*», i no oblidar mai que entre els curials, especialment entre els advocats, la companyonia i l'amistat fallen com més un hi confia o en té necessitat.

Fent de periodista

El meu primer treball periodístic va publicar-se al quinzenal igualadí *Nova Llevor*, portaveu del Centre Autonomista, de començament d'aquest segle. Es referia a la necessitat d'organitzar museus locals o comarcals per tal de recollir infinitat d'objectes de valor artístic i arqueològic escampats ça i enllà, que altrament perillaven de perdre's per sempre més. I demanava a l'ajuntament que volgués col·laborar-hi deixant tan sols el local, ja que el Centre Excursionista de Catalunya oferia gratuïtament personal apte per a l'ordenació i catalogació d'aquests museus.

Després vaig publicar en el mateix quinzenal diferents articles políticopatriòtics, però la meua activitat periodística fou arribada a major volada en aparèixer el setmanari *Patria*, que vingué a substituir *Nova Llevor*.

El primer director de *Patria* fou en Francesc de P. Jordana i Puig i formàvem la redacció en Joan Dalmau Tarrida, en Pere Mussons Romero, en Pere Vich Figueras, en Jaume Sabater Castelltort, en Pere Borràs Estruch, en Francesc Riba Costa, en Joan Bas Jordi, en Josep Valls Torrents, i jo, la meitat ja traspassats i altres dos, en Bas i en Mussons, cec l'un i atacat de feridura l'altre. Comptàvem també amb un seguit de col·laboradors

forans, alguns d'ells molt notables, que després guanyaren merescut renom dintre del periodisme català.

La redacció de *Patria* es reunia almenys dues vegades cada setmana, després de sopar, al local del Centre Autonomista i en aquestes reunions es tractava de la confecció del número corresponent i es llegien els articles, les noves i altres treballs que s'hi havien d'encabir. Cada un dels redactors hi deia la seva amb tota franquesa sens que ningú es molestés.

Un dia, en Jordana llegí un seu article que havia compost arran d'uns cruentos successos polítics esdevinguts a la Pobla de Claramunt, redactat en forma violentíssima, en el qual s'afirmava que Don Joan Godó Llucià era l'autor moral i responsable d'aquells fets dolorosos. Jo vaig observar que l'article era massa descarnat i perillós amb el codi penal a la mà, per la qual cosa vaig pregar al seu autor que el reformés sens canviar-ne l'essència, ja que no era difícil trobar una fórmula per dir el mateix amb més suavitat i descartant tota possibilitat de delinquir. Però en Jordana, de temperament periodístic i força tossut, respongué que allò que ell deia era la pura veritat i aquesta s'ha de dir sempre, costi el que costi. Jo vaig replicar-li que, tal com jo observava, la veritat també es diria i el públic l'entendria perfectament, car no era prudent exposar-se a un procés, que l'adversari adelerava per reduir-nos al mutisme.

L'article es publicà tal com l'havia compost el seu autor, sens variar-ne ni una coma, i als pocs dies el Sr. Godó posava una querella per injúria i calúmnia, fet que costà a en Jordana el processament primer i el confinament després, que complí traslladant-se ell i la família a la ciutat de La Vega, a la República Dominicana.³¹

31. Francisco de Paula Jordana i Puig (1877-1918), metge. Autonomista i anticaciquista. Efectivament, va romandre a la República Dominicana entre 1911 i 1916. Va ser president de l'Ateneu fins a la seva mort prematura, als 41 anys, a causa de l'epidèmia de la grip.

Redactors de *L'Eco d'Igualada* (1922). Josep Morera és el tercer per la dreta (dret). També s'hi veuen, entre altres, Pere Borràs, Ròmul Gavarró, Marcel·lí Valls (ACAN-AFMI 1531)

Absent en Jordana, vaig substituir-lo jo en la correcció de les proves del setmanari, la direcció del qual, de fet, l'exercíem tots els redactors plegats, per bé que algunes vegades figurava oficialment com a director unes vegades algun dels redactors i altres un home de palla.

La redacció en conjunt era deliciosa. En Dalmau componia articles i noves i ressenyes d'actes amb una facilitat extraordinària, com en Jordana, que no li anava pas a la saga. S'havia donat el cas diferents vegades que un dels dos havia compost amb molt poc temps les trenta-cinc quartilles que, poc més o menys, es necessitaven per omplir el periòdic, si bé, com és natural, la gramàtica, la literatura i el bon gust en sortien molt mal parats. Els altres érem més primmirats en els nostres treballs, que componíem

amb penes i fatigues, tocant-los i retocant-los cent voltes, resultat amb tot i això amb prou feines passables. En Bas, en Valls i en Vich actuaven preferentment d'informadors de la secció de noves o gasetilles, amb la particularitat que, quan no en tenien de certes, n'inventaven.

Patria va ser denunciada mantes vegades, hagué de pagar algunes multes crescudes i, a més d'en Jordana, sofriren procés altres redactors. Sostinguérem fortes polèmiques amb els setmanaris locals *Sometent* i *El Igualadino*, emprenguérem campanyes violentíssimes i no miràvem pas prim en l'atac, fins al punt que el to agut i estrident era el propi del periòdic, que més aviat semblava un castell de foc.

Visqué cosa de cinc anys, que per mi fou una eternitat, ja que mai no vaig poder identificar-me amb les seves estridències i amb el poc gust que en presidia la confecció.

Simultàniament, amb en Jaume Sabater Castelltort i l'Emili Marimon Coca, col·laboràrem a la revista mensual *Ateneu*, òrgan de l'Ateneu Igualadí, escrivint treballs de caire excursionista, il·lustrats amb gravats referents a excursions realitzades per la comarca.

Molts anys després, cap allà al 1920, a instància d'en Bas i Jordi, ens reunírem una colla d'antics redactors de *Patria*, *El Sometent*, i *El Igualadino* per publicar un setmanari que, segons en Bas, havia de picar fort i que es titularia *L'Abella*. Però, celebrades diverses reunions, les coses canviaren i fou concebut tot justament un periòdic moderat i d'ordre, que prengué el nom de *L'Eco d'Igualada* en memòria d'un altre periòdic que aquí s'havia publicat amb el mateix títol el segle passat i que havia deixat molt bon record. Formàvem la redacció els supervivents de *Patria*, en Ramon Solsona, en Lluís Cardona, de *Sometent*; en Justí Vilaró i en Joan Llansana d'*El Igualadino*; i també hi van entrar en Manuel Mateu, secretari de la Federació Patronal, i en Joan Cendra, literat, que portava guanyats alguns premis en certàmens i jocs florals. Era administrador, corrector de proves i director artístic del periòdic en Lluís Riba Ferrer, que, a la vegada, era també literat distingit.

Una redacció tan heterogènia mai no s'havia vist, ni crec que es doni mai més. Però també penso que mai per mai sortirà a Igualada un periòdic tan pulcre, tan ben fet, tan equànime, tan raonat, tan agradós, tan ben compost, que mereixi el favor del públic igualadí i de fora, com meresqué *L'Eco d'Igualada*, que a més a més resultà un èxit econòmic.

El secret d'aquest èxit periodístic s'esdevingué tot justament dels criteris contraposats dels redactors. L'un frenava l'altre i cadascú renunciava de bon grat a la seva particular opinió en gràcia a les observacions sempre ben intencionades dels altres i tots plegats no oblidarem mai el sentit ni l'orientació que de bell principi havíem volgut imprimir al nostre setmanari.

Tingué com uns tres anys de vida, i moria arran de la dictadura de Primo de Rivera, que imposà la suspensió *sine die* de la publicació.

Darrerament he col·laborat, encara que molt poc, en el *Diari d'Igualada*, més per compromís d'amistat que no pas per voluntat pròpia.

La feina de periodista és agredolça i vol molta energia i aquesta, quan un ja no és jove, minva i més aviat falta per a altres activitats més importants a la vida.

Sol i vern

En el capítol «La malaltia de la meva mare», ja he dit que després de la seva mort vaig desnonar les minyones i vaig passar com a hoste a la Fonda de l'Univers, coneguda vulgarment amb el nom de Cal Sebastià.³²

32. La Fonda o Hotel Univers es trobava al núm. 52-54 de la rambla de Sant Ferran. Va ser regentat successivament per Sebastià Abadal i Bujons, per la seva viuda i per Frederic Bassols i Àngela Gumà. S'hi llogaven carruatges i era un punt important de sortida de viatges cap a Calaf, Cervera, Santa Coloma de Queralt i Vallfogona de Riucorp.

A la fonda, no sols hi menjava, sinó que també hi tenia habitació perquè, en cas de malaltia, preferia passar-la allí que no pas a casa per por que, en llevar-me, no la trobés buidada de robes i altres efectes sempre llaminers. Mes no per això vaig tancar la casa pairal, on despatxava cada dia els meus clients i m'hi quedava també a dormir, exceptuant algunes nits de mal temps. El llit de casa era el meu pròpiament, i el de la fonda, més ben fet i més cuidat i tot, era llogat i no m'inspirava cap record; a la cambra de casa tenia al meu costat el fidel gosset que em feia companyia en aquella paorosa solitud, que per altra part tant m'agradava per meditar en les llargues hores d'insomni; a la fonda, la inextingible remor dels anants i vinents em trasbalsava i em semblava que sens parar hi desfilava en roda inacabable la multitud de gent que devia haver jagut en aquell llit i passat hores, alegres i tristes, dintre d'aquelles quatre parets.

La Cisqueta, l'estadanta que llavors ocupava el segon pis de casa, cuidava de rentar-me la roba, d'escombrar el despatx i el rebedor i d'obrir la porta als qui em demanaven al matí. Les altres dependències les tenia tancades amb pany i clau i gairebé descuidades, ja que a ningú no havia confiat la feina de netejar-les i s'hi acumulaven la pols i les teranyines en forma que arribà a fer basarda.

A les tardes sobretot, mentre treballava a la meua taula del despatx, sovint em venia com un atac de bogeria. Sens ningú al meu davant, sol i vern, per tal que ni el gosset hi era, que de dia prou feina tenia a campar-se la vida pel barri, jo plorava i reia, resava i renegava, i tan aviat llençava el llibre que llegia com tirava el mànec d'escriure a l'aire, amb una mena de folia esperitada, però que a la fi potser pel cansament mateix que em produïa, m'aplacava els nervis i em deixava estavellat a la cadira, encegat, tancat hermèticament a les coses del món, gaudint en la meua dissort, rabejant-me en la meua solitud. Si n'hi havia de taques negres de tinta, com mosques esclafades, per les parets i el sostre del meu despatx, de tantes vegades com hi havia rebut furiosament la ploma al bo de compondre un treball...

Un dia, entrat ja l'hivern, m'agafà un fort refredat, més ben dit un atac gripal, que em produïa un estat febrós. Jo acostumava a freqüentar el Casino d'Igualada i, en pujar-hi després de dinar, ja no em vingué de gust prendre cafè i vaig demanar al cafeter, l'Agustí Carbonell (a) *Federal*, que de pressa em servís un te i em donés una botella de canya perquè estava molt refredat i volia colrar-lo, no a la fonda sinó a casa, suant molt a còpia de bones dosis d'aigua calenta i canya.³³

I, efectivament, als pocs minuts tornava a sortir del Casino, amb la botella a la mà embolicada amb un diari i balandrejant per causa de la febre. Vaig arribar a casa i vaig escalfar, tot seguit, al fogó de gas, un bon pot d'aigua, que vaig engolir després d'abocar-hi un bon raig de canya. Em vaig ficar immediatament al llit, amb un sostre de flassades que esruixia. A les 12 de la nit, cansat de jaure, em vaig llevar i vestit a mitges i congestionat, repetia el tractament d'aigua calenta amb canya, per tornar-me'n al llit poc després. A les 9 del matí continuava fent el mateix, i així cada set o vuit hores durant tres dies complets, fins que vaig sentir-me una mica millor.

Al quart dia, ben entrat el matí, vaig sentir que trucaven i amb veu forta em cridaven al cancell del primer pis. Era en Carbonell, *el Federal*, que, no havent-me vist durant els tres dies proppassats, temia que fos mort al pis o que restés al llit amb la malaltia agreujada sens l'auxili de ningú. Per fortuna, la febre era aplacada i ja em preparava per anar a dinar i pujar després al Casino, com abans.

En sortir de casa i dirigir-me a dinar a Cal Sebastià, no m'aguantava. Durant els tres dies cap aliment no havia entrat al meu cos i la debilitat

33. El Casino d'Igualada era una reminiscència de l'antic Casino del Recreo o *dels senyors*, amb seu al núm. 1 de la rambla de Sant Isidre. Pel que fa al cafeter, Agustí Carbonell i Barral, àlies *el Federal*, nascut a Igualada el 1857, havia estat un dels cinc fundadors de l'agrupació coral La Llàntia i era germà d'un dirigent obrer molt significat, el teixidor anarquista i federalista Frederic Carbonell i Barral, *l'hereu Barral* (Igualada, 1847-1915).

s'havia apoderat de mi. Amb pena i fatic vaig arribar a la fonda, suat com si fos ple *istiu*, i guardant certa cura en el menjar durant un parell de dies vaig refer-me fàcilment de la malura soferta.

En aquelles nits d'insomni, sovint la idea de la mort envaïa la meva pensa. No m'espantava el morir, però sí que em feien angúnia els últims moments de vida i el que a casa passaria després del meu traspàs, sobretot fins i tant que rebessin sepultura les meves despulles. Ja em veia estenallat al llit, en estat d'agonia, amarat el cos de suor i l'ànima intranquil·la esguardant el Més Enllà; però la meva vista envidriada no topava amb cap mirada conhortadora, el feble batec del meu cor no experimentava la repercussió de l'efecte propvinent de cap altre cor, la meva pensa estava mancada de tot objectiu terrenal. Al meu costat ningú no sentia la dolor de la meva hora darrera, i les mans dels pocs que voltaven el jaç em semblava que s'assajaven per esgarrapar el que poguessin així que jo hagués aclucat els ulls. I després imaginava el meu cadàver abandonat a la seva trista sort, presidint les baralles dels que tractarien de succeir-me en les modestes coses que em pertanyien, i guaitant més enllà, totes i cadascuna d'aquestes mateixes coses, algunes de les quals per motius de família o personals m'eren tan volgudes, se m'apareixien envilides en mà de gent ingrata i sens cor, que no servava per elles aquell amor inefable que era la primera i principal raó de llur existència en poder meu.

Aquell viure meu no era viure veritable, i per això, si no hi posava esmena, havia de portar-me fatalment a la mort de l'esperit, si no del cos. Amb decisió enèrgica de la meva voluntat, que brollava a ben segur d'aquell instint innat de totes les coses vives a conservar l'existència, vaig redreçar-me disposat a emprendre una ruta més fressada, tranquil·la i segura en la mar tempestuosa d'aquest món.

Fotografia record de la boda (Fons família Morera. Foto Ernest, Barcelona)

El meu casament

Un home sol, mancat de família i fins i tot de parents pròxims, és com una volva perduda entre la humanitat. Res no l'atrau, mai no està en situació estable i sempre viu descentrat en relació amb els altres homes.

Així ho entenien jo i així ho veien els meus amics més íntims i experimentats, en Joan Bas i Jordi i en Pere Riba Torrents, que no paraven d'aconsejar-me que em casés.

Sobretot en Pere Riba, hi insistia a diari, i *motu proprio*, després de donar-me'n notícia, volgué emprendre certes gestions reservades per veure si era possible el meu casament amb una filla de certa personalitat del Penedès molt distingida, d'una gran posició econòmica i el nom de la qual era conegut arreu d'Espanya pels èxits obtinguts en l'exploració d'una indústria vinícola gairebé nova en el nostre país.

Un dia, en Riba em digué:

—He volgut esbrinar, per mitjà d'una família parenta meva, que la noia no defuig el matrimoni amb persona com cal. El seu pare exigeix la concurrència en el futur gendre de tres condicions: títol acadèmic; que es porti com a catòlic en la vida ordinària i que tingui aptitud d'exercir un càrrec de diputat provincial, almenys. A canvi d'això, el sogre dotaria la seva filla amb la quantitat d'uns 45.000 duros, que és la mitjana de beneficis nets que cada any obté del seu negoci, sens perjudici d'imposar-se ell l'obligació del sosteniment de la casa i família de la filla en forma corresponent al seu nom i posició social, sens altra obligació per part del gendre que la de posar-se a les ordres del sogre per ajudar-lo en allò que li indiqués i representar-lo en certs actes, reunions, juntes i solemnitats. Tu —continuava dient en Riba— em sembla que reuneixes les condicions exigides i que podries exercir la comesa assenyalada pel sogre al gendre. Per això mateix, pensa-t'hi i com més aviat millor digues-me'n alguna cosa.

Després d'agrair el seu bon desig, vaig prometre-li per a ben aviat una resposta, més que més quan jo ja coneixia de vista la noia, que físicament era ben passable, i tenia d'ella les millors referències en l'ordre de la moralitat i de la cultura, aquesta molt superior a l'ordinària de les dones de la nostra terra.

Meditat el cas, als tres dies feia saber a en Riba que em semblava que no em convenia la proposta. Jo havia estat sempre aucell de bosc i el meu caient era de tipus vilatà, gairebé pagesívol. Essent així, em seria molt dur haver d'estar subjecte a la disciplina que un altre, encara que em fos sogre, m'imposés, i sobretot se'm faria impossible acomodar-me al tracte del gran món o viure la vida social dels privilegiats de la fortuna. Li vaig afegir que no oblidés aquella dita d'en Pitarra en una de les més celebrades obres: «per als prínceps hi ha les princeses, per als pagesos les pageses; ells amb elles i nos amb nos».

En Bas i en Riba continuaven invariablement aconsellant-me que em casés, i jo comprenia que així havia de fer-ho sens torbar-me, perquè tenia 33 anys i la meva joventut ja declinava.

Llavors vaig plantejar-me el problema en una forma que encara avui conceptuo com la més encertada. Deia jo: el matrimoni s'ha de projectar, sobretot a la meva edat, amb el cap i amb el cor; amb el cor perquè requereix imperativament l'afecte mutu; amb el cap perquè no en va té un caire contractual indiscutible. I seguint aquesta norma, vaig obrir llista, catalogant les xicotes que a primera vista m'havien inspirat cert afecte i que en principi creia que podien convenir-me. La llista era repassada per mi sovint, almenys cada dia, i, en repassar-la, l'esmenava posant i traient noms i numerant per ordre de preferència els que hi restaven. Mentrestant, per tots els mitjans a la meva mà m'informava de les seves respectives qualitats morals i posició econòmica.

Al cap d'un temps, reunida una col·lecció d'informes i gairebé estabilitzada la llista, vaig decidir-me a favor de la que després ha estat i és la meva esposa, començant alhora les gestions necessàries a la finalitat

Banquet de noces de Josep Morera i Emília Sabater i Ramon Arnaus i Maria Sabater, a Barcelona el 6 de juny de 1914 (Fons família Morera)

de la meva elecció que de seguida vaig comunicar als bons amics Bas i Riba.

El primer pas per conèixer com cauria el meu nom a casa de la meva escollida, va donar-lo en Bas, que d'antic ja coneixia el qui després va ésser el meu sogre, i amb l'excusa de reprendre certes relacions mercantils, va preguntar-li per les filles, llançant de passada el meu nom, que no fou mal rebut, segons va dir.

Poc després, en Riba també visitava el meu sogre, però en forma més oberta i clara, convenint ambdós que jo m'hi deixés veure per parlar concretament del meu propòsit, que en principi no era pas refusat.

Uns dies més tard, feia la visita indicada i, sens gaires revolts entràvem amb el meu sogre a tractar l'assumpte. Vam quedar entesos molt aviat i sens reserves.

Als tres mesos d'aquesta entrevista se celebrava el meu casament a l'església de la Mercè, a Barcelona, al mateix temps que el de la meva cunyada Maria Sabater Pascual amb en Ramon Arnaus Graner, de Badalona, alt empleat del ferrocarril de MZA.

La cerimònia va resultar lluïda de debò, per la brillant solemnitat de l'acte i la nombrosa i distingida concurrència que ens acompanyà, segons pot veure's en la fotografia feta durant el dinar de bodes, que tingué lloc al restaurant Mundial Palace, avui estació marítima del moll de Barcelona.

Així, posant en ús un procediment de llista eliminatori, com l'indicat, que jo crec que ningú més deu haver emprat ni abans ni després, és com el dia 6 de juny de 1914 vaig deixar la vida de solter, de la qual ja m'havia acomiadat solemnement amb un esplèndid sopar que pocs dies abans de casar-me em dedicaren els amics a la sala del Casino d'Igualada.

I en veritat he de dir que no em penedeixo gens d'haver fet aquest pas. Al contrari, si alguna cosa em dol és no haver-lo fet més aviat.

Les festes de Solidaritat Catalana

A la nit del 25 de novembre de 1905, fou assaltada la redacció del *Cu-cut*, setmanari català humorístic que es publicava a Barcelona, i al cap de poc el govern presentava al Congrés el projecte de l'anomenada Llei de Jurisdiccions, que tenia com a finalitat sancionar el separatisme.

Es cregué que aquesta llei anava contra Catalunya i per això els parlamentaris catalans, àdhuc alguns altres que no ho eren, com en Nicolau Salmeron, la combateren aferrissadament.

Catalunya volgué manifestar-los el seu agraïment i, en llur obsequi, organitzà un fervent homenatge que tingué la seva concreció en les famoses Festes de Solidaritat Catalana, celebrades el 20 de maig de l'any següent, 1906, a la ciutat de Barcelona.

La Ciutat Comtal hi prengué part gairebé en massa i les comarques hi enviaren nombroses comissions.

Els igualadins hi érem formant gros contingent, classificats en nombroses colles. Jo anava amb la que acabdillava en Bas i Jordi, al costat d'en Pere Riba, en Pere Borràs i en Josep Valls.

L'homenatge als parlamentaris consistia principalment en una desfilada de manifestants pel Saló de Sant Joan, avui de Galán i García Hernández, on s'havia aixecat una tribuna per als homenatjats.

La manifestació fou molt ben organitzada. Per mitjà de grans cartells s'indicava el lloc on havien de situar-se els grups de manifestants, i es veié tan concorreguda que dubto que se n'hagi celebrat cap altra de més nombrosa a Barcelona. Tots els carrers de la dreta de l'Eixample estaven plens de concurrents, que després desfilaren per davant de la tribuna dels parlamentaris amb un ordre i una disciplina perfectes.

Per donar una petita idea de la grandiositat de la manifestació basta dir que la major part de les colles d'Igualada avisàrem des de bell principi la nostra presència, a fi que poguéssim situar-nos en un lloc proper al Saló de Sant Joan, i així i tot haguérem d'anar a parar més amunt del carrer de Provença, al passeig de Sant Joan, havent-hi al nostre darrere molta més gent de la que ens precedia.

Com a detall digne de nota, recordo que, estant ja la nostra colla prop de la tribuna destinada als parlamentaris, va passar un cotxe tirat per un briós tronc de cavalls, en el qual anaven en Salmerón i en Cambó. Aquest, en adonar-se de la presència d'en Bas i Jordi, decantà la cara vers ell i aixecant la mà va dir-li afectuosament: «Adeu, Bas», i aquest correspongué també, amb tot l'afecte, dient «Adeu, Cambó». I és que entre tots dos hi havia llavors bona i freqüent relació.

A la nit, tingué lloc, també en obsequi dels parlamentaris, una solemnitat teatral al Teatre Principal. S'hi va representar *La Morta*, d'en Crehuet, i l'autor i els actors hi van aconseguir un de vessall d'aplaudiments.

De les Festes de Solidaritat se'n guardarà sempre record. Se'n van encunyar medalles commemoratives, que tots els manifestants ostentaven al trau de la seva americana o enganxades a la cadena del seu rellotge.

Jo crec que la generació actual amb prou feines té noció d'aquelles Festes. Però estic segur que temps a venir la Història les recordarà i tractarà de desentranyar llur sentit i, en particular, llur influència en el desenvolupament de la vida política del país, que per a mi, fou d'extraordinària importància i transcendència.

I, si no, al temps...

El Centenari del Bruc

Pel mes de juny de 1908 es complien cent anys d'ençà de la famosa batalla contra les tropes napoleòniques, que tingué lloc en els roquerars del Montserrat, a la banda del Bruc. Hi jugaren un paper molt lluit i decidíu els igualadins, acabdillats per en Franch, dessota els plecs de la bandera del Sant Crist.

Igualada va voler celebrar dignament aquell primer centenari organitzant unes festes que corresponguessin al renom del fet memorable i a la importància de la ciutat.

Els igualadins tinguérem, en aquell moment, el bon encert de posposar totes les nostres diferències i desunions a l'interès col·lectiu i a allò que el ver patriotisme exigia.

Com que les festes havien d'oferir manifestacions diverses, es nomenaren diferents comissions, totes ells sota l'alt patronatge de l'ajuntament. Es van cursar seguidament lletres de convit a les corporacions oficials, a les autoritats superiors, ajuntaments comarcans, igualadins il·lustres residents a fora, personalitats i literats amics d'Igualada, fins i tot al mateix monarca, que, a última hora, delegà en la persona de la seva germana, la infanta Maria Teresa.

Vista d'una de les sales de l'Exposició Històrica de la Guerra de la Independència a l'Ateneu Igualadí, l'any 1908, organitzada per Josep Fiter Inglès (ACAN- AFMI- 7112. Foto: Pere Borràs i Estruch)

No m'entretindré a relacionar les festes, que foren molt llüides com és de suposar, en tots els seus aspectes. Però sí que he de dir quelcom especial de l'Exposició Històrica que s'organitzà i que resultà el número més important, més exquisit i més durador del programa.

El president de la comissió de l'exposició fou en Joan Bas i Jordi, que cuidà dels preliminars més essencials amb esperit infatigable i una traça extraordinària. Quan ja estava endegat el més important d'aquest número, en Bas tingué la dissort de caure malalt i va haver de fer llit fins a l'avantvigília del dia de la inauguració oficial.

El tècnic organitzador va ser en Joan Fiter Inglès, literat distingit i arqueòleg eminent, que com ningú més coneixia el que eren les exposicions retrospectives i sabia muntar-les bé, amb força gust i, relativament, amb poques despeses. Jo actuava de vicepresident i com a vocals més actius i caracteritzats hi havia l'Adolf Gabarró i en Pere Borràs Estruch.

En pocs dies, el primer pis de les naus de l'edifici central de l'Ateneu Igualadí, galanament cedit per la junta directiva, es veié curull d'objectes relacionats amb les guerres napoleòniques o pertanyents a aquella època. Una senzilla però bonica vitrina circumdava la galeria de la sala central, acoblant degudament ordenats infinitat de documents de l'Audiència i la delegació d'Hisenda de Barcelona. A la sala de juntes, on s'exposaven els objectes de més vàlua, hi figurava la històrica bandera del Sant Crist, afavorida amb els entorxats de capità general, per la qual cosa durant les hores de visita li feien honor una parella de mossos d'esquadra enviats expressament per la Diputació provincial. A la sala corresponent a la part dreta s'hi reunien infinitat de pintures, retrats, dibuixos, mobles, armes, atuells domèstics i altres objectes artísticament col·locats, que oferien un magnífic conjunt, i a l'ala esquerra, damunt de la sala-café, hi foren acoblades moltes altres coses, en especial una col·lecció d'indumentària femenina de l'època, propietat de Don Leonci Soler i March, que meresqué moltes lloances dels intel·ligents. Cal observar que tot aquest interessant conjunt estava degudament catalogat i que s'oferia als visitants l'adquisició del catàleg, bellament imprès, amb cobertura senzilla o de luxe, a voluntat del comprador, catàleg que sempre tindran en gran estima els historiadors i devots de l'arqueologia, ja que constitueix un curiós i magnífic inventari de coses pertanyents a la primeria de la passada centúria, en la qual tants esdeveniments tingueren lloc.

Mentrestant, les notícies que teníem del curs de la malaltia del nostre president, si bé començaven a ser satisfactòries, no feien esperar que ell pogués fer acte de presència a la solemnitat de la inauguració, que havia d'efectuar-se amb assistència del rei, segons semblava, del ministre de Gràcia i Justícia, marquès de Figuerola, i de les altres autoritats i

personalitats. I, en aquesta contingència, havia de ser jo, com a vicepresident, qui havia de rebre i saludar els alts visitants, la qual cosa em venia costa amunt, tenint en compte el meu caràcter esquiu i poc aficionat a cerimònies d'aquesta mena.

Un dia d'aquells, mentre jo, malhumorat per la que se m'esperava el dia d'inaugurar-se l'exposició, trastejava ajudant el Sr. Fiter a donar els últims cops de mà, l'Adolf Gabarró em crida a part i em diu:

—Amic Morera, és ben segur que en Bas no podrà actuar de president el dia de la inauguració, perquè encara està força malalt. I en aquest cas us tocarà a vós fer el discurs de salutació i benvinguda al rei i els seus acompanyants. A vós pot ésser que no us vingui de cara i, en canvi, a mi m'agradaria molt; no per res, sinó perquè jo començaria el discurs suprimint allò de majestat, i li diria al rei de senyor rei, tal com era costum a Catalunya, i després, amb guants en diria quatre fresques a ell i al ministre.

Jo vaig accedir al que em demanava per al cas que en Bas no fes acte de presència, però tement una atzagaiada, vaig imposar-li la condició que havia d'escriure íntegrament el discurs, perquè volia examinar-lo abans d'ésser pronunciat, i em vaig reservar la facultat d'esmenar-lo i de suprimir el que em semblés convenient, ja que jo estava obligat a salvar els compromisos de la comissió, en nom de la qual precisament s'havia de parlar.

En Gabarró acceptà la condició i reserva esmentada, però com que molt aviat es feu públic que el rei no venia i delegava en la seva germana, en Gabarró de seguida em digué que no venint el rei ell no parlava i que m'panyés com pogués.

Llavors vaig adquirir el convenciment que en el fons de tot no hi havia més que la vanitat de saludar el monarca, i que el suposat Fivaller hauria resultat amb prou feines un pobre joglar.

En aquesta circumstància, vaig preparar-me per pronunciar no més que les paraules justes, indispensables, però correctes, cenyides a la rúbrica i guardant el degut respecte, sense baixar a l'adulació, tal com pertoca a un home ben educat i cavaller.

Afortunadament, en Bas feu un esforç per assistir a aquell acte, i per tant fou ell qui va parlar, si bé fent-me passar un dia de neguit. Primer, perquè jo no sabia la seva decisió, que pel que sembla degué adoptar a última hora; i segon, perquè, com de costum, va fer tard i va arribar esbufegant darrere de la comitiva oficial, de tal manera que el seu breu discurs, més que un lacònic parlament, resultà una tirallonga de paraules soltes, repetides moltes d'elles, a conseqüència que no podia tornar l'alè per raó de la debilitat pròpia de tota convalescència i de la pressa amb què havia comparegut.

Això de banda, el cert és que l'exposició meresqué molts elogis de l'element oficial i també de la multitud de visitants, la major part forasters, que desfilaren per les seves sales durant la mesada que estigué oberta.

Els fets de juliol de 1909

Aquells dies jo actuava de jutge municipal d'Igualada, en qualitat de suplent, per malaltia del propietari Don Antoni Llansana, i per això vaig haver d'assistir a les reunions que al Saló del consistori celebraren les autoritats convocades i presidides per l'alcalde.

En aquestes reunions, essent gairebé el més jove, em reduïa a escoltar, i totes tenien per objecte prendre mesures perquè a Igualada no hi passés res.

Cada vetlla se celebrava una reunió i, seguidament, sortien unes patrulles de sometent reforçades per una parella de guàrdies civils i alguns voluntaris, que l'alcaldia havia cridat, encarregades fins a la matinada de la vigilància del barri que, respectivament, els era assenyalat, cada patrulla sota el comandament d'un cap de sometent.

A les reunions hi era admès el públic, i en aixecar-les sempre s'invitava els presents que no tinguessin cap missió especial a realitzar, a acoïllir-se a la patrulla del seu barri. I és clar, com que a mi no se m'havia

assenyalat cap objectiu, per quedar bé, vaig sumar-me des del primer moment a la patrulla del barri de la Soledat, comandada per en Magí Puig (a) *Maríngallo*, a la qual també volgueren agregar-se per companyia amb mi els amics Joan Bas i Jordi i en Xavier Albín [i Godó].

Jo, que mai per mai no he estat aficionat a les armes, no en tenia pas cap, igual que en Bas i Jordi, i així haguérem de manifestar-ho ja el primer dia. Per salvar aquest inconvenient, a mi em fou entregada una pistola moderna, tan petita que cabia perfectament a la butxaca de l'armilla i que jo no sabia com funcionava, ni ganes tenia de preguntar-ho per por de fer-m'hi mal. En Bas es carregà amb un revòlver fenomenal que li deixà l'Albín i que, segons deia aquest, pervenia d'un militar parent seu que en temps del general Prim havia fet la guerra d'Àfrica, amb la particularitat que l'arma estava carregada des d'aquell temps, cosa que, a parer dels intel·ligents, representava un greu perill per al qui la disparés sens canviar abans la munició, de la qual tot justament mancava recanvi.

Sortosament, a Igualada no passà res, i de totes aquelles reunions d'autoritats i rondes de les patrulles no en resultà altra cosa, en definitiva, que l'alarma natural entre el veïnat i alguns successos còmics com els següents.

El revòlver d'en Bas era tan gros que no li cabia en cap butxaca, i per això sempre l'havia de dur aguantat amb la mà, en sentit horitzontal, com si fos una escopeta. El primer dia de patrulla, a mitja ronda, alguns demanàrem parada per orinar i en Bas, volent aprofitar l'ocasió, amb el revòlver no sabia com fer-ho i a la fi se l'hagué de posar sota l'aixel·la, perquè ningú no volia aguantar-lo per por de prendre mal, esfereïts com estàvem tots per les mateixes dites d'en Bas i de l'Albín sobre com resultava de perillosa aquella arma.

En Ramon Catarineu [i Barral], cap de sometent, va fer les rondes durant un seguit de nits amb un rifle que, segons deien els intel·ligents, era magnífic. L'arma anava descarregada i l'última nit s'adonà el seu propietari que les municions que portava a la butxaca eren del calibre més gros que el canó del fusell.

El procurador Basili Puig i un altre company seu de sometent ja el primer dia foren destinats a prestar serveis de vigilància a dintre de la fàbrica del gas. Però ningú no cuidà de rellevar-los ni de fer-los circular cap ordre, ni d'enviar-los queviures, en vista de la qual cosa al cap de 24 hores decidiren retirar-se. Si no prenen aquesta determinació, encara hi serien ara, si abans no haguessin mort de decandiment.

Una d'aquelles nits, precisament aquella en què va córrer que els revoltosos de Manresa ja estaven a punt d'entrar a Igualada, en acabar-se la ronda prop de les tres de la matinada, l'Adolf Gabarró, que semblava una drassana amb tantes armes com portava, tingué l'acudit d'anar-se'n a Ca l'Oranies, masia propietat del seu sogre, Sr. Boyer, radicada més enllà de Can Riba, en l'angle format per la carretera de Madrid a la Jonquera i la d'Òdena per Can Macià, per raó d'haver-hi allí la seva família.

En Gabarró comunicà el seu acudit en acomiadar-nos ell i jo d'en Pere Riba a la porta de la casa d'aquest i, com és natural, nosaltres tractàrem de treure-li del cap, oferint-li llit a la nostra respectiva casa. En Gabarró, però, persistí en els seus tretze, cosa que ens decidí, a en Riba i a mi, a acompanyar-lo carretera enllà, quan en arribar tots tres a l'indret conegut com la Torre del Requesens, oírem el soroll d'unes petjades acompanyades pel ritme produït pel xoc a terra d'un cos dur.

Ens aturàrem a l'acte parant bona orella i observàrem que el soroll denotava que les petjades s'acostaven, per la qual cosa en Gabarró digué amb veu baixa, tot excitat:

—Ja tenim aquí els de Manresa. És qüestió de parapetar-nos i defensar-nos, si convé.

Jo vaig indicar-li que el més pràctic era retornar ràpidament a la població i avisar a qui calgués, però em vaig guanyar una repulsa com aquesta:

—Com, tornar enrere...? Mai... Parapetem-nos tot seguit darrere de la tanca d'arç de la Torre, posem les armes a punt i quan sigui l'hora fem foc. Jo, per la meva part, em posaré el ganivet (una daga descomunal) a les dents, per si hem d'entrar a barreja.

En Riba, que estava molt cansat i no gaire bé de salut, no feu ni fred ni calent. Només digué, amb aquella calma que el caracteritzava:

—Jo, amb prou feines puc caminar. Mentre no hagi de córrer, fem el que vulgueu.

I ja ens teniu tots tres mig ajaguts, al darrere de la tanca, amb uns ulls com unes taronges, mirant la carretera que passava pel costat mateix, a l'altra banda de la tanca, amb l'arma a la mà, si bé jo, que encara no sabia com es manejava la pistola que m'havien deixat, tremolava de por, decidit a córrer tant com pogués així que es disparés el primer tret.

Als pocs minuts, amb la major sorpresa, desfilaren per davant nostre, tot enraonant, pacíficament, dos culs de cafè: en Cua, esguerrat, que portava una cama de fusta, i un company noctàmbul com ell. Segons digueren en sortir nosaltres del cau i saludar-los, havien sortit del cafè, picats per la curiositat, voltant per Can Busqué per si veien venir els de Manresa.

Desfet l'equívoc, en Gabarró seguí cap a Ca l'Oranies i, com que feia una lluna molt clara, en Riba i jo ens quedàrem al cap d'ací de la costa de Can Riba, fins que en Gabarró hagué guanyat la pujada de l'altra banda, tot comentant amb ironia els desfogaments bèl·lics del nostre company.

L'aiguat de 1912

La matinada del 12 d'octubre de 1912 començà a ploure d'una manera desesperada i la pluja seguí amb més o menys intensitat durant tot el dia.

La riera Anoia experimentà una crescuda extraordinària i es convertí en un braç de mar, arrasant els camps i hortes de la ribera i envaint les fabriques i altres finques urbanes de la part baixa de la ciutat. Les aigües de la riera muntaren cosa d'un metre per sobre de la muralla de l'adoberia de Cal Pèrrica i cobriren totalment la Creu del Maginet, situada a l'altra banda del pas de Carme.

Les destrosses causades per la riuada foren de gran importància i s'hagué de doldre la mort del guarda de consums del pas de Carme, el qual, en no poder escapar pel camí que estava envaït per la riera, va tancar-se a la caseta de fusta que tenia per aixoplugar-se, situada sobre una plataforma d'obra i collada a la paret de l'hort del Maco. El corrent arrabassà la caseta amb el guarda a dins, i el cadàver va ser trobat després al terme de Vallbona, al lloc conegut com a Pèlag Roquer.

Tan forta riuada pervenia d'una mànega d'aigua caiguda a Calaf i els seus voltants, especialment cap a la banda de Sant Martí Sesgueioles.

Aquest poble, si bé cau una mica enclotat, no té a la vora vessants de gaire estesa, com ho demostra el fet que l'únic torrent immediat comença a la part alta del lloc, passa per entremig de les cases i porta sempre tan poca aigua que pot travessar-se, fins i tot a l'hivern, a peu eixut sens necessitat de cap passera.

Així i tot, el poble de Sant Martí i el dels Prats de Rei van ser els més castigats de la comarca.

A Sant Martí, els carrers quedaren convertits en torrents impetuosos, *esbarrancats*, amb els fonaments de les cases descalçats, moltes d'elles inundades, com també l'església parroquial, que veié la mesa del seu altar major coberta per les aigües.

En el fort de la tempesta, el ferrer del poble i un fill seu, que tenien la ferreria a l'una banda del carrer i la casa-habitació a l'altra, tingueren el mal acudit de sortir del taller i dirigir-se a la seva casa per posar en salvament alguns animalets domèstics. El carrer és allunyat del torrent i heus aquí que, en travessar-lo, era tanta l'aigua que hi discorria, que els arrossegà com un branquilló qualsevol, sens que ningú es veiés amb pit d'acudir a deslliurar-los. L'endemà foren trobats a les vores de Copons els seus cadàvers desfigurats i mig coberts de runa.

Als Prats de Rei, per sort no hi hagué desgràcies personals, però el tros de terra comprès entre el poble i la carretera, quedà arranat i completament destruït el pont del ramal que uneix la carretera amb la població.

Els danys causats per l'aiguat produïren un clam de dolor que, escoltat per la Diputació provincial de Barcelona, motivà que aquesta delegués en els Srs. Ràfols Trabal i Serra Constansó, diputats per la circumscripció d'Igualada–Vilafranca, per inspeccionar els pobles damnificats.

Malauradament, la hisenda provincial, escassa sempre de mitjans econòmics, hagué de reduir-se a refer, millorant-les, les vies i obres públiques malmeses pel temporal, sens que cap particular damnificat rebés el més petit adjutori oficial.

Les riberes de l'Anoia, a l'indret d'Igualada, feien llàstima així que minvà la riuada. Jo recordo bé que, cap al tard de l'endemà, amb alguns amics baixàrem fins al pas de Montbui, a l'indret del tint del Tabola, i vam quedar corpesos en veure mig caigudes algunes petites adoberies i totalment enderrocades les parets de tanca de les hortes situades en aquell lloc, on el Rec del Molí de l'Abadia i la riera es confongueren formant dos braços que encerclaren, inundant-les, les finques d'entremig.

La mànega d'aigua tingué com a centre la carena o serralada que des de Segur, passant per Calaf i fins a Boixadors, marca la divisòria de les aigües entre el Riubregós i l'Anoia, i aquesta circumstància feu que la pluja torrencial es recompartís entre els dos rius, com ho demostra que el Riubregós causés tants o més estralls que l'Anoia. Si arriba a caure tota per la banda d'Igualada i, sobretot, si s'hagués estès pel costat d'Argençola, els Plans d'en Ferran i Fiol, la nostra ciutat hauria sofert un veritable desastre. A la Pobla de Claramunt, totes les hortes i més de la meitat de les cases haurien estat emportades riera avall.

La Gran Guerra

La guerra europea era prevista de molts anys abans, com ja s'ha insinuat en alguna nota anterior. Tothom endevinava que els estats balcànics eren un ferment a propòsit per fer-la esclatar el millor dia. I així va ser, per

malaurança de la humanitat en pes, perquè els seus efectes els experimentaren primer els estats bel·ligerants, després els altres estats i avui les seves conseqüències, si més no indirectes, pesen i pesaran encara per molts anys sobre del món enter.

La Gran Guerra esclatà a l'agost de 1914 i durà com uns quatre anys. L'assassinat d'un príncep balcànic en va ser la causa pròxima, però la llunyana pervenia de les rivalitats econòmiques i polítiques que d'antic existien entre les grans potències europees. França somiava a revenjar-se de la desfeta de l'any 1870, que li costà l'Alsàcia i la Lorena. Anglaterra veia malament l'empenta mercantil i industrial dels alemanys. Itàlia, d'antic que no podia veure els austríacs i aquests pretenien exercir una hegemonia sobre alguns països balcànics. En poques paraules, l'equilibri europeu, que ja feia mig segle que s'aguantava per miracle i a costa de mil sacrificis, es va trencar tot d'una, sorollosament, terriblement.

Dos mesos abans jo m'havia casat, i era tanta la por que la temuda guerra m'inspirava que, si hagués sabut per endavant la data certa del seu inici, gairebé és segur que hauria renunciat al meu casament perquè, alligonat una mica per la història, preveia fins a cert punt els desastres propis d'una tan gran lluita i les dificultats i conflictes que es plantejarien un cop feta la pau, àdhuc en els estats neutrals.

La gent, a la nostra terra, estava apassionada a més no poder. La majoria era partidària que Espanya guardés la neutralitat. Els uns simpatitzaven amb França i els seus aliats perquè de bona fe creien que aquests lluitaven per la llibertat, el dret i la justícia. Els altres eren germanòfils, creguts que Alemanya no atemptava pas contra aquells principis i que el fet que la major part de països anessin contra ella era un tort que se li feia.

Les discussions, gairebé sempre veritables disputes, a les reunions i penyes de cafè, atabalaven i feien rodar el cap de l'home més fred, i cadascú abocava arguments a favor de la seva respectiva tesi amb abundor extraordinària, perquè, val a dir-ho, cada bàndol bel·ligerant, per mitjà de la premsa i de la tribuna, no escatimava pas la propaganda al seu respectiu favor.

Jo, he de confessar-ho sincerament, només estava persuadit que el que convenia a Espanya era guardar absoluta neutralitat. Però sobre el punt concret de quin era dels dos bàndols que tenia raó, no vaig poder sortir mai, ni he sortit encara, de dubtes, perquè, si bé uns i altres invocaven alguns arguments de pes, bona part de les seves dites eren, al meu humil entendre, veritables sofismes, i veia sempre en el fons de la lluita un joc d'interessos més que no de principis.

Per això, quan algú em preguntava de quins era, jo li responia ras i curt:

—Montenegrí.

I consti que em penso que era sol en aquest bàndol perquè mai per mai no vaig ensopegar amb ningú que em respongués:

—Jo també.

En dir que jo era montenegrí hi havia una gran dosi de veritat. Montenegro era probablement l'estat més petit entre els que lluitaven i per això mateix tenia a favor seu el mínim de força. I com que ja he dit que, al meu entendre, era per conveniències i no per idealismes, temia que el peix gros es mengés el xic, com per desgràcia ha anat succeint gairebé sempre.

Tal dit, tal fet: Montenegro, per obra i gràcia de la Guerra Gran, va perdre la seva independència i, amb la voluntat o no dels seus habitants, que això no em toca escatir-ho, passà a formar part d'un altre estat.

La victòria va estar molt temps indecisa entre els bel·ligerants. Jo crec que la decidiren els Estats Units d'Amèrica en posar la seva immensa força material i econòmica al costat d'un dels bàndols en lluita.

De tota manera, sempre he pensat que de la Gran Guerra només n'hem vist la primera fase. Per mi, serà com les guerres púniques, és a dir, que després de la primera ha de venir la segona i fins pot ser que una tercera. La segona, avui sembla propera i fins podríem veure-la nosaltres, els homes que ja no som joves; però del que sí que estic segur és que, si més no, la veuran els nostres fills. I pobres els que la vegin, que ja sabran què és patir.

L'Assemblea de Parlamentaris

Si tingués l'obligació de fer aquí com un assaig de filosofia de la història, en el supòsit que estigués en condicions per intentar-ho, és molt possible que hagués de començar per referir-me a fets del segle passat. Però com que l'única missió que m'he imposat és tan sols la de narrar records de la meua vida, component, encara que malgirbada, com una crònica dels fets per mi viscuts o vistos simplement, a això vull atènyer-me i no anar-me'n més enllà.

A mi, en principi, em causà sorpresa la reunió a Catalunya d'una Assemblea de Parlamentaris, el desenrotllament de la qual van detallar minuciosament els periòdics de l'època, al contingut dels quals em remeto. Perquè jo no vaig pas estar present a l'esmentada celebració.

El cert és que aquell dia, a Igualada, corrien les notícies més absurdes i contradictòries. Jo havia vist anunciada als diaris la famosa assemblea, però em creia que el govern privaria als parlamentaris tot intent de reunió fora del Parlament espanyol. Per això, el dia aquell vaig fer vida ordinària de despatx, sens preocupar-me d'altra cosa que de fer feina, i després de dinar vaig anar-me'n a prendre cafè a l'Ateneu, amb una penya de les més heterogènies. Entre els concurrents hi havia l'apotecari J. Morera Torra, el metge Francesc de P. Jordana, el manescal Josep Franquesa, l'industrial Amadeu Biosca, el xofer Antoni Messeguer i alguns altres, gairebé tots traspassats a l'hora present.³⁴ Quan jo vaig arribar-hi era una mica tard

34. Josep Morera i Torra (Igualada, 1871-1924), àlies senyor *Pepitu* o *Morereta*, tenia la farmàcia a l'edifici de *Cal Setanta* de l'actual plaça de l'Ajuntament (abans núm. 5-6 i avui núm. 20). Jordana ja ha estat esmentat. Pepet Franquesa i Vilarrúbias (Igualada, 1885-1978), àlies *Pere Jan*, era veterinari i, en aquesta època, regionalista. Amadeu Biosca i Busqué (Igualada, 1875-1952), molt més conegut, va ser republicà i alcalde d'Igualada entre 1919 i 1923 i entre 1931 i 1934. Finalment, Antoni Messeguer (o Massaguer) i Esteve (Igualada, 1878-1916) pertanyia a la coneguda família de terrissers igualadins.

Dinar de la comissió de les Fires i Festes de Primavera de l'any 1922. Al fons, hi ha Josep Morera i Mestre (ACAN-AFMI 7108. Foto: Ramon Godó)

i parlaven de l'assemblea que deien que se celebraria, i de llogar l'auto d'en Messeguer per anar a Barcelona a última hora de la tarda i veure el que hagués passat. Em van invitar a formar part de l'expedició, invitació que fou per mi acceptada, un bon xic per curiositat i també perquè no es digués que tenia por.

Era l'any 1917, sens que ara pugui precisar l'època de l'any, si bé recordo que més aviat feia calor. Cap al tard muntàrem a l'auto d'en Messeguer, que era una carraca antiga, que ni tan sols portava número de matrícula, tots els de la penya que abans he designat pels seus noms i cognoms. En arribar a Molins de Rei ensopegàrem una secció de cavalleria de l'exèrcit que, segons digueren, feia un dia o dos que en previsió del que pogués succeir estava allí destacada. Llavors tots nosaltres vam quedar una mica impressionats, i més que ningú el xofer, perquè el seu auto no anava reglamentàriament. Decidírem seguir la carretera pujant cap a la

Bonanova per, un cop allà dalt, segons com es veïés Barcelona, avançar cap a dintre o tornar enrere.

A la Bonanova topàrem, a la plaça de l'Església, amb una nombrosa patrulla armada de paisans, que jo suposo que devien ésser del Sometent, i com que res no ens digueren i a Barcelona no es notava des d'aquella altura res d'anormal, seguïrem el viatge fins a parar a la plaça de Rivadeneyra, en un angle de la qual hi havia la famosa Maison Dorée, on encarregàrem sopar per a un parell d'hores després, i tots plegats ens dirigírem cap a la Rambla i ens dividírem a poc d'ésser-hi en dues colles, tirant cada una pel seu cantó a fi d'inquirir notícies.

L'apotecari Morera i jo seguïrem Rambla avall, i als pocs minuts topàrem amb el nostre compatrici Adolf Gabarró, que s'aplegà amb nosaltres. Entràrem tots tres al Café Lion d'Or, on, tot fent la cervesa, llegírem els diaris de la nit que poc abans havíem comprat, amb la ressenya de l'assemblea i la seva dissolució pel governador civil, Sr. Leopold Matos.

Al carrer la tranquil·litat era absoluta, però semblava com si la gent tingués por que succeís alguna cosa, sens que per això decaigués l'animació per la Rambla, que oferia l'aspecte de costum.

A l'hora assenyalada, tots els expedicionaris feren cap a la Maison Dorée i cadascú comentà el que deien els diaris a mida del seu gust, una mica estranyats tots plegats que no hagués succeït res de particular pels carrers de Barcelona.

En aixecar-nos de la taula per retornar a casa, notàrem que una colla de diputats a Corts, com en Macià, en Salvatella, en Ballbé de Gallart, en Pere Rahola, en Rusiñol i d'altres, estaven asseguts al voltant dels vetlladors que a la banda de la plaça de Rivadeneyra tenia instal·lats la Maison, i ens va cridar molt l'atenció que entre els diputats i conversant i rient amb ells hi hagués un coronel de l'exèrcit.

I és clar, nosaltres férem tot seguit el comentari:

—Ja és vist; si tot ha anat pacíficament i no s'han produït aldarulls públics, és perquè al costat dels assembleistes hi havia l'exèrcit, com

ho demostra la presència en públic d'un militar de graduació entremig d'aquests diputats.

En Franquesa, el nostre company manescal, tocat una mica més de batxilleria que els altres, abans d'emprendre el viatge de retorn es dirigí al cambrer encarregat d'aquells vetlladors i li preguntà pel nom d'aquell coronel.

Resposta del cambrer:

—No és pas cap coronel, aquell senyor. És el cap del cos de bombers de Barcelona, que avui, en previsió del que pogués succeir, s'ha vestit d'uniforme. Les insígnies que vostè li veu a la boca de la màniga no són pas tres estrelles, sinó tres petits escuts de la ciutat, indicatius del seu càrrec.

Si no és la tafaneria d'en Franquesa, ell i nosaltres encara avui pensaríem que aquell senyor era un coronel de l'exèrcit. Perquè vestia gairebé igual al que llavors usaven els militars per a diari.

La grip de 1918

Hom diu que si la grip va fer ja la seva aparició a Catalunya, amb una intensitat mai vista, si bé amb poca extensió, l'any 1917, portada per uns portuguesos que, provinents del front de la Gran Guerra, passant per Barcelona, retornaven a llur país. El cert és que en la nostra terra aquell any es donà el cas d'algunes defuncions precedides de curta malaltia, que semblava tenir un aspecte gripal, com per exemple la que en pocs dies causà la mort del meu cunyat, en Ramon Arnaus i Graner.

Sigui com sigui, la veritable epidèmia gripal esclatà a la darrereria de setembre o la primeria d'octubre de 1918.

Aquells dies, a l'antic cafè i sala de ball de la Pobra de Claramunt coneguda per Cal Mariner, i també com a Cal Corneli, es feu l'estrena d'un teatre nou de trinca. Vam ser convidats a la festa una colla d'amics de diferents localitats.

Un dels números consistia en un esplèndid dinar dedicat a l'Antoni Aguilera Soterias (a) *Antonet de la Pobla*, avui ja traspasat, que amb la seva empena característica no havia regatejat sacrificis ni mitjans de tota mena per dotar el seu poblet de la millora que el magnífic teatre suposava.

A l'àpat, al qual assistiren més de setanta convidats, tenia jo a la meua dreta en Bas i Jordi, i a l'esquerra en Joan Ollé Aguilera. Aquest digué ja en començar que ell no volia menjar gaire perquè estava molt refredat, i efectivament tenia el rostre un bon xic congestionat. La meua família era a la Torre de Claramunt i ell tenia la seva estiuejant a la Guàrdia del Bruc. L'endemà, dilluns, cadascú anà a reunir-se amb la seva família de bon matí, coincidint, sense haver-nos-ho dit, en l'hora de sortida. Per aquest motiu, la seva tartana i la meua marxaren aparellades, al pas, fins a Can Ribà, on ens separàrem.

Durant el curt recorregut que vam fer junts, havent preguntat a l'Ollé com seguia el seu refredat, va dir-me:

—No em trobo gaire bé; espero arribar a la Guàrdia per ficar-me al llit i veure de treure'm de sobre el refredat a còpia de suar.

—Sí —li vaig respondre—, els refredats s'han de cuidar, i que ben aviat et posis bé. A reveure...

Ja no l'he vist més... Al cap de pocs dies, l'Ollé moria de la grip a la seva casa pairal de la Guàrdia del Bruc.

La seva mort va impressionar-me fortament; havia estat tan ràpida la malaltia, era l'Ollé tan bon xicot i tan amable i jo sentia per ell tanta simpatia, que em semblava impossible que ja no fos d'aquest món.

Pobre amic... Algunes vegades que he passat per Sant Pau de la Guàrdia, no m'ha dolgut la mica de marrada que he hagut de fer per arribar-me fins al petit i solitari cementiri que guarda les teves despulles i, arrimat a la reixa que tanca l'entrada, he volgut dedicar-te un pietós record cada vegada.

Encara era fresca la dolor pel traspàs de l'Ollé, quan vaig saber la malaltia d'un altre amic no menys volgut, el metge Francesc de P. Jordana

Puig, i als pocs dies assistia a l'enterrament del seu cadàver. I així, ràpidament, la traïdora grip anava segant la vida d'amics i més amics, i persones conegudes, semblant la desolació per la ciutat, esfereïda per la durada del flagell.

Els enterraments eren tants que se succeïen l'un darrere l'altre des del matí al vespre, i per fer-los passar desapercebuts es feien a la quieta, prescindint dels tocs de campanes, dels cants funeraris litúrgics i de tota mena de solemnitats i cerimònies.

A la primera hora del dia 21 d'octubre, naixia a la casa del meu sogre, a la Pobla de Claramunt, el meu fill Joan, i com que feia falta una mica de robeta per aconseguir degudament el nounat, a la sortida del sol enganxava la tartana per dirigir-me a Igualada, aprofitar el matí al despatx i a la tarda retornar a la Pobla amb les coses que mancaven. Però a l'arribada ja topo amb el cotxe dels morts, que aquell dia començava ben d'hora la tasca perquè sabia que així i tot plegaria tard. En parar la tartana davant de casa, em comuniquen que al costat mateix hi havia de cos present el veí Ferran Lladó i el seu fill, que una porta més avall acabava de morir l'hereu Murt i que, al davant, estava morint-se la cunyada d'en Pau Vaqués.

I com si m'haguessin disparat una canonada, esfereït entro a casa, prenc amb una revolada el que havia d'emportar-me i sens perdre un minut giro la tartana altra volta cap a la Pobla, amb un cor tan petit que si em fan una sagnia no em treuen pas ni una gota de sang.

La grip, per sort nostra, volgué respectar-nos aquella vegada, ja que ningú de nosaltres va agafar-la. Val a dir que nosaltres preniem una precaució, que pot ésser que fos de més, però que jo avui, encara que per pur empirisme, li atribueixo alguna eficàcia: consistia a subjectar-nos diàriament a fortes fumigacions de sofre. Amb aquest fi, agafàvem un llucet dels que s'usen per ensofrar les botes de vi, l'enceníem, ens tancàvem a l'habitació on cremava i restàvem allí mentre poguéssim aguantar. El procediment serà bo o dolent, però la realitat és que jo sé d'unes quantes famílies que l'adoptaren durant l'epidèmia, i cap dels

seus individus no agafà la grip. Encara avui, a l'hivern, quan apareix cada any la grip en forma benigna, faig ús d'aquestes fumigacions, sempre amb resultats ben satisfactoris.

Anant ja ben entrat el mes de novembre, es declarà oficialment la fi de l'epidèmia. La gent respirà i li semblà que li havien tret de sobre un gran pes, si bé la consternació era general pel gran nombre de vides segades en flor per la malura, i molt especialment per les moltes llars reduïdes a la desgràcia i fins a la misèria per la mort de llurs capdavanter.

Les autoritats es portaren bé, aguantant fermament al seu lloc i multiplicant-se per socórrer, en la mesura del seu abast, les necessitats que es presentaven. Val a dir també que la ciutat, en general, respongué posant-se al seu costat per tot i per a tot.

El poble de la comarca igualadina més castigat per l'epidèmia gripal fou sens dubte Pujalt, on no quedà gairebé ni un veí sa, fins al punt que calgué hospitalitzar els malalts en una gran casa-torre immediata al poble i enviar-hi germans camils per assistir-los, dos o tres dels quals hi deixaren la vida.

Sembla mentida que el poble de Pujalt hagi estat de sempre tan perjudicat per les epidèmies. Dos anys seguits almenys, i això és ben bé del meu record, que no pogué complir-se a Pujalt el tràmit de l'allistament de *quintos*, per l'únic motiu de faltar en absolut minyons de l'edat reglamentària per ésser-hi compresos, ja que unes fortes epidèmies anteriors havien eliminat totalment la quitxalla de la localitat.

I això que Pujalt està situat en un lloc alterós i ventilat i lluny de tot agrupament urbà o industrial que pugui minvar-li condicions sanitàries.

Els fills de Josep Morera, la Maria i el Joan (Fons família Morera. Foto: Matias Rius)

Un viatge a Mallorca

Si la memòria no em falla, era poc després de la mort de la meva mare que l'Escola Coral de Terrassa, dirigida pel mestre Llongueras, organitzà una excursió a l'illa de Mallorca.

A més dels coristes, podien formar part de l'expedició tots aquells que simpatitzaven amb l'obra de l'Escola, els quals podien aprofitar-se dels avantatges que la companyia de vapors i els hotels oferien als excursionistes.

Uns quants amics, entre els quals recordo en Lluís Castelltort, en Josep Ortínez, en Salvador Olaguer, en Josep Queralt, en Marià Munguet, en Ramon Franquesa, en Pere Vich, en Lauro Vila, en Pere Borràs, en Pere Riba i en Francesc Aguilera, volguérem aprofitar l'ocasió i ens enrolàrem en l'organització coral terrassenca.

La vetlla del dia de Sant Joan embarcà l'expedició en el vapor Jaume I. Feia una nit clara, quieta, estelada, una veritable nit d'estiu. El mar estava pla com un mirall on es reflectia la claror de la lluna que, com una grandiosa llàntia de plata, lluïa en el cel blau. Els expedicionaris, a la sortida, tots restàrem sobre la coberta contemplant encisats el bell panorama que s'oferia als nostres ulls. A mesura que el vapor s'allunyava de la costa, es veia més llarga la línia de llumets dels pobles costaners i es dibuixava amb més perfecció la línia sinuosa de les serralades voreres a la mar. Però, un cop doblada la farola del Llobregat, les onades començaren a donar fe de vida, el vapor començà a brandar i entre els passatgers s'iniciaren els primers símptomes de mareig, de manera que quedà neta la coberta i plenes les cabines.

Amb tot, la mar es mantingué encalmada tota la nit, fins al punt que a primera hora del matí, quan el vaixell havia arribat ja al peu de l'illa daurada, el capità enfocà la nau entre ella i la Dragonera, la qual cosa, segons diuen els experts, només pot intentar-se en dies de molta bonança, atesa l'estretor del braç d'aigua que hi ha entre l'illa i l'illot.

Arribats a Palma, després d'instal·lar-nos a l'habitació de l'hotel que respectivament ens corresponia, decidiren els meus amics posar un telegrama a les famílies llurs per assabentar-les d'haver arribat sans i bons, la qual cosa a mi no m'interessava ni poc ni molt, car morta la meva mare, a ningú no li interessava que jo estigués bé o malament.

Complert aquest deure de família, era qüestió d'aprofitar el temps, tenint en compte que eren molt pocs els dies que havíem de romandre a l'illa. Per això es plantejà la qüestió de quina seria la primera visita a fer, i així els uns volien començar visitant el monestir de Sant Francesc, mentre que els altres estaven per dirigir-se al castell de Bellver. Després de molt parlar, no hi hagué avinença i cadascú tirà pel seu cantó.

Allò era un desgavell, que ens faria perdre el temps de què disposàvem, i per això, després de dinar, mentre preniem cafè a la terrassa del Gran Casino, acordarem nomenar una mena de govern amb plena autoritat per organitzar visites i excursions, fixar les hores de sortida, triar els mitjans de locomoció i disposar tot allò que fos adient.

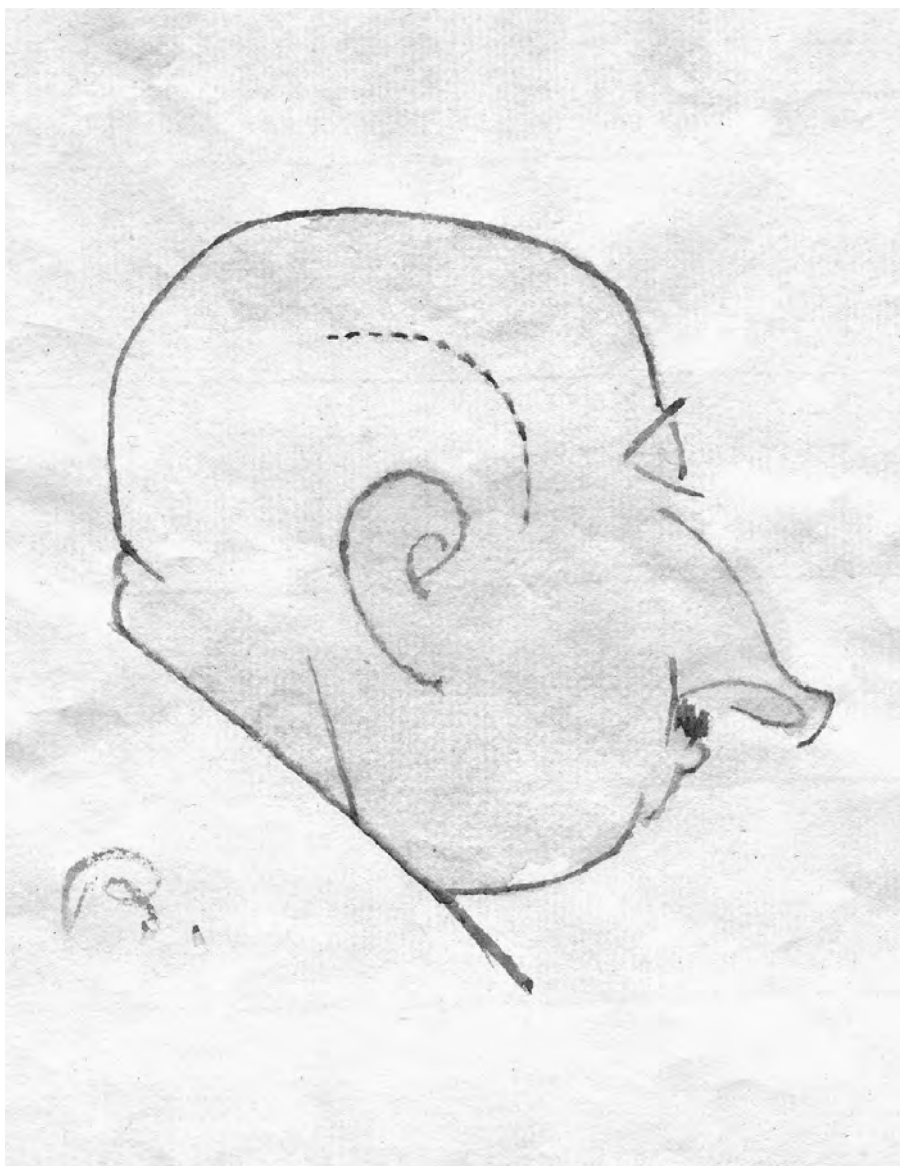
El nomenament recaigué en un triumvirat format pels Srs. Queralt, Riba i Vila, els quals, sens perdre moment, posaren mans a la feina.

El triumvirat estigué encertadíssim. Al cap d'una hora havia organitzat un seguit d'excursions que ens permeteren fer-nos càrrec del més notable de l'illa, de tal manera que dubto que sigui possible fer-ho millor i amb tanta economia.

A la tarda d'aquell dia visitàrem Cas Català i Porto Pi, on hi havia un magnífic aquàrium i laboratori ictiològic, dirigit pel Dr. Odón de Buen, el qual va explicar-nos minuciosament l'organització i finalitat d'aquella institució.

L'endemà, de bon matí, dos automòbils ja ens esperaven a la porta de l'hotel per visitar les coves d'Artà i de Manacor, dues bel·leses naturals.³⁵

35. Aquí s'acaba, en sec, el text que s'ha conservat del cos central d'aquestes memòries. Tot fa pensar, tanmateix, que els records de Josep Morera devien allargar-se uns quants anys més...

Caricatura de Josep Morera i Mestre feta per Pere Borràs i Estruch

Anècdotes

A tall de colofó a aquestes notes de *Del meu record*, vull afegir-hi unes quantes relacions anecdòtiques, que he viscut directament com a protagonista, o bé que he presenciat, o que han succeït a persones conegudes però revestides totes d'absoluta autenticitat.

Moltes d'aquestes anècdotes, algunes de les quals pot ser que no mereixin en rigor aquest qualificatiu, hauria pogut inserir-les dins de la malgirbada col·lecció de records de la meva vida que acabo de posar. Així i tot, no he volgut fer-ho per no recarregar massa algunes notes prou atapeïdes. Per més que ja me n'adonava, en decidir-me a favor d'aquest diguem-ne anecdotari, la fórmula adoptada m'obligaria sovint a recordar fets i repetir conceptes exposats, la qual cosa no em dol pas si, com jo penso, ha de contribuir a donar relleu a cada anècdota, fent-les més presentables i agradoses als llegidors familiars, als qui únicament, exclusivament, estan dedicades aquestes pobres però sentides expansions de la meva ànima.

I. El meu bigoti

Tenia 28 anys complerts amb escriure i al meu magí mai no se li havia acudit el deixar-me bigoti. Considerava que una ratlla de pèl entre el nas i la boca era antiestètica i devia fer més nosa que servei.

Però portar la cara neta de pèl també té els seus inconvenients, com veurà el que tingui paciència de llegir el que segueix:

Hem de saber que l'any 1909, mentre a Barcelona es desenvolupaven els fets de juliol, el tren d'Igualada no va rutllar. Un dia, el nunci municipal va fer una crida avisant que l'endemà el carril reprendria el tràfic de viatgers, i llavors, amb l'amic en Joan Bas i Jordi, decidírem agafar el

Josep Morera i Mestre, l'any 1929 (Fons família Morera)

primer tren per anar a Barcelona a veure les destrosses causades per la revol·ta [de la Setmana Tràgica]. Res, tot plegat una curiositat com una altra.

A dos quarts de set de l'endemà, vam comparèixer tots dos a l'estació, una mica arreglats, com acostumen a posar-se els igualadins quan van a la Ciutat Comtal. En Bas portava barret i jo també. Però el barret d'en Bas, *hongo* per més senyes, era el mateix de quan va casar-se, la qual cosa vol dir que no s'acomodava pas a les regles de la moda d'aquell temps. Per altra banda, el tall dels nostres vestits i la mica de tuf de naftalina que devien desprendre de tant guardar-los a la calaixera, denotaven de sobres el nostre caire forà i, sobretot, que ni l'un ni l'altre vestíem d'aquella manera per tot dia.

Arribats al baixador del passeig de Gràcia, ens vam dirigir cap al col·legi d'Escolapis de Sant Antoni, que deien que encara cremava, quan en passar per la ronda de Sant Antoni, davant d'un bar, en la voravia del qual hi havia tres o quatre individus que prenien l'aperitiu, un d'ells digué als altres en veu alta:

—Guaiteu quin parell de *clepes*... Volen dissimular però se'ls veu d'una hora lluny que són carboners.

En Bas, que sempre ha estat un home d'empenta i improvisador, s'aturà i encarant-s'hi, els llançà quatre renecs ben cargolats i afegí:

—Ja estic tip de ximples, si algú vol res que s'aixequi, que li donaré la benedicció.

Els valents del bar de moment quedaren sobtats. Només un d'ells, el qui havia parlat, després de tornar l'alè va excusar-se dient que tot havia estat una broma per la qual en demanava disculpes, que de bon grat en Bas, amb la seva característica rialla, va concedir-li sens regateig.

Seguírem Ronda avall fins als Escolapis, on encara, efectivament, hi havia foc, i ens vam parar a la vorera del davant, per escapar-nos del sol i dominar millor l'espectacle.

Als pocs segons de la nostra parada, passaven fregant-nos dues velletes humils. Havent-se aturat un moment, vam sentir com l'una deia a l'altra:

—Pobrets. Deuen ésser d'aquells que hi havia aquí dintre.

I després de mirar-nos totes dues amb ulls de compassió, repregueren llur camí.

Immediatament, com si em vingués una insospitada inspiració, vaig dir al meu company:

—Bas, no vull que em prenguin més per capellà. Des d'ara em deixo el bigoti.

I així va ésser. D'aquell dia ençà, no m'he afaitat mai més la ratlla de pèl de sota nas.

Val a dir que ben mirat semblàvem dos capellans de debò. L'un i l'altre, sens un bri de pèl a la cara i grassonets, vestits amb roba bona però passada de moda, realment donàvem peu a creure que anàvem disfressats.

II. A cal Notari

La Sra. F. i el seu únic fill senyor C. vivien separats i no es feien gens, perquè de qui sap els anys que estaven renyits per diferències de costums i temperament. Amb tot això, l'una i l'altre eren bons clients i posaven en mi tota la confiança, segurament perquè sempre havia fet el possible per arranjar a les bones les petites qüestions econòmiques que alguna vegada s'esdevingueren entre ells.

Un dia, la Sra. F. em va cridar per encarregar-me de la venda d'una hisenda que tenia en els termes municipals d'Òdena i Vilanova del Camí, assenyalant el preu que en volia a terminis i al comptat.

Passat un temps, veient la senyora F. que no sortia qui comprés, em tornà a cridar per pregar-me que volgués comunicar al seu fill que ella havia determinat fer-li ofrena de la finca, venent-li mitjançant el pagament anyal, per part del fill, d'una petita quantitat mentre visqués la venedora, amb la condició que el comprador, en vida, no pogués vendre ni empenyorar la hisenda, quedant sols autoritzat per disposar-ne per

causa de mort i encara sempre a favor dels seus fills mascles, nets de la venedora, la qual condició volia que constés en la corresponent escriptura pública, que hauria d'atorgar-se de manera tal que els contractants no es veiessin, ja que ella de cap manera ni per cap motiu volia veure el seu fill.

Complint l'encàrrec, de seguida vaig visitar el Sr. C. i el vaig assabentar de l'ofrena que li feia la seva mare. De bones a primeres digué que no li interessava, però de seguida rectificà en fer-se càrrec que, en definitiva, la hisenda hauria d'anar a parar als seus fills, els quals així tindrien un important record material de la seva àvia.

Una vegada donat el sí, el senyor C. em va preguntar:

—Quan es firmarà la venda? Perquè suposo que bé deurà atorgar-se escriptura pública.

—Quan vostè vulgui —vaig respondre-li.

—Bé —replicà el Sr. C.— però amb una condició, i és que no vull veure per res la meva mare.

—M'havia descuidat de dir-li —observo jo a l'acte— que precisament la seva mare ha imposat la mateixa condició.

I ja em teniu a mi trencant-me el cap per conjuminar la firma de l'escriptura de la venda amb aquella estranya exigència de no veure's, imposada per mare i fill contractants.

És clar que aquesta dificultat es vencia fàcilment mitjançant un poder que qualsevol dels dos, comprador o venedora, donés a favor de tercera persona facultant-la per realitzar l'operació amb totes les conseqüències legals. Però això significava una despesa, i per altra banda jo volia, immodèstia a part, presentar-me als ulls dels clients com a home de recursos, és a dir, com a professional que té mà esquerra per salvar l'obstacle que es presentava amb aquella exigència.

A la fi, se m'acudí la fórmula salvadora, que immediatament vaig sotmetre a la consideració de Don Joan Agustí Roca Ribera, que era el notari indicat pels meus clients.

Menú del sopar dels amics catalanistes dedicat a Josep M. Ollé. Imprès per Pere Bas (1929)

Després d'explicar al Sr. Notari el que feia al cas i entregar-li la titulació de la finca, esverat, va dir-me:

—Això no pot ser. La compravenda és un contracte bilateral, pel qual el venedor traspassa una cosa al comprador, mitjançant un preu cert, que aquest paga o promet pagar al primer i un i altre accepten les condicions del contracte. Essent així, crec indispensable la concurrència simultània dels contractants i que tots dos, per si o per mandatari legalment constituït, firmin consecutivament i davant meu l'escriptura.

—Sí, Sr. Roca, en rigor és com vostè diu —li observo jo—. Però no s'esfereixi, que l'escriptura penso que es pot fer a gust dels atorgants i sens mancar gens a la llei.

—Vejam, vostè dirà —contestà el notari.

—Miri. La Sra. F. compareixerà a l'hora exacta que vostè assenyali i entrarà en aquest despatx prenent seient al peu de la porta. Uns minuts més tard, vindrà el seu fill Sr. C. i s'asseurà a l'avantdespatx en una cadira col·locada també al peu de la dita porta, de manera que la venedora estarà a dintre del despatx i el comprador a fora, però col·locats de tal manera que només tindran de per mig l'envà que separa els dos departaments i quedaran gairebé a tocar sens que es vegin ni poc ni molt. Vostè llegirà l'escriptura col·locant justament al centre del portal que comunica el despatx i l'avantdespatx, veurà a tret de mà els dos atorgants i cada un d'ells firmarà en la taula del respectiu local. Després sortiran isoladament, és a dir, primer el comprador i més tard la venedora.

—Què, li sembla bé així? —vaig afegir.

—Molt bé, admirable —acabà dient el Sr. Roca.

I d'aquesta manera, exactament, sens que els contractants es veiessin ni poc ni molt, però assabentats de la fórmula adoptada, que per endavant vaig explicar-los com corresponia i era la meva obligació, va ser atorgada l'escriptura de compra-venda de l'heretat H. del P. entre mare i fill, senyora F. i senyor C, els quals, sortosament per a ells, al cap de poc reprenien les bones relacions de família que fins aleshores els havien separat.

III. Un agutzil segarrenç

A la Segarra hi ha el poblet d'Argençola, que uns quants anys enrere, incommunicat com estava, tenia igualment que els seus habitants un tarannà rural d'allò més, i fins i tot un cert caire primitiu.

En el temps a què em refereixo, era agutzil de l'Ajuntament en Joanet de Cal Tendé, un minyó alt i més aviat magre, d'ossamenta pronunciada, però amb forta musculatura, vermellet de galtes i colrat pel sol, amb uns ulls de grosses ninetes blaves i de mirada dolça, oberts gairebé

sempre amb desmesura, que denotaven bonhomia i que semblaven com els miradors de l'ànima d'un infant.

I realment, en Joanet era molt bon xicot. Orfe de pare i mare des de la infantesa, un oncle seu, en Tendé, se l'havia afillat i amorosament l'havia pujat, com ho hauria fet amb un fill de debò, que de propis no en tenia, ensenyant-lo de treballar al seu costat en les feines de la terra un cop hagué après a l'escola del poble, gairebé sempre mancada de mestre titular, la poca lletra que sabia.

El vell Macari, l'antic agutzil del municipi, va morir, i el seu hereu no volgué succeir en el càrrec al seu pare. I fou llavors que els regidors, a l'una, designaren en Joanet com a agutzil, a satisfacció de tot el poble.

Un dia, a Argençola, hi hagueren unes baralles, de les quals resultà un veí greument ferit, i en Joanet, per raó del seu càrrec, va córrer a descompartir els que es barallaven i a donar adjutori al damnat.

Més tard, després d'instruït pel jutjat el corresponent sumari, s'havia de celebrar a Barcelona el judici oral, de manera que en Joanet va ésser citat per declarar.

A l'hora de la declaració, el porter de la sala cridà pel seu nom en Joanet i l'acompanyà fins a la tarima, situant-lo davant els magistrats, en el lloc delimitat per una petita barana des d'on acostumen a declarar els testimonis.

En Joanet, d'ençà que va deixar l'escola del poble que no havia sentit mai més parlar en castellà, perquè s'havia escapat del servei militar i no es movia de casa, ja que el seu oncle era el qui, quan convenia, anava ça i enllà.

En entrar a la sala de l'Audiència, en veure en Joanet l'estrada amb els magistrats, fiscal, advocats i procuradors, i un Crist posat sobre la taula del relator, li va semblar que era dintre d'una capella, i així que el Sr. president li va dirigir les paraules de rúbrica *«Jura usted decir la verdad en cuanto supiese y fuese preguntando»*, el testimoni, una mica esfereït, amb els ulls més oberts que mai i les celles arquejades tant com la pell de la cara consentia, s'agenollà i devotament, tan bé com sabia, va persignar-se i senyar-se amb la mà dreta ben oberta, tal com fa la quitxalla quan aprèn de fer el senyal de la creu.

La sala en pes estigué a punt d'esclafir en una sorollosa rialla, i el Sr. president, després de donar una mirada d'intel·ligència al fiscal i a l'advocat defensor, digué al testimoni:

—*Puede usted retirarse* —Fent al mateix temps un senyal amb la mà al porter perquè l'acompanyés cap a la porta.

En Joanet, en veure que el porter se l'enduia, va pensar que els senyors de l'estrada havien manat que el portessin a la presó, i més esfereït que mai i apuntant-li les llàgrimes, així que el porter va posar-lo fora de la sala, va atrevir-se a indicar-li:

—Que hi hauré d'estar gaire temps?

—*¿Dónde?* —li va preguntar el porter.

—A la presó —respongué en Joanet.

—*¡No hombre, no! Ya puede marcharse a su casa.*

Això sí que ho va entendre, en Joanet, i fins hauria donat, de tan content com estava, una propina al porter, si aquest, que tenia pressa per tornar al seu lloc, no li hagués tancat la porta amb una revolada.

I avui, en Joanet, que ja és vell, encara no sap avenir-se que els tribunals el cridessin només que per senyar-se.

IV. Tres germanes que no ho són

Això, a primera vista sembla un jeroglífic; no ho és, certament.

La R. M., que de joveneta era formosa i molt simpàtica, després d'haver tingut una colla de pretendents, va fer-se monja i va retornar a casa seva al cap d'uns quants anys per motius de salut.

Restablerta del tot, va contraure matrimoni amb en J. T. i d'aquest matrimoni nasqué una nena, que per millor entendre'ns designarem amb la lletra A.

Després d'uns quants anys, la R. M. va quedar vídua i més tard, casada amb en J. de les P., va tenir una altra filla, que assenyalarem amb la lletra B.

La R. M. moria i el seu segon marit, en J. de les P., contragué segon matrimoni amb na A. V., i la parella es veié afavorida amb el naixement d'una altra nena, a la qual donarem la lletra C.

Ara bé, les nenes A i B són germanes per raó de ser filles totes dues d'una mateixa mare, la R. M.

Les nenes B i C, com a filles que són totes dues d'un mateix pare, en J. de les P., també són germanes. En canvi, la nena A i la C no són res, pel motiu de ser filles de pare i mare diferents.

Heus aquí un cas de família singularíssim.

Davant d'això sembla que falla aquell principi que diu que «dues coses iguals a una tercera són iguals entre si».

V. La tramoia d'un procurador

Exercint jo de jutge, quan el tribunal municipal el formaven el jutge i dos adjunts, es veié a Igualada un judici verbal, que ara no puc recordar sobre què versava.

Un dels litigants anava acompanyat del procurador J. S. i T., avui ja traspasat.

En l'ús de la paraula, el dit procurador va al·legar el que va considerar més conduent a la defensa del seu client, basant-se en un enfilall de sentències del tribunal suprem que va puntualitzar, anotant, jo que presidia el judici, curosament, les dades que el procurador citava.

Com que era costum que el jutge, després de cada judici redactés la corresponent minuta de sentència per sotmetre-la a la consideració dels adjunts, vaig considerar-me obligat abans a comprovar la jurisprudència invocada pel procurador i, efectivament, ni per mostra vaig trobar cap de les sentències que ell havia invocat.

L'endemà crido el procurador i li dic:

—Escolti Sr. S., he regirat detingudament col·leccions de jurisprudència del tribunal suprem, i no he trobat ni una de les sentències que vostè va citar l'altre dia en l'acte del judici verbal.

—No les trobarà pas —contestà el procurador.

—I com és això? —vaig exclamar jo, tot admirat de la contesta.

—Molt senzill —va reprendre l'interrogat—. Jo volia i havia de quedar bé davant del meu client, i com que no tenia raó, i jo no sabia com dissimular-ho, va acudir-se'm invocar a ruix una jurisprudència que no existeix. Per això ni vostè ni ningú trobarà en cap col·lecció les sentències que vaig citar, car són pura invenció.

—Home —vaig observar-li—, valia la pena que m'ho hagués advertit i així no hauria jo perdut el temps balderament.

—També té raó. Perdoni i ja li asseguro que amb vostè no repetiré més la tramoia —va donar-me per resposta.

—Seria sobrer —vaig saltar-li de seguida—, perquè jo mai més em prendré la molèstia de fer cas de les cites, bones o dolentes, que vostè faci en un judici.

I així va ésser. Mai més el procurador J. S. T. no va repetir la jugada, i d'aquell dia ençà va guardar-me tota mena de consideracions.

VI. Enganyifa dels gegants

L'amic V., casat i tot com era, tenia molta afició a investigar les parelles que per les entrades i llocs amagats de la població, quan ja s'havia fet nit, passaven el temps festejant una mica més arrapats del que calia. I després, tot prenent un cafè, relatava als amics el resultat de les seves investigacions.

Coneguda la seva afició, els de la penya li proporcionàvem dades, més o menys exactes, sobre les parelles que havíem topat o que ens semblava haver vist, i ell ja es posava a la pista l'endemà mateix.

Josep Morera i Mestre amb uns amics (Fons família Morera)

Un dia, pels volts de la Festa Major, vaig adonar-me que a la Casa Ciutat, darrere de la gran arcada que dona accés a l'escala principal, hi havia a mig vestir el gegant a l'un costat i la geganta a l'altre.

Volent aprofitar la troballa per gastar una broma a l'amic V., tot prenent cafè vaig dir-li, aquella nit mateixa nit:

—Avui, quan ja era fosc, als baixos de la Casa Ciutat, darrere de la gran arcada de l'entrada, he vist una parella que tant l'un com l'altre estaven a mig vestir-se en el moment de jo passar. I el bo del cas és que, segons sembla, cada dia a la mateixa hora, de 8 a 9 del vespre, són vistos allà poc més o menys de la mateixa manera en què jo avui els he sorprès.

Passats uns dies, vaig saber que l'amic V. no havia desaprofitat la nota i havia fet acte de presència als baixos de Casa Ciutat a l'hora esmentada.

Més tard, en preguntar-li jo si havia investigat alguna cosa sobre la parella al·ludida, va respondre amb la seva bona fe habitual:

—Res. Dos dies seguits he estat a l'aguait, i als baixos de Casa Ciutat no he vist ningú més que els gegants.

VII. La calma d'en Pere Riba

Un dia de festa, en el més fort de l'estiu, en Pere Riba,³⁶ el seu fill, en Bas i Jordi i jo, trobant-nos a Montserrat, decidírem pujar a dinar al restaurant de Sant Joan, aprofitant el funicular.

Arribats a l'estació superior, sota un sol aplomat que rostia la pell, emprenguérem el caminet que gairebé planejant porta directe a l'ermita del Sant, on hi ha un clapet d'alzines a banda i banda del camí.

Suats com estàvem, se'ns acudí refrescar-nos fent parada a l'ombra d'aquelles alzines.

En Pere Riba s'ajacà a terra, ben estirat, de panxa enlaire, sobre una mica d'herbei, amb les mans creuades al clatell a tall de coixí, i els altres ens vam asseure sobre un relleix o graó de la roca, a l'altra part del camí.

En aquella posició, en Pere s'endormiscà tot seguit, i com que els altres no dèiem paraula per no despertar-lo, amb aquella quietud va sortir d'entre els matolls de brossa propers al cos adormit del nostre amic una sargantana, que de seguida va pujar-li a sobre, passejant-se tranquil·lament per la seva roba, fins que uns minuts després va atrevir-se a fer una excursió per la seva cara, mentre que en Riba guardava la més absoluta immobilitat.

El seu fill, que com nosaltres ho mirava, finalment no va poder contenir-se i un xic esverat, exclamà:

—Papà... papà!

—Què hi ha? —va respondre en Riba sens que es pogués ni poc ni molt i ni tan sols obrís els ulls.

—Miri! —va dir-li el fill—. És que té una sargantana a la cara.

I en Pere Riba seguí immòbil. Ni bellugà les mans, ni desclogué les parpelles, ni varià gens ni mica la seva posició horitzontal. I va reduir-se a dir, en to de tant se me'n dona:

—Que es foti...!

VIII. La proclama d'en Prim

En Ramon, el cambrer del cafè de Cal Mariner de la Pobra de Claramunt, molt jove encara en l'època a què em refereixo, es distingia pel seu eixelebrament quan es tractava de política.

Escalfat una mica per les prèdiques baladreres dels desenfeinats que es passaven la vida al cafè, i un bon tros per les narracions fantasioses d'en Mariner, l'amo de l'establiment, que havia militat entre els voluntaris del Xic de la Barraqueta, tot s'ho agafava a la valenta i sempre parlava que calia conspirar i tirar-se a la muntanya per acabar d'una vegada amb els mals governs i els homes que als pobles xics els representaven.

Érem uns quants amics que molt sovint anàvem a berenar a Cal Mariner, i entre passada i passada i després de la sobretaula, ja se sabia que la conversa havia de girar a l'entorn dels eixelebraments del cambrer.

Quan en Pere Vich,³⁷ l'estanquer parent meu, va decidir traslladar-se a l'Argentina, volgué obsequiar-me regalant-me tots els papers vells que guardava per si em semblaven aprofitables i, en fer-ne la tria, vaig ensopegar amb una proclama impresa i molt ben conservada, que algun temps abans de la Revolució de Setembre havia llançat al poble el general Prim.

La proclama, redactada en forma enèrgica, després d'exposar els abusos de govern que es cometien i les calamitats que sofria el país, acabava amb el següent paràgraf: «*A las armas españolas. Que la tiranía de los gobiernos no dura más de lo que quiere el sentimiento oprimido de los pueblos*». Seguia al peu, imprès, el nom «*Juan Prim*», a tall de firma.

37. Pere Vich i Figueras (Igualada, 1878 – Suïssa, 1925), àlies *Peret de l'estanc*, tenia l'establiment, conegut com a *Cal Maria Santíssima*, al carrer de Santa Maria, núm. 1, als baixos de Ca la Ciutat, on també feia soles d'espardenyes. Allí s'hi reunia al final del s. XIX una tertúlia de la «colla de l'estanc», de la qual formaven part Arturo Servitje, Pau Nuet, Anton Vila, Lauro Vila i Ramon Solsona.

De seguida vaig pensar a aprofitar aquell full imprès per posar a prova la resistència revolucionària del cambrer, i el primer dia que tornàrem a Cal Mariner el crido a part, abans de berenar, i li dic:

—Mira, Ramon. Tu, que ets un home decidit i revolucionari de cor, sàpigues que ja ha arribat l'hora. Hi ha una junta revolucionària central i altres de regionals i locals, que porten el moviment. La junta local d'Igualada ha nomenat deu caps i cada un d'aquests ha de reclutar almenys 25 homes. Jo soc un dels caps, i no sabré quins són els altres nou fins al dia de donar el cop, com tampoc els altres no ho saben de mi, per evitar que si un caigués a les grapes de la policia delatés els altres. Ara, en confiança i a condició de guardar absoluta reserva, podràs llegir la proclama que es dirigeix al país.

Acte seguit, em trec de la cartera la proclama i, sens desprendre-me'n i doblegant la part inferior, perquè no es veiés el nom d'en Prim, li poso de manifest pregant-li que volgués llegir-la.

Acabada la lectura, vaig dir-li:

—Què et sembla? La trobes bé?

—Sí, està molt bé. Però la trobo molt forta —respongué en Ramon.

—Doncs què et pensaves? Que et creus que s'havia de parlar amb sordina? —li vaig contestar.

—Home, és clar —tornà en Ramon, i afegí:— Jo voldria veure què hi ha al final del paper, a la part que vostè té doblegada.

—Molt senzill. Hi tinc apuntats el nom i senyes dels homes que ja m'han donat el sí, els quals ningú no coneixerà, més que jo, fins al dia de l'alçament. Si tu em dius que sí, també t'hi apuntaré i per ara ningú no ho sabrà —vaig continuar dient-li, mirant-li els ulls fit a fit—, que el manament a la paraula donada et costaria la vida.

Va seguir en això una curta pausa. En Ramon havia perdut el poc color que ordinàriament tenia la seva cara, i la tibantor dels seus nervis, que li encomanava una mica de tremolor, delatava el seu esverament.

Per fi, després d'instar-li que es determinés dient sí o no, mig quequejant va excusar-se invocant el disgust que donaria als seus pares,

Festa dels Tres Tombs. Morera és el tercer per la dreta (Fons família Morera)

que tot just llavors no estaven gaire bé de salut, que en Mariner es quedaria sense cambrer i no sé quantes coses més, agafades totes pels cabells per sortir del compromís.

Tan deprimit era el seu estat físic i moral, que va fer-me compassió. I tornant a allargar-li la proclama oberta de dalt a baix, vaig dir-li signant el nom d'en Prim:

—Té. Fixa't en aquest nom, babau...

I fou llavors que començà a sospitar que l'enredava, i exclamà:

—Però si el general Prim ja fa anys i anys que és mort i enterrat...

Seguidament vaig explicar-li l'antiguitat de la proclama i com havia vingut a parar a les meves mans. Però no vaig deixar-lo fins després d'haver-li fet la reflexió següent:

—Ni tu ni jo farem mai la revolució, perquè per fer-la ens falta pit i coratge. Per això, fora d'avui, jo, ni en broma, he volgut assentar mai plaça de revolucionari.

—Ja m'ho pensava, però ara m'he convençut; ets un *ojalatero*, així, tal com sona, sense la h i tot.

I en Ramon, escorregut, va reprendre la seva tasca per servir-nos el berenar. I en endavant, si algun dia intentava agafar-se alguna cosa a la valenta, per apagar el foc bastava aquest toc d'atenció.

—Eh, Ramon... Mira que ho diré al general Prim...

IX. Un suplent eixerit

En Gori Domingo, el fondista de Santa Coloma de Queralt, l'any 1921, era encara home de bon regent. Ben vestit, amb la seva cara sempre riallera, els cabells i la barba grisos, ben cuidats, i amb la manera elegant de produir-se, guanyava de seguida la simpatia dels qui el tractaven.

Un dia d'estiu, vingué a buscar-me a casa perquè l'acompanyés a la fàbrica Munguet. Jo tenia el cancell obert i m'estava treballant al despatx en màniga de camisa. En veure'l, vaig aixecar-me del meu seient, que vaig oferir-li, perquè mentre jo anava a arreglar-me, l'ocupés ell tot llegint el diari, car assegut a la meva cadira la llum queia millor.

Immediatament entrà un pagès preguntant per mi i en Gori va dir-li:

—Entreu, bon home. El Sr. Morera ha de sortir amb mi i ara està arreglant-se. Jo també soc advocat i com que tenim el temps just, si voleu podeu explicar-me el que us porta i us donaré el meu parer. Si us agrada, ja estarem llestos; i si no, esperarem el Sr. Morera i ell dirà el que millor li sembli.

El pagès, persuadit que en Gori era tan advocat com jo, va exposar-li l'assumpte. En Gori donà la seva opinió, que va satisfer el pagès. I aquest va pagar la consulta content i satisfet.

En tornar jo al despatx, en Gori va fer-me entrega de les dues pessetes que havia cobrat del pagès consultant, pessetes que jo no volia, perquè en veritat qui les havia afanyades era el mateix Gori, el meu eixerit suplent.

X. Un gat amagat

La tibantor de relacions entre el sereno *Llacuneta* i en Tòfol Claret, el vigilant nocturn de la plaça del Blat, era ja una tradició.

La llàntia del vigilant sempre desapareixia del seu lloc com per art d'encantament, i en Tòfol només malpensava del sereno.

El propietari de la llàntia, per evitar que aquesta li fos furtada, va decidir-se a aplicar-li un timbre d'alarma, que s'engegava només tocant-la, i així i tot la *dítxosa* llàntia, com les anteriors, també va desaparèixer sens fer soroll ni deixar rastre.

Cansat el vigilant de comprar llànties, va fer-ne fer una de nova, gran com les dels guardavies i ben reforçada. Demanà permís al propietari d'una casa de la Plaça per clavar a la façana, entre dos grossos carreus de pedra picada, una forta anella de ferro. La va fer col·locar per un paleta ben fonda i amb bon material, i a l'anella penjava cada dia la llàntia *dítxosa* per mitjà d'una cadena molt resistent, els caps de la qual ajuntava amb un magnífic i segur pany de maleta, que els seus diners va costar-li.

I és clar, assegurada així la llanterna, mai més ni el sereno ni ningú pogué fer-la fonedissa.

Així i tot, però, una vegada el vigilant va tenir un ensurt de mort.

Un dia, a mitjanit, mentre en Tòfol havia anat a obrir la porta a un hoste de la Fonda L'Estrella, del carrer de Sant Roc, passàrem per la plaça del Blat en Bas i Jordi, en Pere Borràs, en Paco Mingo, en Pere Vich i jo, i havent-nos adonat que per allí corria un gatonet molt mansoi, que fins es deixava agafar i amoixar, ens va pagar l'acudit de ficar-lo dintre de la llàntia. I posant mans a la feina, començàrem per apagar el gresol, vam deixar-lo refredar una mica i vam ficar després el gat dins la baluerna destinada a fer llum.

Engabiada la bestiola, nosaltres, vinga picar de mans com si cridés-sim el vigilant i a amagar-nos tot seguit darrere dels pilars de les voltes de cal Brunzent.

Els amics a la plaça dels Caputxins, el 23-4-1922. Morera és el segon per l'esquerra. Entre d'altres, hi ha Josep Castelltort (*Truco*) i Pere Borràs i Estruch (*Borrasset*). (ACAN-AFMI 1516)

En Tòfol respongué amatent als nostres picaments amb el clàssic «*Ya voy...*», i als pocs minuts retornà a la plaça. I com que la seva dèria era la llàntia, en no veure llum en el lloc on la tenia penjada, exclamà en veu alta i sens que pogués contenir-se:

—Ja me l'han fumuda...

Però a mesura que avançà pogué distingir els contorns de la llanterna, i seguint en el seu monòleg, digué:

—No, la llàntia encara hi és, però m'han fumut el gresol.

Adelerat per comprovar-ho, així que arribà al peu de la llàntia, li faltà temps per obrir-ne la portella i va saltar immediatament el gatonet, que es posà a córrer com un esperitat.

Nosaltres, des del nostre amagatall, ens partíem de riure, i sentint en Tòfol les nostres rialles, respongué més tranquil el seu monòleg dient:

—Això ja està més bé. Aquesta sí que és una broma de bona llei, perquè no perjudica. La llàntia és ben sencera i no ha rebut cap dany.

En aquell moment, l'apotecari *Setanta*, que es distingia pel seu geni viu, havia sortit del Casino per retirar-se a casa seva, quan en entrar a la plaça en Tòfol va etzibar-li aquesta:

—Vaja, Sr. Pepitu, no em pensava que fos tant de la broma. Veu, aquesta pensada està bé, no perjudica. Però mai no m'hauria pensat que vostè fos tan tabola. Jo que el tenia per un senyor *sèrio*...

L'apotecari, que no sabia de què li parlaven, quedà palplantat, però revenint de seguida començà per esbrincar el vigilant de mala manera, dient-li amb urc:

—Quina mosca us ha picat? Deveu estar borratxo... Què m'enredeu, ximple més que ximple...

Mentrestant, en Tòfol, amb paraula mansa, volia calmar l'apotecari perquè aquest s'enfaristolava per moments i abocava sobre el vigilant tota mena d'improperis, fins que nosaltres ens decidírem a sortir del cau per pacificar els interlocutors i ens declaràrem autors de la facècia.

I si bé la nostra intervenció va acabar amb la disputa, no poguérem pas restablir la pau.

L'apotecari, des d'aquell dia, prescindí dels serveis del pobre Tòfol i mai més li mirà la cara, ni per donar-li el «bona nit».

La nostra brometa, innocent en si, va fer perdre uns cèntims cada mes al vigilant, i amb remordiments de consciència, d'aquella hora en endavant tinguérem tot l'interès a demostrar-li que ens recordàvem d'ell.

XI. El resultat d'un cop de geni

A la segona meitat de la passada centúria, de *Cal Setanta* de la plaça del Blat se'n feia cas. El cap de la casa havia estat regidor i se'l considerava com un menestral amb bona posició.

Poc després del començament de la darrera guerra carlista, fou destacada a Igualada una columna militar del govern, que tenia la missió de refer les muralles i altres fortificacions de la ciutat.

D'aquesta columna en formava part l'oficial d'enginyers Sr. Barraquer, que molts anys després, ja del meu record, arribà a general i ocupà més tard la capitania general de Catalunya.³⁸

Arribada la columna, l'ajuntament entregà als militars les corresponents paperetes d'allotjament i a l'oficial Barraquer li tocà allotjar-se a *Cal Setanta*.

L'assistent del Sr. Barraquer, amb la papereta d'allotjament als dits i la maleta del seu amo a l'altra mà, se n'anà de dret a la casa que li era assenyalada, on li feren per tota resposta que ells no volien allotjats, car n'estaven exempts per haver estat regidor el cap de casa. Li van afegir que ja podia dir al seu superior que es busqués casa si no es volia quedar a dormir al carrer.

Com és natural, l'assistent transmeté al peu de la lletra el que li havien dit a *Cal Setanta*. L'oficial, empipat, s'adreçà acompanyat de l'assistent a la casa on havia d'allotjar-se.

El Sr. Barraquer, amb bones maneres, demanà ésser admès com a allotjat, com constava a la papereta que duia de l'ajuntament. Però si agra havia estat la resposta donada a l'assistent, més agra fou la que obtingué l'oficial, de manera que s'entaulà entre aquest i la família *Setanta* una

38. Josep Oriol Barraquer i Roviralta (Barcelona, 1848-1924), de la família dels oftalmòlegs Barraquer.

disputa violenta que arribà a l'extrem de veure's obligat l'oficial a desembeinar l'espasa per defensar-se del bastó amb què tractava d'agredir-lo el cap de la casa i penetrar-hi a la força.

Les senyores de la família *Setanta*, impressionades per la decidida actitud de l'oficial i espantades de les conseqüències que podien esdevenir-ne, s'hi interposaren de seguida i amb llurs pregàries i plors pogueren apaivagar la fúria dels contendents, fins que, definitivament, el Sr. Barraquer va entrar a la casa que li era assenyalada com a allotjament.

Com a desgreuge de l'hoste, la família *Setanta* el convidà a asseure's a la seva taula a l'hora de menjar, i així anaren esvaint-se les agrors, de tal manera que als pocs dies desaparegueren del tot per deixar lloc a la més franca amistat, que no s'estroncà fins a la mort.

Per això durant aquella guerra, i fins i tot després, mentre va viure i sempre que va venir a Igualada l'enginyer militar Sr. Barraquer s'allotjà a *Cal Setanta*, que amb molt de gust el rebien, com ell també els rebia a casa seva.

I vet aquí com és veritat allò que els extrems es toquen, car d'un cop de geni que arribà a degenerar en baralla, n'esdevingué una ferma i perdurable amistat.

XII. En Vicenç, l'escarnador

Jo el vaig conèixer quan ell ja era un home fet, després que ja tingués guanyada la fama de primer escarnador de pells d'Igualada. No sé què el va portar a la nostra penya, si bé juraria que fou algun patró blanquer. Al primer cop d'ull, la seva conversa vulgar i a voltes una mica grollera no inspirava gaire simpatia, però després, a mesura que hom l'anava tractant, la seva presència es feia més agradosa i se li posava cert afecte. No sabia de lletra però coneixia els números, que feia servir a tall d'abecedari per anotar a la seva llibreta de butxaca les coses que volia recordar. En poques paraules, una vegada conegut, se'l veia un home original, inculte en certa manera, però

espavilat com ell sol, de comprensió rapidíssima i d'una memòria extraordinària. Demostrava sovint un bon seny no gaire comú, que malauradament se li eclipsava quan li venia un d'aquells estats passionals fills del seu geni cantellut i de la seva folia pel joc, al qual sempre havia estat massa aficionat.

En Vicenç Bargans havia nascut en una pobra casa de pagès del cim del Montagut, a la província de Tarragona, i encara molt petit passà a viure a Vilanova del Camí.

De menut, fou aprenent de ferrer de tall, rabadà, *xavet* de masia al migdia de França i no sé quantes coses més. Ja grandassot, es dedicà a l'ofici de blanquer, feina que deixava i prenia seguint els ritmes del seu esperit inquiet, que no li deixava posar molsa enlloc i l'empenyia a mudar de terra i rodar món. Alt i ferm, torrat de pell, magre de carns, buidat de galtes, amb un frontal espaiós, una mica aplanat, dessota del qual espurnejaven vivíssims dos ulls negres com l'eben, tenia un posat decidit, a vegades gairebé irat, que revelava l'home d'empenta, a qui res no l'espanta i que del voler en feia obra de seguida, prescindint de reflexions i miraments.

Als primers anys de la Gran Guerra compareixia cada nit a l'Ateneu Igualadí i, tot prenent cafè, plantejava problemes aritmètics estranys, com si diguéssim jeroglífics numèrics, que els millors comptables de la taula no podien resoldre i que ell resolía amb una facilitat esbalaïdora. Però el seu fort eren les juguesques, que sempre guanyava, fossin les que fossin i per dificultats que oferissin.

Dirigir-se tapat d'ulls, de dret a dret, sens desviar-se ni un mil·límetre fins a topar una cadira posada a cent passes lluny en el jardí de l'Ateneu; grimpar per les façanes dels edificis amb tota seguretat i rapidesa; endevinar des de la taula del cafè quines eren les portalades més altes i més amples de la ciutat; recordar fets passats, noms de pobles i distàncies quilomètriques amb rigorosa exactitud; endevinar el secret dels jocs de mans; conèixer totes les cartes del carter pel revers, després de mirar-les pel dret només una vegada ràpidament, i altres genialitats per l'estil eren les coses més factibles i senzilles per a en Vicenç Bargans, l'escarnador.

Una vegada, un company de la penya de l'Ateneu que tenia un gosset casolà, d'aquells que no són bons per res més que per lladrar, va proposar-li un torneig o juguesca molt especial, que consistia a comprovar qui, d'entre el gos i en Vicenç, es menjaria primer 25 melindros tendres i acabats d'eixir del forn.

La juguesca havia de fer-se l'endemà i l'amo del gos va dir que el va fer dejunar tot el dia per assegurar-se el triomf. A la nit del dia convingut, el cafeter de l'Ateneu portà dos platets amb 25 melindros cada un i, donat el senyal, l'home i el gos començaren a menjar.

El gos encara no n'havia enllestit mitja dotzena que en Vicenç ja s'havia acabat els seus. Després ens explicà com havia calculat la jugada, demostrant amb la seva explicació un esperit observador notabilíssim, que per a ells ja voldrien molts professionals de l'estudi i del saber.

Deia en Vicenç: els animals, com el gos, masteguen sempre el pa i altres menjars que no són durs sempre que en tenen a disposició un tros o quantitat regular, i mastegant la pasta que es forma se'ls encalla per la boca, i d'aquí que no poden avançar en la deglució. En canvi, l'home, en lloc de mastegar, pot mossegar trossets petits i empassar-se'ls gairebé directament, sens reduir-los a la pastositat, amb la qual cosa la cavitat bucal no queda enfarfegada.

En Vicenç, durant la guerra mundial, guanyà molts diners treballant en el seu ofici de blanquer. Però tot d'una se'ls jugà i, avergonyit, desaparegué d'Igualada sens acomiadar-se de ningú.

Al cap d'un temps vaig saber que era al migdia de França, al capdavant d'una important indústria de la pell, en qualitat de director. Aquest càrrec l'obligava a fer molt sovint viatges a París, on parava en un dels millors hotels, com si fos un gran senyor.

Durant la seva estada a França repassà la frontera diferents vegades, sens que mai s'oblidés de visitar-me. En aquestes visites m'explicà com havia entrat a França en plena guerra, mancat de tota mena de documents acreditatius de la seva personalitat, ja que mai no havia tret la cèdula i els papers del servei militar els hi tenia jo per gestionar-li no sé quin assumpte.

D'Igualada diu que va anar a parar a Camprodon, i allí buscà un contrabandista que el guiés per passar la frontera. En Vicenç havia acabat els diners i tan sols li quedaven cinc pessetes, i el sou convingut amb el guia en pujava algunes més; i com que li dolia no poder-lo pagar, quan ja eren enllà del camí li exposà la seva trista situació econòmica i acabà demanant al seu acompanyant que li indiqués la direcció a seguir per la muntanya i que després s'entornés, car no tenia més que les cinc pessetes que en aquell moment li entregava. Però el guia, que devia ser un bon home, no el va voler deixar i a la fi es negà a cobrar-li ni cinc cèntims. I entrat a França, agafà la primera feina que pogué, que fou la de piconar grava per a la carretera; després s'enrolà en una brigada que instal·lava una línia elèctrica d'alta tensió; més tard aconseguí el càrrec de capatàs de la secció de transports de la mateixa brigada, i darrerament ingressà com a peó blanquer en una fàbrica adobera d'Albi, que era propietat d'una senyora vídua que, veient la vàlua d'en Vicenç per l'ofici, li encarregà la direcció de la seva indústria.

La frontera mai no va ser per a ell cap gran dificultat. En aquell temps la travessà una pila de vegades, i jo no sé pas com s'ho feia, car mai no es preocupà de la formalització dels seus documents ni volgué fer-se càrrec dels que jo li guardava, que acreditaven la seva situació militar.

En plena guerra mundial, els més grans capitalistes, industrials o comerciants, es veien negres per traslladar-se a França i els costava Déu i ajuda aconseguir el passaport. En canvi, un miserable, mancat de diners i de relacions i també de tota mena de documentació, passava d'un país a l'altre amb la més gran facilitat, com si no hi hagués governs, ni policia, ni ningú que intervingués el pas per la ratlla fronterera.

Acabada la guerra, retornà al nostre país i va passar a ocupar la direcció de la fàbrica Estrany, de Palma de Mallorca, on després es casà amb una noia mallorquina molt bona i simpàtica, que tenia algun petit capital que serví a n'en Vicenç per provar fortuna instal·lant al seu nom una modesta indústria adobera. Però havent fracassat en aquest negoci, li pegà

altra volta la rauxa de rodar món i a la quieta s'embarcà cap a Colòmbia, on penso que resideix actualment.

En Vicenç tenia un cor de criatura. No podia sofrir que ningú patís al seu costat. La seva liberalitat era proverbial; el diner, per a ell, no tenia cap valor, tot i haver-lo de guanyar suant i treballant com un escarràs.

Era amic dels amics i, com que jo li havia demostrat la meva amistat, ell sempre hi va voler correspondre amb tota mena de consideracions.

Per això jo guardo d'ell tan bon record.

XIII. Les parets escolten

A la plaça del monestir de Montserrat hi feia un fred que pelava. La muntanya era nevada i ben segur que en Bas, en Pol i jo havíem estat aquell dia els primers, i tal vegada els únics, a fer el recorregut a peu per la carretera de Can Maçana, que, coberta de neu glaçada, es veia blanca i llisa com un mirall.

A la basílica, a l'hora del rosari, fora del personal que ja feia vida a les diferents dependències del monestir, no s'hi veia ningú més que un senyor d'uns cinquanta anys, acompanyat d'un nen, i nosaltres tres.

Aquell dia teníem decidit sopar a Montserrat i després tornar, ja de nit, a Can Maçana, on ens esperava la tartana que havia de portar-nos a casa. Allí, en Carles, l'hostaler i bon amic, havia de servir-nos un ressopó a tocar de la grandiosa llar de foc que a l'hivern a tothora restava abrاندada com un infern.

En sortir de l'església, l'aire tallava materialment la cara i, ben embolcats, ens adreçàrem al restaurant pel camí més dret, quan, tot d'una, ens va semblar que per a una necessitat corporal ens convenia entrar a l'urinari.

Mentre fèiem aigües menors, cap de nosaltres no s'havia adonat, amb la poca claror de l'única bombeta encesa, que allí hi haguessin altres persones. Per això, a en Bas, cregut que estàvem sols, se li acudí comentar el nostre viatge en un temps tan inclement, i adreçant-se a en Pol i a mi, digué:

Igaladins a Montserrat, desembre de 1920 (Antoni Baliu Badia, Josep Morera Mestre, Isidre Guitart, Joan Bas i Jordi i Josep Castelltort Enrich). (ACAN-AFMI 3706)

—Ja som ben ximples... Mira que això de pujar a Montserrat en un dia tan cru, per després retornar de nit a peu fins a Can Maçana, és cosa que només poden fer els que tenen al cap un cargol fluix.

I, com si dialoguéss amb si mateix, prosseguí:

—Però, així i tot, veig que encara hi ha qui és més ximple que nosaltres... Aquí teniu aquell senyor que anava acompanyat d'un nen i que a l'església seia davant nostre, que per força ha d'ésser més ximple que nosaltres, perquè mireu que és de ben poc enteniment portar per aquests mons de Déu i en una nit com aquesta, una pobra criatura...

Acte seguit, des del fons de l'urinari, que era llarg i estret, una veu mascla, forta i decidida, li va respondre:

—El ximple, l'únic ximple, és vostè, que es fica en allò que no li importa.

En Bas quedà sobtat i escorregut en sentir aquella veu que no esperava, i mig embarbussat per la sorpresa, donà disculpes a aquell senyor, que tot remugant sortí de l'urinari.

Després haguérem esment que aquell senyor era un enginyer que feia dies que era al monestir i que dirigia la reforma de la via del funicular de Sant Joan.

El pas a plena nit per la carretera de Can Maçana ens produí un efecte indescriptible. L'atmosfera era puríssima i els estels llüien com diamants, que arribaven a confondre's amb la munió de llumets dels pobles asseguts al peu de Montserrat. Talment semblava com si nosaltres estiuguéssim suspesos entre el cel i la terra, caminant per una via de plata que donava la volta a un immens palau encantat, les torrasses del qual eren els pics encrespats de la nostra muntanya.

Mentrestant, el fred encara es feia més viu. Però la reacció natural que al nostre cos encomanava al pas que portàvem, la bellesa i serenor d'aquella nit i l'esperançadora escalfor de la llar de Can Maçana, ens el feien ben suportable.

XIV. Diada de Sant Maure

L'amic C., el cobrador del C.G., que segons deia era l'home més anticlerical, però que en realitat era el més beatífic del món, aquell any tingué la debilitat, com a bon pare de família, d'acompanyar els seus a Sant Maure.

Per Sant Maure, a Montbui, celebren cada any una mena de fira/festa major, que sempre es veu molt concorreguda, si fa bon temps, particularment a la tarda, que s'hi aboca mitja Igualada. Allà, no en vulgueu més de gent! Els carrers i carrerons més cèntrics del poblet, talment embussats pels que van amunt i avall, i pels que badoquegen al peu de les parades dels firaires; les sales de ball, plenes de gom a gom de jovent, d'acompanyants de les noies i de curiosos que enyoren el temps de llur joventut; i a l'església parroquial, una renglera inacabable d'anants i vinents devots del sant, que li fan visita en el seu altar i, després d'adorar-lo devotament, donen una almoina a canvi d'un exemplar dels seus goigs impresos sobre

paper aspre i encapçalats amb uns boixos que els donen un aire primitiu i ben bé de vellúria.

Jo també vaig voler anar-hi aquell any, a Sant Maure, com si sentís la necessitat de rejuvenir-me recordant dies llunyans, aquells dies clars d'estudiant, nets dels neguits que la realitat del viure encomana. Seguint la corrua de la gentada, i gairebé emportat per ella, m'arribà l'hora de fer la visita obligada al sant, i em vaig topar a l'església amb l'amic C. i la seva família.

Al vespre, l'amic C., com de costum, no mancà pas a la penya de l'Ateneu i s'assegué al meu costat. Vaig aprofitar aquesta circumstància per ficar-li dissimuladament a la butxaca de l'americana l'exemplar dels goigs que jo havia adquirit a Montbui.

Uns moments després comparegué l'amic M., l'apotecari, menut de persona però viu de geni, que amb la mateixa facilitat que s'enfaristolava a la més petita indirecta, s'enganxava a la conversa promoguda pel primer que volgués rodar-lo.

I fou llavors que, començant la rodada, em vaig adreçar a l'amic C., dient-li:

—Vaja, amic C., no ho hauria pensat mai... On s'és vist que vós, anticlerical convençut i de tota la vida, us atreviu públicament a fer de llanut, arribant a l'extrem de pujar a l'altar de Sant Maure i adorar-lo tan devotament com no ho faria l'home més catòlic? Devíeu creure que entremig de tanta gent ningú no se n'adonaria, però com que jo ja ho esperava, em vaig quedar en un racó per observar.

—No és veritat... És mentida... —va respondre l'al·ludit, vermell de cara com un pebrot.

—Que direu que és mentida això que dic ? —li responc jo—. Els colors us pugen a la cara i us delaten, i fins i tot pot ésser que encara porteu els goigs del Sant a sobre...

I girant-me una mica, vaig donar-li de dalt a baix una mirada escrutadora i vaig exclamar de seguida:

—Mireu si és veritat: els porta encara la butxaca de l'americana, guaitau, li surten i tot una mica enfora.

L'home, congestionat, es mirà i palpà la butxaca, que havia atret la vista de tothom, i quedà esmaperdut en trobar-se amb els goigs.

A l'apotecari li faltà temps per enganxar-se a la conversa i, encarrant-se-li amb rialla burleta, es mofà sorollosament d'ell i del seu anticlericalisme, aconsellant-li que de seguida busqués una plaça de sagristà.

La indignació d'en C. contra l'apotecari arribà sobtadament al roig viu i, després d'insultar-se i malparlar-se, s'aixecaren tots dos al mateix temps com si volguessin abraonar-se.

Benauradament, i això ja ho sabíem tots els presents, tant a l'un com a l'altre els mancava coratge, i per això, en enfrontar-se, es col·locaren a distància tal que, per més que pernejaven, no era fàcil que es toquessin.

Com és natural, els companys de penya ens alçàrem de seguida i els vam agafar com si volguéssim evitar que s'abraonessin i, després de declarar-los jo que tot havia estat una bromada meua per fer una mica de tabola i treure l'ensopiment de la taula, es reprengué la bona amistat entre tots dos, segellant-la tot seguit amb unes copes de xampany.

XV. Política menuda

En Cisquet Martí tenia un veritable prestigi entre una bona part dels seus conveïns del poble de C. i no és que sentís el desig de manar, ni d'imposar la seva voluntat als electors. El seu esperit rectilini en totes les coses l'induí naturalment a vetllar perquè tothom llaurés dret, i no podia sofrir venjances polítiques ni persecucions de cap mena. Era així i no podia fer-hi més, ni produir-se d'altra manera. Les iniquitats i les injustícies el revoltaven, excitant-li aquell seu temperament decidit i frisós que en certs moments li feia pujar la sang als ulls i l'encegava empenyent-lo a la violència.

Un dia es celebraren al seu poble eleccions municipals. De bon matí havia complert el seu deure ciutadà emetent el vot, sens cuidar-se de res més i retirant-se a casa seva. Al migdia, uns electors li comunicaren que la mesa electoral abocava els vots a l'urna d'una manera abusiva, arribant la impudícia a l'extrem de fer votar els morts i els absents.

A en Cisquet li mancà temps per anar al col·legi electoral i, tan bon punt pogué comprovar amb els seus propis ulls la certesa de la denúncia, es llançà com un foll sobre l'urna electoral, amb l'intent d'agafar-la i rebatre-la al carrer per la finestra de la sala.

I rabiós, remugant paraules dures contra els desvergonyits que s'atrevien a prostituir el sufragi, engrapà l'urna per realitzar el seu intent, posant-hi el màxim esforç.

Ningú no li privà l'acció. Però l'urna restà en el seu lloc, quieta, immòbil, com si una força superior i invisible la retingués.

En Cisquet, rabiós, groc, tremolós d'ira, amb els punys closos, els cabells eriçats i els ulls que li sortien del cap, estava a punt de saltar sobre la taula electoral per desfer la cara als qui la vetllaven, quan el president, encarant-se-li amb una pistola, va dir-li:

—Si et mous, ets mort. Ja ens ho pensàvem, que voldries fer-ne una de les teves. I per això hem collat fortament l'urna a la taula amb quatre cargols.

Els amics d'en Cisquet intervingueren i se l'endugueren fora del col·legi a viva força, però el disgust ningú no pogué llevar-li i no el va pair. Va emmalaltir de seguida i ja no va fer res més de bo.

Al cap d'un any, a poca diferència, una esquila mortuòria, rebuda per correu, ens avisava del seu traspàs.

Al pobre Cisquet, fracassat el seu intent, no va acudir-se-li que un bon cop de puny a l'urna podia produir el mateix efecte que es proposava.

Foren els dirigents d'un altre municipi immediat, els del poble de P., els qui preveient aquest perill, volgueren evitar-lo en una altra elecció, i com que no en tenien prou de collar l'urna a la taula electoral, la protegiren amb una gàbia de ferro, prou forta per resistir tota classe d'agressions materials.

Josep Morera i Mestre (Fons família Morera)

ÍNDEX

JOSEP MORERA MESTRE (1880-1936) UNA INTRODUCCIÓ BIOGRÀFICA (Antoni Dalmau i Ribalta)

Orígens / 6
Temps de joventut / 10
Mort de la mare i matrimoni / 12
L'activitat política / 13
L'advocat / 16
La Guerra Civil. Un tràgic final / 20

DEL MEU RECORD

Quan jo feia d'escolà / 31
El batxillerat / 33
El tercer centenari del Sant Crist / 36
A la Universitat / 40
Els meus estius escolars / 44
Igualada a les acaballes del segle XIX / 46
Ja soc advocat / 55
Viatge a Madrid / 60
La malaltia de la meva mare / 64
La presidència de l'Ateneu / 69
Regidor de la ciutat / 75
L'exercici oficial de l'advocacia / 78
Fent de periodista / 82

Sol i vern /	86
El meu casament /	91
Les festes de Solidaritat Catalana /	94
El Centenari del Bruc /	96
Els fets de juliol de 1909 /	100
L'aiguat de 1912 /	103
La Gran Guerra /	105
L'Assemblea de Parlamentaris /	108
La grip de 1918 /	111
Un viatge a Mallorca /	116

Anècdotes / 119

I. El meu bigoti	
II. A cal Notari	
III. Un agutzil segarrenc	
IV. Tres germanes que no ho són	
V. La tramoia d'un procurador	
VI. Enganyifa dels gegants	
VII. La calma d'en Pere Riba	
VIII. La proclama d'en Prim	
IX. Un suplent eixerit	
X. Un gat amagat	
XI. El resultat d'un cop de geni	
XII. En Vicenç, l'escarnador	
XIII. Les parets escolten	
XIV. Diada de Sant Maure	
XV. Política menuda	

Josep Morera i Mestre, el 1914, als trenta-quatre anys (Fons família Morera. Foto Francesc Amer)

